

Luka Jwumpe Nintanmpe Jwuŋkanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeŋi funŋo jwumpe e ke

Luka na mpyi wempyi, Yahutu bà u mpyi u wi mɛ. Mpii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, Luka la mpyi si Kile Jyaŋi Yesu kyaa jwo pir'á. Lire kurugo mpii pi à Yesu nya maa lógo u jwo na ke, u à file pire na maa Yesu karigii yyaha cya pir'á.

Yesu à si fòŋofee pyenge. Mpànahabii pi à sii mpànahabii ke, pir'á u ziŋ'à fyànha a jwo. Kile nyɛ a sùpya pwoŋo sùpya na mɛ, u à jwo na shin maha shin u à uye cè kapimpyiŋe maa nyɛ Yesu na ke, urufoo sí nùmpañja ta. Fòŋofebii ná yampii ná nàŋkopyire ná lenkwucyebii ná círimpii ná zàmpeebii ná supyishiŋi sanŋi u mpyi u nyɛ laage e pìl'á mɛ, pire puni kyaa mpyi a táan Yesu á. Tèni i Yesu à kwòro cige na ke, mpii pi à u kwòro ke, u à Kile jáare na u yàfa pire na.

Yesu à jè a fworò kwùŋi i ke, u à uye cyèe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi tèn Zheruzalɛmu kànhe e, pi i Kile Munaani sige, Kile mpyi a lire ndemu jwómɛ lwo pi á ke. Yesu à puru jwo ke, maa dùg'a kàre nìjyiŋi na, pi nyii na.

Karigii cyi à pyi lire kàntugo ke, Luka à cyire séme sémeŋi waber'e, uru mɛge na nyɛ: «Yesu Tunntunmpii Kapyiŋkii Semeŋi».

Luka sémeŋi kasemɛni

1 ¹⁻³ Yyaha yyére shinŋi Tofili, karigii cyi à pyi naha wuu yyére ke, cyire cyii mii nyɛ na sémeŋi si ntun mu á. Shinnyahara mú à cyii séme cyire karigil'e, mà tàanna ná sùpyire cyi jwuŋkanni i, mpiimu nyii na cyi pun'à pyi ke, ná pire pi à pa mpyi Jwumpe Nintanmpe jwufebii ke. Lire e mii mú à li ta kacenne maa cyi yyaha cya fo cyi tasiige e maa cyi yal'a séme si ŋkan mu á, ⁴ bà mu si mpyi si li cè na karigii cyi à jwo mu á ke, na cyire na nyɛ sèe mɛ.

Kile mèlekeŋi wà à Yuhana Batizelipyiŋi ziŋi kyaa jwo

⁵ Tèni i *Eròdi mpyi Zhude kùluni saanŋi ke, *Kile sàragawwuŋi wà na mpyi Abiya u sàragawwukuruŋke e, u mege mpyi Zakari. U cwoŋi mpyi *Aròn tùluge shin, u mege sí mpyi Elizabeti. ⁶ Pi mú shuunniŋi mpyi a tíi Kafoonŋi Kile yyahe taan, pi mpyi a u jwómɛeni cù karigii puni i, marii

u toŋi kurigii puni jaare. ⁷Ŋka pyà mpyi pi á me, jaha na ye Elizabeti mpyi cijiriŋe. U ná u pooŋi mú sí mpyi a lye a kwò.

⁸Canŋka Zakari mpyi sáragawwubaaraŋi na Kile yyahe taan, jaha na ye màhani mpyi a nɔ pi sáragawwukurunke na. ⁹Mà tàanna ná sáragawwuubii làdaabile, pi mpyi maha ŋkyaanlwooni tég'a sáragawwuŋi wà cwɔɔnrɔ, ur'a sì jyè *Kilejaarebage funŋke e maa wusunani súgo. Nyɛ ka kuru canŋke wuŋi si mpa bê Zakari na. ¹⁰Mà u yaha u u wusunani súuge, sùpyire puni mpyi ntàani na na Kile jaare. ¹¹Ka Kafoonji Kile mèlekeŋi wà si mpâl'a fworɔ Zakari na, maa yyére wusunani tasogoge kàniŋe cyage na. ¹²Zakari à u nya ke, maa fyá sèl'e.

¹³Ka mèlekeŋi si u pyi: «Ma hà vyá me Zakari, Kile à mu jarege lógo. Mu cwoŋi Elizabeti sí mu kan pùnambile na, maa li mege le Yuhana. ¹⁴Uru pyàŋi ziŋi kani sí n-pyi mu á funntanga ná múguro kyaa. Li mú sí n-pyi shinnyahara á funntanga kyaa, ¹⁵jaha na ye u sí n-pyi shinbwo Kafoonji Kile yyahe taan. U sì raa sinmpe pà tufiige byii me. *Kile Munaani sí u jî tèrigii puni i, ali mà u yaha zimbaa. ¹⁶U sí *Izirayeli shiinbii niŋyahamii yyaha kèenŋe Kafoonji pi Kileŋi á. ¹⁷U kapyiŋkii sí n-pyi *Kile túnntunŋi *Eli wogigii fiige. Bà Kile Munaani mpyi a fyànha a fànhe kan Eli á me, amuni li sí fànhe kan u á, u u Kafoonji kuni bégele, u u tiibii ná pyiibii shwòhɔŋi yaa. Mpii pi à jùŋɔ kyán Kile na ke, u sí pire kèenŋe n-pyi shintillii, si supyishiŋi wà bégele njaha Kafoonji yyaha na.»

¹⁸Ka Zakari si jwo mèlekeŋ'á: «Di mii sí puru sèeŋi cè n-jwo ye? Jaha kurugo ye mii ná na cwoŋi shìŋ'á tòro zi taan.» ¹⁹Ka mèlekeŋi si u pyi: «Mii u nyɛ Gabiriyeli. Mii u nyɛ Kile taan u túnnture laage e. U à mii tun mii u pa mpe jwumpe nintanmpe jwo mu á. ²⁰Mu nyɛ a jen'a tèn mii jwɔmugure taan me, mà li ta nde mii à jwo mu á ke, li sí n-pyi li tèpeyil'e. Lire kurugo mu sí n-pyi búbu, mà lwó nume na fo mà sà yaa ná li tèpeyiini i.»

²¹Lire tèn mpyi a sùpyire puni ta ti i Zakari sigili na ŋkànre, jaha na ye u mpyi a mɔ Kilejaarebage funŋke e. U mɔŋi mpyi a pi puni paa. ²²U à jà a pa fworɔ ke, ka u u mpyi búbu, u nyɛ a jà a jwo ná pi e me, ka pi i ncè na Kile à kani là cyèe u na Kilejaarebage funŋke e. Ka u u wá na yu ná cyeyi i. ²³Nyɛ Zakari sáragawwubaaraŋi canmpyaagil'à fúnŋɔ ke, ka u u ŋkàre pyenge.

²⁴Canmpyal'à tòro ke, ka u cwoŋi Elizabeti si laa ta, maa ŋwɔhɔ yinye kanjkuro funŋ'i. Maa jwo uye funŋ'i: ²⁵«Kile à jwɔ mii na ná nde e de! U à mii pyitàmbaani silege láha mii na sùpyire nyii na.»

Kile mèlekeŋi wà à Yesu ziji kyaa jwo

²⁶Nye Elizabeti laani yinƙe baani woge e, ka Kile si u mèlekeŋi Gabiriyeli tun Galile kùluni kàhe kà na, ku mege nye Nazareti. ²⁷Pùcwoŋi wà u mpyi wani, u mege mpyi Mariyama. Saanŋi *Dawuda tùluge shinŋi Yusufu tàcwo u mpyi u wi. ²⁸Ka mèlekeŋi si jyè uru pùcwoŋi yyére, maa jwo: «Mii à mu shéere, Kafoonŋi Kile à jwo mu na maa mpyi ná mu i.» ²⁹Ka puru jwumpe si Mariyama funŋo wwòoŋo sèl'e, ka u u wá na uye yíbili uru fwùŋi nùŋke na. ³⁰Ka mèlekeŋi si yi jwo u á: «Ma hà vyá me Mariyama, Kile à jwo mu na. ³¹Mu sí laa ta, li sí n-si pùnambile, maa li mege le Yesu^a. ³²U sí n-pyi shinbwo, u mege sí n-le Kilenŋi nìnyi wuŋi Jyaŋi. Kafoonŋi Kile sí u tulyage Dawuda saanre fànhe kan u á. ³³U sí n-pyi *Yakuba shiŋi^b nùŋo na fo tèekwombaa. U fànhe sì n-kwò mè.» ³⁴Ka Mariyama si yi jwo mèlekeŋ'á: «Di lire sí n-pyi n-jwo ye? Naha kurugo ye mii sàha ŋkwò a nò cè mè.»

³⁵Ka mèlekeŋi si u pyi: «*Kile Munaani sí n-pa n-tèen mu juŋ'i. Kilenŋi nìnyi wuŋi u síŋi sí n-pyi mbyime fiige mu juŋ'i. Lire kurugo pyàŋi mu sí n-si ke, uru sí n-pyi Kile wu, u mege sí n-le *Kile Jyaŋi. ³⁶Mu cìmpworocwoŋi Elizabeti, uru nìjyenykwoŋi mú à laa ta, u sí pùnambile si. Sùpyire mpyi na uru ŋgemu sòŋŋi cijiriŋe ke, u laani yibaani woge ku nye ŋke. ³⁷Sèenŋi na, kyaa nye na Kile jìni mè.» ³⁸Ka Mariyama si yi jwo u á: «Kafoonŋi bilicwo u nye mii, Kile u li pyi mii á bà mu à yi jwo mè.» Ka mèlekeŋi si yíri u taan maa ŋkàre.

Mariyama à sà fwooro u cìmpworocwoŋi Elizabeti na

³⁹Cyire canmpyaagil'e, ka Mariyama si yîr'a fyâl'a kàre paŋyi kùluni i, *Zhude kàhe kà na. ⁴⁰Maa jyè Zakari pyenge e, maa Elizabeti shéere. ⁴¹Tèni i Elizabeti à Mariyama fwùŋi lógo ke, ka u pyàŋi si nyàha u funŋke e. Ka *Kile Munaani si Elizabeti jî, ⁴²ka u u jwo fànha na Mariyama á: «Kile à jwó le mu á mà tòro cyeebii puni taan! Pyàŋi mu sí n-si ke, Kile sí jwó le ur'á mú! ⁴³Jo u nye mii, fo mii Kafoonŋi nuŋi yabilinŋi u pa mii yyére ye? ⁴⁴Naha kurugo ye mii sí yi jwo mu á, tèni i mii à mu fwùŋi lógo ke, funntang'à mii pyàŋi pyi u à nyàha mii funŋke e. ⁴⁵Mu wuun'à jwo, naha na ye kani jwòmeeni Kafoonŋi Kile à lwó mu á ke, mu à jèn'a dá lire na.»

Mariyama à Kile kèe

⁴⁶Nye ka Mariyama si jwo:

^a1.31 Yesu mege jwòhe ku nye: «Kafoonŋi Kile u nye Shwofoonŋi.»

^b1.33 Yakuba shiinbii pi maha mpyi Izirayeli shiinbii.

«Mii à Kafoonji Kile kêe ná na zòmbilini puni i,

⁴⁷ mii funŋke naha a táan sèl'e mii Shwofoonji Kile kurugo.

⁴⁸ Naha na ye mii u nyɛ u bilicwoŋji ke,

u à jɛn'a jwɔ mii na, maa kacenne pyi mii na,

mii ná na cyɛɛmpɛ puni i.

Mà lwó numɛ na,

tɛɛŋi nimpaŋi sùpyire puni sí n-pa raa ŋko na mii wuun'à jwɔ.

⁴⁹ Naha kurugo ye Kile Siŋi Punifol'à kabwɔhii pyi mii á,

u mɛg'à táan.

⁵⁰ Mpii pi maha fyáge u na ke,

u maha pire jùnaara taa tɛrigii puni i, maa kacɛnŋkii pyi pi á.

⁵¹ U maha kakyanhala karigii pyi

ná u cyɛge fánha nyahaga woge e.

Mpii pi nyɛ ná yámpeente funŋke e ke,

u maha pire tɛn a caala.

⁵² U maha fánhafeebii tɛrig'a lwó pi fánhe juŋ'i,

mpii pi à piye tɛrige ke, u maha pire dùrugo.

⁵³ U maha yacɛnpyi kaan kategefeebil'á fo maha pi funpyi jɛŋɛ.

U maha nàfuufɛebii cyɛŋgaya wuubii yare pi i ŋkɛɛge.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nwɔmɛɛni u mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, u à lire fɛnŋɔ.

U à pa u báarapyiibii *Izirayeli shiinbii tɛge

U maha kacɛnŋkii pyi *Ibirayima

ná u tɛlug'á tɛrigii puni i.»

⁵⁶ Nyɛ ka Mariyama si ŋkwôro Elizabeti yyére fo mà nɔ yɛnyɛ taanre fiige na, lire kàntugo maa núr'a kàre u kànhe na.

Yuhana Batizelipyiŋi ziŋi kani

⁵⁷ Nyɛ Elizabeti tɛɛtigen'à pa nɔ ke, ka u u si pùnambile. ⁵⁸ Tèni i Elizabeti tɛɛnyɛebii ná u cɛnmpyiibil'à lógo na Kafoonji Kile na wá à kacenne nimbwoo pyi u na ke, ka li i mpyi u ná pi á funntanga nimbwɔhɔ.

⁵⁹ Pyàŋi ziŋi canmpyiibaatanrewuuni na, ka pi i ŋkàre u takwɔnge e. Pi la mpyi si u tuŋi Zakari mɛge le u na, ⁶⁰ ka pyàŋi nuŋi si jwo: «Ɔnhɔ, u mɛge sí n-le Yuhana.» ⁶¹ Ka pi i u pyi: «Ŋka kuru mɛge fiige nyɛ mu sùpya na mà de!» ⁶² Ka pi i Zakari búbu wuŋi kà, maa u yíbe pyàŋi mɛge na. ⁶³ Ka u u pi pyi pi kwɔɔgɔ lwó a kan ur'á. Pi à pa ná k'e ke, ka u u yi séme ku na: «Pyàŋi mɛge sí n-le Yuhana» ka li i pi puni pàa.

⁶⁴ Nyɛ lire tɛɛnuuni i, ka Zakari njini si sánha, ka u jwɔge si múgo, ka u u wá na yu marii Kile père. ⁶⁵ Ka cyire karigii si u tɛɛnyɛebii ná u kwùumpe shiinbii kàkyanhala, fo mà sà nɔ *Zhude janyɛ cyeyi kànyi puni na. Pi puni mpyi na cyire karigii shɛɛnre yu pi bàraŋwɔyi i.

⁶⁶ Ka lire kani lógofeebii puni si li yaha piye funṅ'i, marii sônṅi li na. Pi shin maha shin mpyi na uye yíbili: «Ṽge pyàṅi sí n-pyi jaha shi be?» Sèenṅi na, Kafoonṅi Kile cyege mpyi ná u e.

Zakari à Yesu mpaṅi kyaa jwo

⁶⁷ Nyé ka *Kile Munaani si pyàṅi tuṅi Zakari ṅí, maa u pyi u à mpe jwumpe jwo:

⁶⁸⁻⁶⁹ «Wuu Kafoonṅi Kile kêe,

*Izirayeli shiinbii u Kileṅi,

jaha na ye u à Shwofoo niṅcènṅe yige

u báarapyiṅi *Dawuda tùluge e mà kan wuu á.

U à pa si mpa u shiinbii tège

si pi ṅùṅ wwû bilere e.

⁷⁰ Uru shèenre *Kile tùnntunmpii mpyi a jwo fo tèemṅi i

⁷¹ na u sí wuu yige wuu zàmpeebii cyé e,

wuu kyal'à pen mpiimu á ke, si wuu shwò pire na.

⁷² Lire cyé kurugo, u à kacenne pyi wuu tulyeyi na.

Nde u mpyi a jwo u *tunmbyaare tooy'e ke, u à lire pyi.

⁷³⁻⁷⁴ U mpyi a ṅwòmèeni ndemu lwó wuu tulyage *Ibirayima á,

na u sí wuu yige wuu zàmpeebii cyé e,

bà wuu si mpyi s'a uru père fyagara baa mɛ,

u à lire pyi.

⁷⁵ Kile à lire pyi bà wuu si mpyi s'a katiigii pyi u yyahe taan,

si ntaha uru kanni fye e wuu shìṅi puni i mɛ.»

⁷⁶ Lire kàntugo ka Zakari si jwo u pyàṅ'á:

«Mii pyàṅi, pi sí n-pa raa mu pyi Kileṅi niṅyi wuṅi tùnntunṅi,

jaha na ye mu sí n-pa jaara Kafoonṅi yyaha na, si u kuni yaa.

⁷⁷ Mu sí yi yyaha jwo Kile wuubil'á na

u sí pi *kapegigii yàfa pi na, si pi shwò.

⁷⁸ Wuu Kileṅi ṅùjaare ná u kacenṅkii kurugo,

u à bèenmpe yige wuu á mà yíri niṅyiṅi na, mu à jwo canṅa pyiini

nivworovṅni.

⁷⁹ Mpii pi mpyi a tèen kwùṅi numpini i ke, u à bèenmpe yige pir'á.

U à yyeṅiṅke kuni le wuu taan.»

⁸⁰ Nyé uru pyàṅi mpyi na lyege, Kile Munaani sí i fànhe kaan u á. Ka u u ṅkwôro sige funṅke e fo mà sà nṅ u tèecyeeni na Izirayeli shiinbii na.

Yesu ziŋi kani

(Macwo 1.18-25)

2¹Nye tɛni là à pa nɔ, ka saanbwɔhe Ogusiti si tɔnnturo tun na sùpyire puni meyi yi sɛmɛ. ²Lire l'à pyi mɛsɛmeni nɔncyiini, l'à pyi mà Kirinisi ta Siri kɔni jùŋɔ na. ³Sùpyire puni mpyi na si na pi meyi sɛmeni pi tukanyi na. ⁴Ka Yusufu si yîri Nazareti kàhe e Galile kùluni i mà kàre saanŋi *Dawuda kàhe na, Betilehemu i, *Zhude kùluni i, jaha na ye Yusufu mpyi Dawuda tùluge sùpya. ⁵U ná u tàcwoŋi Mariyama mpyi a kàre wani meyi zɛmɛŋi kurugo. Mariyama laa wuŋi u mpyi. ⁶Mà pi yaha Betilehemu i, ka Mariyama laani tɛsini si nɔ. ⁷Ka u u u jyanŋi nɔncyiini si, maa u le v àanpyi i mà sɔnniŋe yatɔɔre yabyage funŋ'i, jaha na ye pi mpyi a tatirige ta nàmpwuunbii tashwɔnge e me.

Kile mɛlekeŋi wà à Yesu ziŋi kyaa jwo mpànahabii pìl'á

⁸Nye mpànahabii pìi na mpyi puru kwùumpe e. Pi mpyi maha shwùun nyii na sige e, marii pi mpàabii saŋcwɔŋi sigili. ⁹Ka Kafoonŋi Kile mɛlekeŋi wà si uye cyêe pi na, ka Kafoonŋi Kile sɔnampe bɛenmpe si mîni kuru cyage e mà pi kwùulo, ka pi i fyá sèe sèl'e. ¹⁰Ka mɛlekeŋi si yi jwo pi á: «Yii àha vyá mɛ, mii sí múguro kyaa nimbwoo jwo yii á, lire sí n-pyi yii shiŋi puni wuu. ¹¹Ninjaa numpilage yabilinŋi i, Shwofol'à si yii á *Dawuda kàhe na. Uru u nyɛ *Kile Nɔncwɔnɔŋi ná Kafoonŋi. ¹²Ame yii sí li cè, yii sí pɔnmpɔnpyega ta pi à le a sɔnniŋe v àanpyi i yatɔɔre yabyage k'e.»

¹³Lire tɛni i, ka mɛlekekuruŋɔ nimbwɔhɔ si mpâl'a pa bínni uru mɛlekeŋi taan, marii Kile pɛre na:

¹⁴«Pɛente ti taha Kile na nɔnyinŋi na.

Mpii kyaa l'à táan Kile á ke, yyeŋiŋke ku pyi jɔŋke na pire shwɔhɔl'e.»

¹⁵Tɛni i mɛlekeɛbil'à yîri mpànahabii taan mà dùgo nɔnyinŋi na ke, ka mpànahabii si yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu u shà Betilehemu i, Kafoonŋi Kile à wuu pyi wuu à kani ndemu cè ke, wuu u sà lire wii.» ¹⁶Ka pi i fyâl'a kàr'a sà Mariyama ná Yusufu ta wani, maa pɔnmpɔnpyege nizinnage nya yatɔɔre lùbyakwɔge funŋ'i. ¹⁷Pi à pɔnmpɔnpyege nya ke, jwumpe Kile mɛlekeŋi mpyi a jwo pi á ku kyaa na ke, ka pi i puru puni jwo, ¹⁸ka li i mpyi kakyanhala pu lógofeebii pun'á. ¹⁹Ŋka Mariyama wi ke, ur'à cyire karigii yaha u yákilinŋi na, marii sɔnni cyi na. ²⁰Lire kàntugo ka mpànahabii si núr'a kàre pi tayirige e, pi mpyi na Kile pɛre marii u kɛre pi karigii nindogogii ná nɔnyagii kurugo. Cyire karigil'à pyi bà Kile mɛlekeŋi mpyi a cyi jwo me.

Pi à kàre ná Yesu pìnmpinnye wunji i Kileñaarebage e

²¹ Pyàñi canzege canmpyibaatanrewuuni na, ka pi i u *kwòn, maa u mege le Yesu. Kile mèlekeri mpyi a kuru mege le pyàñi na mà jwo u nunji u u laani ta ke.

²² Nye mà tàanna ná *Musa *Saliyañi i, siiveente canmpyaagil'à kwò ke, ka Yusufu ná Mariyama si ñkàre Zheruzalemu kànhe e ná pyàñi i mà sà ñkan Kafoonji Kile á, ²³ bà l'à séme Kafoonji Kile Saliyañi i na: «Pùnampyire niñcyiire puni sí n-pyi Kafoonji Kile woro^c.»

²⁴ Sárage kyaa Kafoonji Kile mpyi a jwo Saliyañi i mà yyaha tíi ná siivoonji tufeempe kani i ke, pi à kuru wwû mú. Kuru sárage ku mpyi: «Sanmpanra shuunni, lire nye me sanmpanmpwɔɔɔjaara shuunni^d.»

²⁵ Nàñi wà na mpyi wani Zheruzalemu i, u mege mpyi Simiyɔn. U mpyi a tíi maa fyáge Kile na. U mpyi na Izirayeli shiinbii Tεgefoonji mpañi sigili. *Kile Munaani mpyi ná u e. ²⁶ L'à li cyêe u na na u si n-kwû ná u nye a Kafoonji *Kile Niñcwɔnɔɔñi nya me. ²⁷ Nye tɛni i Yesu sifeebil'à sà nɔ ná u e *Kileñaarebage e Kile Saliyañi karigii meε na ke, ka Kile Munaani si Simiyɔn yyaha cû a lèñe Kileñaarebage e. ²⁸ Ka u u pìnmpinnyege cû u cyeyi i, maa Kile kêe na:

²⁹ «Kafoonji Kile, mii u nye mu báarapyiñi ke, nume mu sí n-jà mii yaha mii u kwû yyeñiñke e,

nde mu à jwo ke, mu à lire pyi a kwò,

³⁰ ñaha na ye Shwofoonji mu à tun ke, mii ñyiin'à uru nya niñjaa.

³¹ ñge mu à kan diñyeñi sùpyire shiñi puni kurugo ke,

³² u sí n-pyi bɛenme mpemu pu sí mu cyêe supyishiñi puni na ke, Izirayeli shiinbii pi nye mu wuubii ke, si pire mege pyi ku táan.»

³³ Puru jwumpe Simiyɔn mpyi a jwo Yesu kyaa na ke, puru mpyi a Yesu sifeebii kàkyanhala. ³⁴ Ka Simiyɔn si jwó le pi á, maa yi jwo Yesu nunji Mariyama á: «ñge pyàñi kapani li nye Izirayeli shiinbil'á, mà shinñyahara cyán si shinñyahara yîrige. U sí n-pyi kacyelee, ñka ñi sí n-cyé li na. ³⁵ Lire pyiñkanni na, supyiñyahara funzɔnɔɔre sí n-yige cyiññi na. Mu wi ke Mariyama, kani là sí n-pa mu súugo ma zòñi na, mu à jwo kàshikwɔnɔɔ l'à mu sú u na.»

³⁶⁻³⁷ Cijnyeñi wà na mpyi wani, u mpyi a yee beecyεere ná sicyεere (84) kwò, uru na mpyi *Kile tũntunɔɔ, u mege mpyi Ana. U tunji mege mpyi Fanuweli. Asheri tũluge sùpya u mpyi u wi. Uru ceenji mpyi a yee baashuunni pyi nàmbage e, ka u poonji si ñkwû. Ka u u ñkwôro nò baa. Pìlaga bàra canña na, u mpyi maha mpyi súnleni ná Kileñarege

^c2.23 Ekizodi 13.2, 12

^d2.24 Levitiki 12.8

na Kileñaarebage e. ³⁸ Uru cijnyenji mú à sà Yesu sifeebii ta wani, maa Kile kêe, mpïi pi mpyi na Zheruzalemu kànhe shiinbii jùngwuure sigili ke, maa Yesu kyaa jwo pir'á.

³⁹ Nyé Yusufu ná Mariyama à Kafoonji Kile Saliyanji kurigii puni naara a kwò ke, maa nùr'a kàre Nazareti i, pi kànhe na, Galile kùluni i. ⁴⁰ Pyànji mpyi na lyege ná fànhe e, u yákiliñji mpyi a pêe sèl'e. Kile mpyi a jwò u na maa mpyi ná u e.

Yesu ná u sifeebil'à kàre bilereñkwoñji kataanni na

⁴¹⁻⁴² Yyee maha yyee, Yesu sifeebii mpyi maha ñkàre ná u e Zheruzalemu kànhe e bilereñkwoñji kataann'á mà tàanna ná *Yahutuubii làdanji i. Nyé yyeeni kataann'á pi à kàre mà Yesu shìñji yaha yyee ke ná shuunni na ke, ⁴³ lire kataann'á pa ñkwò, ka pi i nùru na ñkèege ke, ka Yesu si ntèen Zheruzalemu i u sifeebii pàama.

⁴⁴ Pi mpyi na sòñji na Yesu ná pire shèrefebii pi sí n-ta pi i ma sijnyan. Pi à naara a canñke kwò, pi nyé a u nya me, ka pi i wá na u caa pi cìmpyibii ná pi shincempii shwòhòl'e. ⁴⁵ Pi à u cya a kànha pire shwòhòl'e ke, maa nùru na u caa na ñkèege Zheruzalemu i. ⁴⁶ Canmpyaa taanre tatoroge e, ka pi i sà u ta u à tèn *Kileñaarebage e *Kile Saliyanji cyelentiibii shwòhòl'e, marii pi jwumpe nùru, marii pi yíbili. ⁴⁷ Mpïi pi mpyi na u jwumpe nùru ke, u yákilifente ná u jwòshwòore mpyi a pire puni kàkyanhala. ⁴⁸ Tèni i u sifeebil'à u nya ke, ka li i mpâa pi e, ka u nuñji si u pyi: «Yesu, naha mu à pyi ná wuu e ame ye? Mii ná mu tuñji funmpen wuubii mpyi na mu caa.» ⁴⁹ Ka u u pi pyi: «Naha na yii nyé na mii caa ye? Yii nyé a cè na mii à yaa mii u a na Tuñji karigii cwòore mà?» ⁵⁰ Ñka u sifeebii mpyi a puru jwumpe jwòhe cè me.

⁵¹ Nyé ka Yesu si nùr'a kàre ná u sifeebil'e Nazareti kànhe e. U mpyi a pi jwòmeeni cù. Ka u nuñji si cyire karigii puni yaha uye funñ'i, marii sòñji cyi na.

⁵² Yesu mpyi na lyege, là sí i bàrali u yákilifente na. U kyaa mpyi a táan Kile á, maa ntáan sùpyir'á mú.

Yuhana Batizelipynji na kuni bégeli Yesu yyaha na

(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Yuhana 1.19-28)

3 ¹ Mà saanbwòhe Tiberi yaha u saanre yyee ke ná kanjkuro wuuni na, lir'à Pónse *Pilati ta *Zhude kùluni jùñjo na, *Eròdi sí nyé Galile wuuni jùñjo na, u yyahafoonji Filipi sí nyé Iture ná Tirasoniti kùligii jùñjo na, Lizaniyasi sí nyé Abileni kùluni jùñjo na, ² Ana^e ná Kayifu mú sí nyé sáragawwuubii jùñufente na, lire yyeeni mà Zakari jyanji Yuhana yaha

^e3.2 Ñge Anañi na mpyi nò.

síwage e, Kile à u tun u sà a uru jwumpe yu. ³Ka u u ñkàre Zhuruden banji ñwɔge kùluni puni i, mà sà a ñaare na puru jwumpe yu sùpyir'á. U mpyi na yi yu pi á: «Yii yii toronkanni kêenɛ, yii *batize, bà Kile si mpyi si yii *kapegigii yàfa yii na me.» ⁴Nde Yuhana mpyi na mpyi amuni ke, lire na mpyi a séme tèecyiini Kile tùnntunji Ezayi sémenji i na:

«Sùpya mejwuu sí n-pa raa fwore síwage e fànha na

“Yii kuni yaa Kafoonji mee na,

yii kumpyere nintiire yaa u á,

⁵yii i kacyei puni jî a tàanna,

yii i ñanyi ná mpògigii puni cɛeg'a tàanna,

kurigii cyi à nahana ke, yii i cyire yal'a tii,

kurigii cyi à ñáhara ke, yii i cyire yal'a ñwɔ.

⁶Lire ká mpyi, sùpyire puni sí li nya na Kile u ñye Shwofoonjif.”»

⁷Ñye ka shinnyahara si wá na ma Yuhana yyére si mpa batize, ka u u pi pyi: «Yii màcwɔn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliñi kanni sí n-jà yii shwɔ Kile lùyirini nimpani na ye? ⁸Yii a katiigii pyi, lire sí li cyêe na yii zòompil'à kêenɛ. Yii àha zii raa sônñi kanna na yii tulyage ku ñye *Ibirayima mà de! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà ñje kafaayi kêenɛ n-pyi Ibirayima ñampyire⁸. ⁹Yii li cè na kaciig'à cèl'a yaha cire ndìre taan. Cige maha cige ku ñye, ku ñye na yasere ñjncenne pyi me, kuru sí n-kwɔn n-wà nage e.»

¹⁰Ñye ka sùpyire si Yuhana yíbe: «Lire tènì i ke, ñaha wuu à yaa wuu pyi be?» ¹¹Ka u u pi pyi: «Vàanntinnye shuunni ñye ñgemu á ke, urufol'à yaa u kà kan kà baafoonj'á. ñgemu u ñye ná yalyire e ke, urufol'à yaa u tà kan kategefoonj'á mú.»

¹²Ñye *múnalwɔre shwofeebii pi mpyi a pa mpa batize ke, ka pire mú si Yuhana yíbe: «Cyelentuñi, ñaha wuu à yaa wuu pyi be?» ¹³Ka u u pi pyi: «Múnalwɔre ñwɔge pi à pyi yii a shuu sùpyir'á ke, yii àha wyére shwɔ wà na si ntòro kuru ñwɔge taan me.» ¹⁴Ka sòrolashiibii pìi mú si u yíbe: «Wuu de? Naha wuu à yaa wuu pyi ye?» Ka u u pi pyi: «Yii àha sùpyañi wà tufiige wyére cyán zhwɔ u na me, yii àha vini ntaha wà na mú me. ñka yii sàrañi u yii funñyi ñíje.»

¹⁵Ñye sùpyire puni sônñore mpyi a taha *Kile ñjncwɔnrɔñi nimpani kani na, uru ñgemu u sí n-pa pi shwɔ ke. Lire e pi mpyi na ñko piye funñ'i: «Tá Yuhana bà u à yaa u ta u wi me?» ¹⁶Mà pi yaha ná tire sônñore e piye funñ'i, ka Yuhana si pi pyi: «Mii wi ke, mii na yii batizeli lwɔhe e kanna. ñka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà

^f3.6 Ezayi 40.3-5

⁸3.8 Yahutuubii mpyi na sônñi na Kile sí pire shwɔ, mà lire ñùñke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33,37,39: yii yire cyeyi kàla.

u tanhaanyi meere sànta, mii jùnk'à cyére lire mpyiñi i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná *Kile Munaani ná nage e. ¹⁷ U ntanhe nye u cye e, u u u sùmañi nimbwónji fwu. U sí sùmapyañi le u bwùunni i, si sùmwòhòñke sùgu nafugombaage e.»

¹⁸ Nye Yuhana à yereye nijyahaya kan sùpyir'á sahañki Yesu kyaa na.

¹⁹ Saanji *Eródi mpyi a u sùñeñi cwoñi Eródiyadi kwòn a lwó. Mà bàra lire na, u mpyi a kapyimbaagii jcyiimu pyi sahañki ke, ka Yuhana si u cèege cyire puni na. ²⁰ Lire nye a jà a bê Eródi á me, ka u u kapiini là bàra là na, maa Yuhana cú a le kàsuñi i.

Yuhana à Kile Jyañi Yesu batize

(Macwo 3.13-17; Marika 1.9-11)

²¹ Nye mà Yuhana Batizelipyiñi yaha u sàha ñkwò a le kàsuñi i me, canñka sùpyire puni mpyi na ma u yyére marii *batizeli, ka Yesu mú si mpa batize, maa Kile jáare. Mà u yaha kuru jarege na, ka ñiñyiñi si múgo. ²² Ka *Kile Munaani si liye pyi mpánmpòrògo fiige mà tíg'a tèn Yesu na, ka mejwu u si fworo ñiñyiñi i na: «Mii Jyañi u nye mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapyiñkil'à táan mii á mú.»

Yesu à fworo mpiimu i ke

(Macwo 1.1-17)

²³ Tèni i Yesu à báarañi sù ke, u shìñi mpyi a yyee benjaaga ná ke kwò. Sùpyire mpyi na sòñi na Yusufu jya u nye u wi.

Yusufu yabilij'à fworo Aheli i.

²⁴ Aheli à fworo Matati i.

Matati à fworo Levi i.

Levi à fworo Meleki i.

Meleki à fworo Zhanayi i.

Zhanayi à fworo Yusufu i.

²⁵ Yusufu à fworo Maticya i.

Maticya à fworo Amósi i.

Amósi à fworo Nahumu i.

Nahumu à fworo Esili i.

Esili à fworo Nagayi i.

²⁶ Nagayi à fworo Maati i.

Maati à fworo Maticya i.

Maticya à fworo Seme i.

Seme à fworo Zhoseki i.

Zhoseki à fworo Zhoda i.

²⁷ Zhoda à fworo Zhwónani i.

Zhwɔnani à fwordo Ɛresa i.
 Ɛresa à fwordo Zorobabeli i.
 Zorobabeli à fwordo Salatiyeli i.
 Salatiyeli à fwordo Neri i.
²⁸ Neri à fwordo Meleki i.
 Meleki à fwordo Adi i.
 Adi à fwordo Kosamu i.
 Kosamu à fwordo Elimadan i.
 Elimadan à fwordo Ɛri i.
²⁹ Ɛri à fwordo Zhosuwe e.
 Zhosuwe à fwordo Eliyezeri i.
 Eliyezeri à fwordo Zhorimu i.
 Zhorimu à fwordo Matati i.
 Matati à fwordo Levi i.
³⁰ Levi à fwordo Simiyɔn i.
 Simiyɔn à fwordo Zhuda i.
 Zhuda à fwordo Yusufu i.
 Yusufu à fwordo Zhonamu i.
 Zhonamu à fwordo Eliyakimu i.
³¹ Eliyakimu à fwordo Meleya i.
 Meleya à fwordo Mena i.
 Mena à fwordo Matata i.
 Matata à fwordo Natan i.
 Natan à fwordo *Dawuda i.
³² Dawuda à fwordo Zhese e.
 Zhese à fwordo Obedi i.
 Obedi à fwordo Bwazi i.
 Bwazi à fwordo Salamɔni i.
 Salamɔni à fwordo Naasun i.
³³ Naasun à fwordo Aminadabu i.
 Aminadabu à fwordo Adimi i.
 Adimi à fwordo Arini i.
 Arini à fwordo Esirɔmu i.
 Esirɔmu à fwordo Perezi i.
 Perezi à fwordo *Zhuda i.
³⁴ Zhuda à fwordo *Yakuba i.
 Yakuba à fwordo Ishaka i.
 Ishaka à fwordo *Ibirayima i.
 Ibirayima à fwordo Teraka i.
 Teraka à fwordo Nakwɔri i.

³⁵ Nakwɔri à fworɔ Serugi i.
 Serugi à fworɔ Erewu i.
 Erewu à fworɔ Peɛgi i.
 Peɛgi à fworɔ Eberi i.
 Eberi à fworɔ Shelaki i.
³⁶ Shelaki à fworɔ Kayinamu i.
 Kayinamu à fworɔ Arifasadi i.
 Arifasadi à fworɔ Shemu i.
 Shemu à fworɔ Nuhu i.
 Nuhu à fworɔ Lemeki i.
³⁷ Lemeki à fworɔ Metusala i.
 Metusala à fworɔ Enɔki i.
 Enɔki à fworɔ Zherɛdi i.
 Zherɛdi à fworɔ Malaleli i.
 Malaleli à fworɔ Kena i.
³⁸ Kena à fworɔ Enɔsi i.
 Enɔsi à fworɔ Seti i.
 Seti à fworɔ Adama i.
 Adama à fworɔ Kile e.

Sitaanniŋi na ɲcaa si Yesu sɔn u kapii pyi

(Macwo 4.1-11; Marika 1.12-13)

4 ¹Nye mà Yesu yaha u à ɲi *Kile Munaani na, u à yîri Zhuruden baŋi ɲwɔge na mà kàre síwage e.

²U à canmpyaa beeshuunni pyi síwage e, u ɲye a yafyin lyí mɛ, ka katege si u ta. Cyire canmpyaaŋi funŋke e, ka Sitaanniŋi si file u na maa ɲcaa si u sɔn ɲgà *kapii na.

³Nye ka u u Yesu pyi: «Ná *Kile Jyaŋi sí u ɲye mu, yi jwo ɲke kafaag'á ku kɛɛŋ'a pyi bwúuru.» ⁴Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semeŋi i “Yalyire kanni bà ti ɲye na sùpyaŋi ɲwɔ caa mɛ^h.”»

⁵Lire kàntugo ka Sitaanniŋi si dùgo ná u e ɲiɲyiŋi na, maa diɲyeŋi kiringii puni cyêe u na yyerege niŋkin, ⁶maa u pyi: «Mii sí ɲcyii kiringii puni ɲiɲufente ná cyi nàfuuŋi kan mu á, ɲaha na ye t'à kan mii á. Shinŋi u à táan mii á ke, ur'á mii sí ti kan. ⁷Mu aha ɲen'a niŋkure sín maa mii pɛe, yire puni sí n-pyi mu wuyo.» ⁸Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semeŋi i:

“Ta ma niŋkure sínni ma Kafooŋi Kile á, maa uru kanni pɛreⁱ.”»

^h4.4 Duterɛnɔmu 8.3

ⁱ4.8 Duterɛnɔmu 6.13

⁹Lire kàntugo ka Sitaanniŋi si ŋkàre ná Yesu i Zheruzalemu kànhe e, maa sà dùgo ná u e *Kileŋaarebage ñũncyage e, maa yi jwo u á: «Ná Kile Jyaŋi sí u ñye mu, kwòñ a cwo ñiŋke na, ¹⁰ñaha na ye y'à séme Kile Jwumpe Semeŋi i:

“Kile sí u mèlekæbii tun, pi a mu kàanmucaa.

¹¹Pi sí mu cwòho ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà ñkwò mu tɔɔge kà bànni meŋ.”»

¹²Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semeŋi i “Ma hà raa ma Kafooŋi Kile ñwɔ cwôre me^k.”»

¹³Ñye Sitaanniŋi à Yesu sòn a kànha shiŋi puni u kapii pyi ke, maa yîri u taan maa u yaha na tènì labere sigili.

Yesu kànhe shiinbil'à cyé u na

(Macwo 13.53-58; Marika 6.1-6)

¹⁴Lire kàntugo ka Yesu si núr'a kàre Galile kùluni i. *Kile Munaani fànhe mpyi u e sèl'e. Ka u mege si fwo ro lire kùluni puni i. ¹⁵U mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á Kile Jwumpe kàlambayi i, ka tire puni si wá na u metanga yiri.

¹⁶Ka Yesu si ñkàr'a sà nɔ Nazareti i. Kuru kànhe na u à lye. *Canŋɔŋke e, ka u u jyè *Kile Jwumpe kàlambage e bà u mpyi maha ntêe na li pyi me, maa yîr'a yyére si Kile Jwumpe kâla. ¹⁷Ka pi i *Kile tũntunŋi Ezayi sémeŋi kan u á, ka u u u ñwɔ múgo maa cyage kà kâla:

¹⁸«Kafooŋi Kile Munaani ñye mii ñuŋ'i.

U à mii cwɔɔnrɔ na mii u pa Jwumpe Nintanmpe jwo fòŋɔfeebil'á,

si kàsujyibii ñjahaŋi kyaa jwo pi á,

si fyinmpii ñyiigii mùgoŋi kyaa jwo pi á,

mpii pi ñye cwònrɔmpe e ke, si pire yige pi kyéregfeebii cye e,

¹⁹tènì i Kafooŋi Kile sí ñwɔ sùpyire na si kacenne pyi ti na ke, si lire kyaa jwo^l.»

²⁰Lire kàntugo ka Yesu si Kile Jwumpe Semeŋi ñwɔ tò maa u kan Kile Jwumpe kàlambage kacwònrɔŋ'á, maa ntèen. Ka sùpyire puni si ti ñyiigii le u e. ²¹Ka Yesu si yi jwo pi á: «Kile Jwumpe yii à lógo nume ke, pur'à fũnŋɔ yii ñyii na ñiŋjaa.» ²²Pi puni mpyi na u metange yu. Jwumpe u à jwo ke, ka puru si mpyi kakyanhala pi pun'á. Ka pi i wá na yi yu piye shwòhòl'e: «Taha Yusufu jyaŋi bà me?»

²³Ka Yesu si pi pyi: «Mii à li cè na yii sí nde tãanlini jwo n-wà mii na “Wempyiŋi, maye cùuŋɔ ma yabiliŋi” si mii cêege na kakyanhala karigii

^j4.11 Zaburu 91.11,12

^k4.12 Duteremmu 6.16

^l4.19 Ezayi 61.1-2

yii à lógo na mii à pyi Kaperenamu kànze e ke, na paha na mii nye a cyire fiige pyi naha na tukanhe na mà ye?»²⁴ Maa núr'a jwo pi á: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile túnntunji wà tufiige maha le njire e u tukanhe e mɛ.²⁵ Ɔka sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile túnntunji *Eli tìnji i, leŋkwucyeebii mpyi a nyaha *Izirayeli kɪni i. Yyee taanre ná yinye baani funŋ'i zànze nye a pa mɛ, ka katibwɔhɔ si ncwo kɪni puni na.²⁶ Ɔka Kile nye a Eli tun Izirayeli leŋkwucwoŋi wà yyére mɛ, fo kɪni labere wu, uru mpyi Sarepita kànze na, Sidon kùluni i.

²⁷ Mà bàra lire na, Kile túnntunji Elize tìnji i, *tògofee nijyahamii na mpyi Izirayeli i, Ɔka pi wà nye a pa Elize yyére si ticuumpe ta mɛ, fo kɪni labere wu, u mege mpyi Nama, Siri kɪni shin u mpyi u wi.»

²⁸ Mpii puni pi mpyi Kile Jwumpe kàlambage e ke, tɛni i pir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi lùgigii si yíri sèl'e.²⁹ Ka pi i yíri, maa Yesu kòr'a yige kànze e. Pi kànze mpyi a cyán ƚaŋke kà ƚuŋ'i, ka pi i ƚkàre ná u e ƚaŋke ƚùŋcyage e, si u ƚɔɔɔ ƚcyán ƚaŋke kacycage e.³⁰ Ka Yesu si pi paha a fworu.

Yesu à jínanji wà kòr'a yige nàŋi w'e

(Marika 1.21-28)

³¹ Ka Yesu si ƚkàre Galile kùluni kànze kà na, kuru mege nye Kaperenamu, maa wá na sùpyire kálali *canŋonke e.³² Ka u kàlanji si sùpyire kàkyanhala, paha na ye u mpyi na pi kálali ná Kile sífente e.

³³ Lire tɛni i, jínacyanji wà mpyi wani *Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na:³⁴ «Ei! Nazareti kànze shinŋi Yesu, paha shi ku nye wuu ná mu shwɔhɔl'e ye? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ƚge u à fworu Kile e ke, uru u nye mu!»³⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínanji na: «Ma ƚwɔge tò! Maa fworu ƚge nàŋi i!» Ka jínanji si nàŋi cyán sùpyire shwɔhɔl'e, maa fworu u e. U nye a kapii pyi u na mɛ.³⁶ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Mpe nye jwumɔ dɛ! U maha fànha cyáan jínabii na ná u sífente e, pi a sè wá na fwore pifeebil'e.»³⁷ Ka Yesu mege si fworu lire kùluni puni i.

Yesu à Pyeri nafɛncwoŋi cùŋɔ

(Macwo 8.14-17; Marika 1.29-34)

³⁸ Ka Yesu si fworu *Kile Jwumpe kàlambage e, mà kàre Simɔ pyenge. U à sà Simɔ nafɛncwoŋi ta u à sínni cifwuro cye e. Ka pi i li cya Yesu á, u pa ƚwɔ u na.³⁹ Ka Yesu si file u na, maa fànha cyán cifwure na, ka ti i láha u na. Ka u u ntíl'a yíri na sore pi á.

⁴⁰ Canŋanyicwoore na, yama shi maha shi pu mpyi kànze e ke, ka pi i mpa ná pire puni i Yesu yyére. Ka u u u cyeyi taha pi puni niŋkin niŋkinji

na, maa pi cùuṅṅ. ⁴¹ U mpyi na jínacyaanbii nijyahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi na yu fànha na: «*Kile Jyaṅi u nyε mu!» Ɔka Yesu mpyi maha fànha cyáan pi na, maa jwumpe kwùun pi na, jaha na ye pi mpyi a cè na uru u nyε *Kile Nijcwanrɔji.

Yesu kapani

(Marika 1.35-39)

⁴² Nyε nyèg'à pa múgo ke, ka u u fwor'a kàre sige funṅke e. Shinpyahara mpyi a fwor'o na u caa. Pi à pa u cya a nya ke, ka pi la si mpyi u u ṅkwôro ná pire e. ⁴³ Ka u u yi jwo pi á: «Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná *Kile Saanre e ke, mii à yaa mii u puru jwo kànyi sanṅy'á, jaha na ye lire mεε na mii à tun.»

⁴⁴ Lire e ka Yesu si wá na jaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu *Zhude kùluni *Kile Jwumpe kàlambayi i.

Yesu à fyacumii taanre yyer'a pyi u cyelempyi

(Macwo 4.18-22; Marika 1.16-20)

5 ¹ Nyε canṅka mà Yesu nijjyereni yaha Zhenezareti baṅi jwɔge na, sùpyire mpyi a yyér'a u kwùulo Kile jwumpe ndògoṅi kurugo, fo na piye ṅɔṅi kàmpanṅyi puni na, na u fεnre. ² Ka u u mpa wíl'a bakwooyo shuunni nya baṅi jwɔge na. Fyácyaabii mpyi a fwor'o yire bakwooyi i na pi cwòobii jyì. ³ Ka Yesu si sà jyè kuru bakwɔge k'e, Simɔ woge ku mpyi ku ki, maa yi jwo Simɔ á: «Bakwɔge lwó baṅi jwɔge na mà file yyaha yyére dooni.» Simɔ à lire pyi ke, ka Yesu si ntèen bakwɔge funṅke e, maa Kile jwumpe yu sùpyir'á.

⁴ Nyε tēni i u à pa ṅkwò Kile jwumpe njwuṅi na ke, maa jwo Simɔ á: «Bakwɔge file lwòhe tacugunṅke e, yii i yii cwòobii wà, yii i fyaabii pìi cya.» ⁵ Ka Simɔ si u pyi: «Cyelentuṅi, wuu à numpilage puni pyi fyácyaaani na, wuu nyε a yafyin ta mε, ṅka ná mu s'à jwo amuni, mii sí cwòṅi wà sahaṅki.» ⁶ Nyε pi à cwòobii wà ke, ka pi i fyaanijyahamii cù fo cwòobii na ṅkwùun. ⁷ Nyε pi shèrefebii pi mpyi bakwɔge sanṅke e ke, ka pi i pire yyere na pi pa pire tēge. Ka pi i bakwooyi shuunniṅi jì fyaabii na, fo bakwooyi mpyi na ṅko raa ntìri lwòhe jwòh'i.

⁸ Simɔ Pyeri à lire nya ke, maa nijkure sín Yesu fere e, maa jwo: «Kafoṅi, laaga tɔɔn na na, jaha na ye mii nyε kapimpyiṅe.» ⁹ Fyaabii pi mpyi a cù ke, Simɔ ná u shèrefebii mpyi a fyá pi nyahaṅkanni na. ¹⁰ Zebede jyaabii pi mpyi ná Pyeri e, ná pire pi nyε *Yakuba ná Yuhana ke, pire mpyi a fyá mú. Ka Yesu si Simɔ pyi: «Ma hà vyá mε. Mà lwó numε na, bà mu mpyi na fyaabii caa na jcwòre mε, amuni mu sí raa sùpyire

caa t'a bârali mii na.»¹¹ Nyɛ ka pi i núr'a pa baŋi jwɔge na, maa kàntugo wà bakwooyi ná yi funŋɔ yaayi puni na, maa ntaha Yesu fye e.

Yesu à tògofoo cùuŋɔ

(Macwo 8.1-4; Marika 1.40-45)

¹² Mâ Yesu yaha lire kùluni kànhe kà na, *tògofoonɔ wà na mpyi wani, tòge mpyi a u tɛgele ta sèl'e. Tèni i u à Yesu nya ke, ka u u niŋkure sín u fere e, maa yyahe cyígile, maa u jáare: «Kafoonɔ, mu aha jɛɛ, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii *fíniŋɛ.»¹³ Nyɛ Yesu à yire lógo ke, maa cyege sàha maa bwɔn u na, maa jwo: «Mii à jɛɛ, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na.

¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwɔge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mɛ. Ŋka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwuŋi na u u ma kàanmucya, sárage kyaa *Kile túnntunŋi *Musa à jwo tògofoebii jɔcùuŋɔni kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe pi na na mu à cùuŋɔ^m.»

¹⁵ Nyɛ ka Yesu mege si li jwɔ cû na fwore sèl'e. Shinjyahara mpyi maha mpa a bínnini u taan, maa u jwumpe núru, u a sì wá na pi cùuŋi.¹⁶ Ŋka Yesu mpyi maha ŋkwɔ a yíri pi taan, maa sà Kile jáare síwage funŋke e.

Yesu à supyimuruŋɔ cùuŋɔ maa ku kapegigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Marika 2.1-12)

¹⁷ Canŋka mà Yesu yaha Kile jwumpe njwuŋi na, *Farizhɛɛnbii pìi ná *Kile Saliyaŋi cyelentiibii pìi mpyi wani. Pire mpyi a yíri Galile kùluni ná *Zhude kùluni kànyi puni ná Zheruzalemu kànhe na. Ka Yesu si wá na yampii cùuŋi ná Kafoonɔ Kile sífente e.¹⁸ Ka sùpyire tà si yaŋi wà tug'a pa u yasinniŋke e, uru nàŋi mpyi a múruŋɔ. Pi la mpyi si jyè bage e si u file Yesu na.¹⁹ Ŋka sùpyire nyahaŋi kurugo, pi nyɛ a jà a tajyige ta ná u e me; ka pi i dùgo bage kàtanŋke na, maa kuru fûru, maa supyimuruŋke ná ku yasinniŋke le a tírige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwɔhɔl'e.²⁰ Yesu à li nya na mpìi nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimuruŋk'á: «Nà wà we, mu *kapegigil'à yàfa mu na.»²¹ Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii pi mpyi wani ke, ka pire si wá na ŋkunnì maa jwo: «Naha na nge nàŋi nyɛ na Kile mege kèɛge ye? Fo Kile kanni bà mɛ, wà sì n-jà sùpya kapegigii yàfa u na mɛ!»

²² Nyɛ Yesu à pa pi kunuŋke jùnke cè ke, maa pi pyi: «Naha na tire nte sɔnŋɔre shiŋi nyɛ yii funŋyi i ye?»²³ Mâ jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, maa jaare” yii nyii na, cyire kapyaaŋi mú shuunni i ndire jwumɔ p'à táan ye?²⁴ Ŋka yii pi li cè na síŋi na nyɛ *Supyaŋi Jyaŋi á

^m5.15 Tògofoonɔ ká jɔcùuŋɔ, sáragawwuŋi mpyi maha yaa u u cyeeere kàanmucya sèl'e si jɔcè kampyi u à cùuŋɔ, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

naha ñiŋke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimuruŋk'á: «Ta núru na ñwɔ na. Yîri maa ma yasinniŋke lwɔ́ maa si pyenge.»²⁵ Lire tèneuuni i, ka nàŋi si yîri maa u yasinniŋke lwɔ́ a fworɔ sùpyire nyii na, na Kile kêre, na ŋkèege pyenge.²⁶ Ka li i pi puni bilibili. Pi mpyi na Kile kêre, maa ŋko: «Ei! Wuu à kakyanhala kariii nya ninjaa de!»

Yesu à lyí ná mepenge shiinbil'e

(Macwo 9.9-13; Marika 2.13-17)

²⁷ Lire kàntugo ka Yesu si fworɔ ntàani na, maa wíl'a *múnalwɔ̀re shwofooŋi wà nya u à tèn u báaraŋi tapyige e. U mege mpyi *Levi. Ka Yesu si yi jwo u á: «Yîr'a taha na fye e.»²⁸ Ka Levi si báaraŋi puni ñwɔ́ yaha maa ntaha Yesu fye e.

²⁹ Lire kàntugo Levi à kataan nimbwoo pyi Yesu mɛe na u pyenge e. Shinnyahara mpyi na lyí ná pi e siŋcyan. Pire shwɔ́hɔ́l'e, múnalwɔ̀re shwofeebii mpyi a nyaha.³⁰ *Farizhɛenbii ná *Kile Saliyaŋi cyelentiibii píl'à lire nya ke, maa Yesu *cyelempyiibii yíbe: «Naha na yii nyɛ na lyí marii byii ná múnalwɔ̀re shwofeebii ná mepenge shiinbii piiberil'e ye?»

³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à cùuŋɔ ke, wempyiŋi kyaa nyɛ pire na mɛ, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyɛ.³² Mpii pi nyɛ na piye sɔ́nŋi na pir'à tíi ke, mií nyɛ a pa ñiŋke na pire tayyerege e mɛ. Ŋka mpii pi à li cè na pire nyɛ a tíi mɛ, pire tayyerege e mií à pa, bà pi si mpyi si pi toroŋkanni kèenŋe mɛ.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na

(Macwo 9.14-17; Marika 2.18-22)

³³ Ka pi i u pyi: «Tèrii niŋyahagil'e Yuhana Batizelipyiŋi *cyelempyiibii ná *Farizhɛenbii wuubii maha súnŋi leni marii Kile ñáare, mu wuubii sí maha lyí marii byii canŋa maha canŋa.»³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii na sɔ́nŋi na yii sí n-jà fàha cyán cifɔ́nŋi pooŋi ceveebii na, pi i súnŋi le mà cipooŋi yaha ná pi e la?»³⁵ Ŋka tènì là na ma, cipooŋi sí n-pa n-yige pi shwɔ́hɔ́l'e. Lire tènì i pi sí n-ta raa súnŋi leni.»

³⁶ Ka Yesu si tàanlini là jwo pi á na: «Wà nyɛ na v àanvɔ́nŋɔ kwùnn'a tɛ̀g'a v àanŋyɛga tacwɔ́ngɔ jwooli mɛ. Lire ká mpyi, mu maha v àanvɔ́nŋke kèege, v àanvɔ́nŋke kwɔ́nge ná v àanŋyɛge sí nyɛ na ñin'a yiye lwɔ́ mɛ.

³⁷ Wà mú sí nyɛ na sinmpurugo leni seeye boolyɛgil'eⁿ mɛ. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a si ŋkèege.

³⁸ Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofɔ́nŋkil'e.

ⁿ5.37 Seeyi boni na nyɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwooli ná yatɔ̀re seeyi i maa lwɔ́he, lire nyɛ mɛ nùjirimpe, lire nyɛ mɛ ɛezen sinmpe leni l'e ke.

³⁹Lire ná li wuuni mú i, sùpya nyé a sii na sinntanhaga byii maa núr'a yyaha yige sinmpurugo kurugo mε. Naha kurugo ye u maha jwo na nintanhage k'à táan.»

Nje Yesu à jwo canḡḡke kyaa na ke

(Macwo 12.1-8; Marika 2.23-28)

6¹Nye canḡka, Yesu ná u *cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canḡke na mpyi *canḡḡḡ. Ka u cyelempyiibii si sùmanḡahayi yà kwḡn a cwuugo pi cyeyi i mà kùn^o. ²*Farizheenbii pil'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Naha na yii nyé na canḡḡke kafuunḡkii pyi yeP?» ³Ka u u pi pyi: «Nde saanḡi *Dawuda à pyi ke, yii nyé a lire kâla mà? Canḡka mà u ná u fyèḡwḡḡshiinbii katege wuubii yaha, ⁴u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruḡi wà lwḡ a kyà, maa wà kan u fyèḡwḡḡshiinbil'à. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruḡi kyà.» ⁵Ka Yesu si núr'a jwo pi á: «*Supyaḡi Jyaḡi ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canḡḡke e ke, li si n-jà n-tòro lire na mε.»

Yesu à cyenḡkwugofoo cùḡḡ canḡḡke e

(Macwo 12.9-14; Marika 3.1-6)

⁶Nye *Yahutuubii *canḡḡke kabere, Yesu à jyè *Kile Jwumpe kàlambage k'e, maa li ḡwḡ cù na Kile jwumpe yu. Nàḡi wà na mpyi sùpyire shwḡḡḡ'e, uru kàniḡe cyege mpyi a kwû. ⁷Ka *Kile Saliyaḡi cyelentiibii ná *Farizheenbii si wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí ḡε sùpya cùḡḡ canḡḡke e, si nta tìgire cyán u na. ⁸Ka Yesu si pi funzḡḡḡre cè, maa yi jwo cyenḡkwugefoḡá na u yír'a yyére sùpyire shwḡḡḡ'e, pi raa u paa, ka nàḡi si yír'a yyére. ⁹Mà u yaha tayyérege e, ka Yesu si jwo: «Mii sí yii yíbe, mà tàanna ná *Kile Saliyaḡi i, kacenni mpyiḡi l'à ḡwḡ canḡḡke e laa, kapiini mpyiḡi? Mà sùpya múnaa shwḡ laa, mà sùpya múnaa wwû?»

¹⁰Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire puni wíi wíl'a màha, maa jwo cyenḡkwugefoḡá: «Ma cyege sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u ḡcùḡḡ.

¹¹Nye Kile Saliyaḡi cyelentiibii ná Farizheenbil'à lire nya ke, ka pi lùḡigii si yíri. Ka pi i ḡkàr'a sà piye taanna, nde pi sí n-jà n-pyi Yesu na ke, si lire cè.

^o6.1 Kile Jwumpe Semḡi à li cyèe na wà katege wu ká a ntùuli kereḡ'e, na u sí n-jà sùmanḡi wà kwḡn ná cyege e, si ḡjyí wani kerege e (Duterenḡmu 23.25).

P6.2 Mà tàanna ná Farizheenbii sḡḡḡḡkanni i, mu aha sùma kwḡn ná cyege e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cèḡe na pi à báara pyi canḡḡke.

Yesu túnntunmpii ke ná shuunniḡi ꞑwɔɔnrɔḡi kani

(Macwo 10.1-4; Marika 3.13-19)

¹²Canḡka Yesu à dùḡ'a kàr'a sà Kile jáare ꞑaḡke kà na. U à numpilage puni pyi Kileparege na wani. ¹³Nyèḡ'à pa múgo ke, ka u u *cyelempyiibii yyere, maa shiin ke ná shuunni cwoɔnrɔ pi shwɔhɔl'e, mà pyi u túnntunmii. ¹⁴Pire túnntunmpii ke ná shuunniḡi meyi yi ꞑje: Simɔ, ná Yesu à u mege le Pyeri ke, ná Pyeri sḡḡeḡi Andire ná *Yakuba ná Yuhana ná Filipi ná Baritelemi ¹⁵ ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyaḡi Yakuba ná Simɔ pi maha mpyi Zeloti^q ke, ¹⁶ ná Yakuba jyaḡi Zhudasi ná Zhudasi Isikariyoti ḡge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Macwo 4.23-25)

¹⁷Nye ka Yesu si ntḡge ná u túnntunmpil'e ꞑaḡke ꞑuḡ'i, maa mpa yyere tafage k'e. U *cyelempyiibii niḡyahamii ná supyiḡyahara mpyi wani. Tire sùpyire mpyi a yḡri *Zhude kùluni i, Zheruzalemu kàḡhe ná kùluni cyeyi saḡyi puni i, mà bàra Tiri ná Sidɔn kànyi na, yire kànyi ḡye suumpe lwɔhe ꞑwɔge na. ¹⁸ Tire sùpyire mpyi a pa si mpa a Yesu jwumpe núru, si ticuumpe ta. Jínabii mpyi mpiimu i ke, pire mpyi na ꞑcùuḡi mú. ¹⁹ Sùpyire puni mpyi na ꞑcaa si bwɔn Yesu na, ꞑaha na ye shin maha shin n'a mpyi a jà a bwɔn u na ke, fàḡha mpyi maha fworo u e, maa urufoo cùuḡ.

Jofoo wuu l'à ꞑwɔ ye?

(Macwo 5.1-12)

²⁰ Nye ka Yesu si yyahe yḡrig'a le u cyelempyiibil'e, maa jwo
«Yii pi ḡye fòḡke e ke, yii wuun'à ꞑwɔ, ꞑaha na ye *Kile Saanre ḡye yii woro.

²¹ Katege ḡye yii mpiimu na nume ke, yii wuun'à ꞑwɔ, ꞑaha na ye yii sí n-pa n-tìn.

Yii pi ḡye na myahigii sùu nume ke, yii wuun'à ꞑwɔ, ꞑaha na ye yii sí n-pa raa ꞑcyàhali.

²² Sùpyir'à yii mpiimu kyaa pen piy'á, marii yii kòre na láre piye na, marii yii cyere, marii yii meḡenge yu na yii à taha *Supyaḡi Jyaḡi fye e ke, yii wuun'à ꞑwɔ.

²³ Lire ká mpyi yii na tènì ndemu i ke, yii pyi funntange e, yii raa yini, ꞑaha na ye Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii meḡ na niḡyiḡi na. Cyire karigii shiḡi pi tulyey'à pyi *Kile túnntunmpii na mú.

²⁴ ḡka yii pi ḡye ná nàfuuḡi i nume ke, yii wuun'à kèeḡe, ꞑaha na ye yyeniḡke e yii ḡye ke, kuru sí n-pa n-kwɔ.

^q6.15 Zeloti: kuru mege ꞑwɔhe ku ḡye: «kìni kyal'à táan ḡgemu á sèl'e ke».

²⁵ Yii pi à tìn nume ke, yii wuun'à kèege, jaha na ye katege sí n-pa n-cwo yii na.

Yii pi jye na jcyàhali nume ke, yii wuun'à kèege, jaha na ye yii yyahayi sí n-pa n-tanha, fo yii sí raa myahigii súu.

²⁶ Sùpyire puni na yii mpiimu kêre kafinare jùŋɔ taan ke, yii wuun'à kèege, jaha na ye lire pyiŋkanni na, pi tulyey'à kafinivinibii kêe, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Kile tùnntunmii ke.

Yii yii zàmpeebii kyaa táan yiy'á

(Macwo 5.38-48; 7.12)

²⁷ Nye mii lógofeebii, mii sí yi jwo yii á: yii yii zàmpeebii kyaa táan yiy'á. Mpii pi jye ná pege e mà yyaha tí ná yii e ke, yii a kacenŋii pyi pire na. ²⁸ Mpii pi jye na jwumpimpe yu mà yyaha tí ná yii e ke, yii a jwó leni pir'á. Mpii pi à yii cùmu leme pi ke, yii a Kile jáare pir'á. ²⁹ Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpenge k'e, ku sanŋke kêenŋe urufol'á. Sùpya ká mu vāanntinmbwōhe cyán a shwɔ mu na, ma vāanntinmbileni yaha u cye e mú. ³⁰ Wà ha mu jáare, urufoo kan. Sùpya ká mu yaaga cyán a shwɔ, ma hà ku fwoò jáara u na me.

³¹ Nde yii la jye sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii a lire pyi pi á mú. ³² Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, tònŋi ŋgi yii sí n-ta lire e ye? Mepenge shiinbii mú jye na lire pyi mà? ³³ Mpii pi jye na kacenŋkii pyi yii na ke, yii aha a cyi pyi pire kann'á, tònŋi ŋgi yii sí n-ta lire e ye? Mepenge shiinbii mú jye na lire pyi mà? ³⁴ Yii à cè a jwo na yii sí n-jà yaaga jáare n-ta mpiimu á ke, yii aha a pire kanni kaan, tònŋi ŋgi yii sí n-ta lire e ye? Mepenge shiinbii mú na lire pyi. Pi à cè a jwo na mpii pi sí n-jà pire yaayi cyage nùruŋɔ pire na ke, pire na pi maha yi fwòhigii leni mú. ³⁵ Ŋka yii pi ke, yii yii zàmpeebii kyaa táan yiy'á, yii raa kacenŋkii pyi pi na. Yii aha fwoò le pi na, yii i yii sònŋɔre láha li zàranj na. Lire ká mpyi, Kile sí sàra nimbwo kan yii á, lire mú li sí li cyèe na yii na jye Kilenj nìjyi wuŋi pyii, jaha na ye u à jwɔ kacennecembaabii ná shinpiibii na.

³⁶ Yii pyi jùnaarafee, bà yii Tuŋi Kile jye jùnaarafoo me.

Yii àha raa pi sanmpii cêege me

(Macwo 7.1-5)

³⁷ Yii àha raa pi sanmpii cêege me, lire ká mpyi Kile mú sè yii cêege me. Yii àha raa sùpyire sannte la wwû me, lire e Kile mú sè yii la wwû me. Wà ha kyaa pyi yii wà na, urufoo u lire yàfa. Lire ká mpyi, Kile mú sí yii *kapegigii yàfa yii na. ³⁸ Yii a sùpyire sannte kaan, lire e Kile mú sí yii

kan, yaage e yii à sumare pyi maa pi sanmpii kan ke, Kile sí kuru yaage jî si ku cúnḡ cúnḡ si ku fii si kà bâra ku na fo yaage si jî raa wuni.»

³⁹Lire kântugo ka Yesu si tãanlini là jwo pi á na: «Fyinḡi wà sí n-jà u fyinḡe kábii cû la? Lire ká mpyi, pi mú shuunniḡi puni si n-tíge wyige k'e mà? ⁴⁰Cyelempyanḡi taceḡke si n-jà n-pêe n-tòro u cyelentuḡi woge taan me, ḡka cyelempyanḡi cyege k'à le a ḡwò ke, uru u taceḡke maha mpyi u cyelentuḡi woge fiige.

⁴¹Naha na mu ḡye na ḡyèsenni ḡaa ma cìmpworonḡi ḡyiini i, mà li ta bànnanḡi u ḡye mu wuuni i ke, mu ḡye na uru ḡaa mà ye? ⁴²Mà tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìmpworonḡ'á na u yyére maa ḡyèsenni wwû u ḡyiini i, mà li ta bànnanḡi u ḡye mu wuuni i ke, mu ḡyii ḡye uru na mà ye? Mu u à fyinme tò wwomò na ke, bànnanḡi wwû ma ḡyiini i folò, lire ká mpyi, mu sí raa ḡaa raa ḡcwúu ḡyèsenni tawwuge e ma cìmpworonḡi ḡyiini i.

Cige maha ḡcè ku yasere e

(Macwo 7.16-20; 12.33-35)

⁴³Cige nḡcēḡke ḡye na yasere nimpere yaa me, cipege mú ḡye na jìn'a yasere nḡcēne yaa me. ⁴⁴Cire puni maha ḡcìni ti yasere cye kurugo, lire ḡwòḡo ku ḡye: wà si n-jà *fizhiye cige yasere kwòḡ ḡguro cige na me, wà mú si n-jà *erezen cige yasere kwòḡ kilege taha na me. ⁴⁵ḡgemu u zò u à ḡwò ke, uru maha jwupcēnmpe yu. ḡgemu u ḡye ná zòmḡi i ke, uru maha jwumpimpe yu. Yii li cè, sùpyanḡi zòmbilin'à jî ndemu na ke, lire u ḡwòge maha yu.»

Yákilifoḡi ná funḡo baa shinḡi kani

(Macwo 7.24-27)

⁴⁶Ka Yesu si núr'a jwo: «Naha kurugo yii maha mii pyi “Kafoonḡi, Kafoonḡi” mà li ta yii sí ḡye na mii jwumpe kurigii ḡaare mà ye? ⁴⁷Shin maha shin u à pa mii á, maa mii jwumpe lógo, maa pu kurigii ḡaare ke, urufol'à fworo yaage ḡkemu na ke, mii sí kuru cyêe yii na. ⁴⁸Urufoo na ḡye mu à jwo bafaanranḡi u à ḡḡke tũgo fo mà sà nò kafaage na, maa u bage nintaani cyán ku na ke. Bag'à faanra a kwò ke, ka zànbwòḡo si mpa, ka lwòhe si wá na fwu na ma na ku kúuli, ḡka bage ḡye a cwo me, ḡaha na ye ku nintaan'à cyán a ḡwò. ⁴⁹ḡka shinḡi u ḡye na mii jwumpe nuru, maa mpyi u ḡye na pu kurigii ḡaare me, urufoo na ḡye mu à jwo bafaanranḡi u à u bage nintaani cyán ḡḡtiige na ke. Zànḡ'à pa, ka lwòhe si wá na fwu na ma na ku kúuli ke, ka bage si ntíl'a pi a wu.»

Yesu à sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà bilina cùuŋɔ

(Macwo 8.5-13; Yuhana 4.43-54)

7¹ Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwɔ̀ sùpyir'á ke, maa ñkàre Kaperenam u kànhe e. ² *Ɔromu sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà na mpyi wani kuru kànhe e ná biliwe e. Uru bilinaŋi kani mpyi a waha u na. Ka yampime si mpa uru bilinaŋi cù, fo u na ñko s'a kuro caa.

³ Nye uru jùŋufoon'á Yesu kyaa lógo ke, maa *Yahutuubii kacwɔ̀nribii pii tun pi sà Yesu jáare u u mpa uru bilinaŋi cùuŋɔ. ⁴ Pi à nɔ Yesu yyére ke, maa u jáare fánha na, maa jwo: «Ŋge jùŋufoon'á yaa ná mpwɔ̀h'e, mu à yaa mu u u pwɔ̀hɔ. ⁵ Naha kurugo ye wuu *Yahutuubii kyal'á táan u á sèl'e. Uru mú sí u à wuu *Kile Jwumpe kàlambage faanra.»

⁶ Nye ka Yesu si jɛɛ maa ñkàre ná pi e. Tèni i pi à sà byanhara sòrolashiibii yyaha yyére shinji pyenge na ke, lir'á sòrolashiibii yyaha yyére shinji ta u à u ceveebii pii tun pi sà yi jwo Yesu á: «Kafoonji, ma hà maye kànha mpa mii pyenge e mɛ, jaha na ye mii jùŋk'á cyére mu u jyè mii pyenge e. ⁷ Lire kurugo mii à li kàanmucya mà li ta na mii yabilinji nye a yaa mii u shà mu fye e mɛ. Ŋka jwuŋkanŋa ninjin jwo, kuru sí mii bilinaŋi cùuŋɔ. ⁸ Mii wi ke, sòrolashiibii pii na nye mii jùŋɔ na, mii sí nye pii jùŋɔ na. Mii aha wà pyi “Ta si” u maha ñkàre. Mii aha wabere pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na bilinji pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

⁹ Nye Yesu à puru jwumpe lógo sòrolashiibii jùŋufoonji ceveebii jwɔ̀ na ke, ka uru nàŋi kani si u kàkyanhala. Supyikuruŋke ku mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u yyaha kɛɛŋ'a pi wíi wíi, maa jwo: «Mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntél'a sùpya nya ná ŋge dáníyanji fiige e mɛ, ali *Izirayeli shiinbii shwɔ̀hɔl'e mii nye a u fiige nya mɛ.»

¹⁰ Mà jwo tùnntunmpii pi núr'a nɔ sòrolashiibii yyaha yyére shinji pyenge e ke, pi à sà uru bilinaŋi ta u à cùuŋɔ.

Yesu à nàŋjiibili niŋkwuu jè

¹¹ Lire kàntugo ka Yesu ná u *cyelempyiibii si yíri na ñkèege Nayimu kànhe e, shinjyahara mpyi a taha pi fye e.

¹² Pi à sà byanhara kànhe tajyɔ̀nwɔ̀ge na ke, ka pi i jɔ̀rí ná kànhe shiinbii pil'e, pi i ñkèege ná nàŋjiibilini là niŋkwul'e fanpyi i. Lenkwucwoŋi wà u pyiniŋkinge ku mpyi ku ki. Kànha shiinbii niŋyahamii mpyi a taha lenkwucwoŋi na, pi i ñkèege uru buŋi tatonke e. ¹³ Kafoonji Yesu à uru ceenji mɛesuwoŋi nya ke, ka u jùŋnaare si jyè u e, ka u u u pyi: «Fyàha, ma hà raa mɛɛ sùu me!»

¹⁴U à yire jwo ke, maa file buñi lwófeebii na, maa bwòn kariyi na, ka pi i yyére. Ka u u jwo buñ'á: «Nàñjiiwe, yíri!» ¹⁵Ka nàñjiñi si yír'a tèn, maa li jwó cù na yu, ka Yesu si u kan u nuñ'á.

¹⁶Shin maha shin u mpyi wani ke, ka li i pi puni bilibili, fo pi na Kile père marii ñko: «*Kile túnntunñi nimbwoñi wà u à uye cyêe wuu na! Kile à pa u shiinbii tège!» ¹⁷Nde Yesu à pyi ke, ka sùpyire si sà a lire yu *Zhude kùluni ná li kwùmpe kùligii puni i.

Yuhana Batizelipyiñi à túnntunmii tun Yesu á

(Macwo 11.2-19)

¹⁸Nye karigii Yesu à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si ñkàr'a sà cyire puni yyaha jwo u á. Yuhana à yire lógo ke, maa u cyelempyiibii pìi shuunni yyér'a ¹⁹tun pi sà Kafoonji Yesu yíbe na: «Y'à jwo na ñge u sí n-pa ke, uru u ñye mu laa, wabere wuu à yaa wuu a sigili?» ²⁰Pire cyelempyiibil'à kàr'a sà nɔ Yesu na ke, maa u pyi: «Yuhana Batizelipyiñi à wuu tun na wuu pa mu yíbe na “Ñgemu kyaa l'à jwo na u sí n-pa ke, mu u ñye u wi laa, wuu a wabere sigili?”»

²¹Lire tènii mpyi a Yesu ta u u yamii ñiñyahamii ná cwòhómófee ñiñyahamii cùñi, maa jínabii kòre na yige pifeebil'e, maa fyinmii ñiñyahamii nyii múru. ²²Nye ka Yesu si túnntunmpii pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu ñya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na: fyinmpii naha na ñaa, tonkegeyifeebii sí i ñaare, *tògofeebii sí i ñcùñi, ñùñcunnibii sí i núru, kwùubii sí i ñèni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fòñjofeebil'á. ²³Nye mii kapyiñkii ká mpyi cyi ñye a ñgemu pyi u à cye láha mii na me, urufoo wuun'à ñwɔ.»

²⁴Yuhana túnntunmpil'à núr'a kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à pi pyi: «Canñke yii ná ñkàre síwage e ke, taha ñyege yii mpyi a kàr'a sà wíi kafege sí i ku ñyàha la? ²⁵Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wíi ye? Vàansinayafoo la? Yii li cè na mpìi pi maha vāansinayi leni, maa pi nyii karigii pyi, maa pi nyii ñjiñi lyí ke, pire maha mpyi saanbii bayi i.

²⁶Nye lire sannii i ke, naha tawiige e yii mpyi a kàre ye? Kile túnntunñi la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fànha tò Kile túnntunñi na. ²⁷Naha kurugo ye Kile Jwumpe Semerji à jwo ñgemu kyaa na na

“Wíi, mii sí na túnntunñi tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na^r” ke,
uru túnntunñi u ñye Yuhana.

²⁸ Mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha ñkwò a si ñgemu u à fànha tò Yuhana na me, lire ná li wuuni mú i, *Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'à fànha tò Yuhana na.

²⁹ Sùpyire ti mpyi na núru Yuhana jwò na, mà bâra *múnalwòre shwofeebii na ke, pire puni mpyi a tèn ná l'e na Kile à tíi, maa jɛ ka Yuhana si pi *batize. ³⁰ Ñka Kile mpyi a ndemu yaa mà yyaha tíi ná sùpyire e ke, *Farizhɛnbii ná *Kile Saliyañi cyelentiibii jye a jɛ lire na me, maa jcyé pi jye a jɛn'a batize me.

³¹ Ná jaha shi i, mii sí nte sùpyire shiñi tàanna ye? Ti ná jaha shi k'à fworo be? ³² Ti na jye mu à jwo nàñkopyire, ntemu ti jye na bàhare kàfuge na ke, tà na bàhare maa ñko ti shèrɛfeebil'á:

“Wuu à tiinmpini wyi yii á, yii jye a jɛn'a kwòhɔ me.

Wuu à jáhampe myahigii cêe yii á, yii jye a jɛn'a mɛe sú me.”

³³ Yii li cè, Yuhana Batizelipyiñi à pa ke, u mpyi na jyi tɔɔn wu lyí me, u mú mpyi na sinme byii me, ka yii i jwo na jína u jye u e. ³⁴ *Supyañi Jyañi à pa, maa lyí maa byii, ka yii i jwo na u sòñjɔre jye a taha yaage kabere na me, fo jyiñi ná sinmbyaani kanni, maa nùr'a pyi mɛpenge shiinbii cevoo mu à jwo múnalwòre shwofeebii.

³⁵ Ñka yákilifente Kile maha ñkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha jɛcè urufoo kapyiñkil'e.»

Yesu à fwòrobacwoñi wà kapegigii yàfa u na

³⁶ Jye Farizhenji wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Simɔ. Canñka uru nàñ'à Yesu yyere na u sà lyí ná ur'e, ka u u jɛɛ maa ñkàre, ka pi i sà ñkwúulo na lyí.

³⁷ Mà pi yaha wani, ceenji wà na mpyi kuru kànhe e, kànhe sùpyire puni mpyi na uru ceenji cyère kampyahii na, u *kapegigii kurugo. Uru ceen'á pa jɛcè na Yesu na jye uru Farizhenji bage e ke, ka u u mpa ná lonjaracwol'e^s, l'à jî sinme nùguntanga wumɔ na. ³⁸ Maa ntòro Yesu kàntugo yyére mà sà yyére u tooyi taan, maa mɛe sú sèe sèl'e, fo jyii lwòh'à wu mà Yesu tooyi jínje, maa u jùñjooore tɛg'a yi cwuugo, maa yi pùr'a cú, maa puru sinmpe nùguntanga wumpe tɛg'a yi tìri.

³⁹ Jye Farizhenji u mpyi a Yesu yyere ke, ur'à lire nya ke, maa jwo uye funñ'i: «Kampyi sèenji na ñge nàñi na jye *Kile túnntunɔ, u mpyi na sí li cè na ceenji shiñi u jye na bwùun uru na ke, na u jye kapimpyiñe.» ⁴⁰ Ka Yesu si Farizhenji funzɔñjɔre cè, maa u pyi: «Simɔ, jwumɔ na naha mii u jwo mu á.» Ka Simɔ si u pyi: «Ta yu, cyelentuñi.»

⁴¹ Ka Yesu si jwo: «Nàñi wà fwòhii na mpyi shiin shuunni na, u kampwòhii ñkwuu kanjkuro (500.000) na mpyi wà na, u sanñi wuñi sí

^s7.37 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mege jye: «alibatiri».

nye kampwɔhii beeshuunni ná ke (50.000). ⁴²Ná li síŋi sí nye a pyi pi wà na mà jà a u fwooni tò me, ka uru nàŋi si cyire fwɔhigii yàfa pi na. Nye pire shiin shuunniŋi i, uru nàŋi kyaa sí n-táan pi jofol'á mà tòro u sanŋi na ye?»

⁴³Ka Simɔ si u pyi: «Mii na sɔnŋi ŋgemu u fwoo li mpyi a pɛe sèl'e ke, nàŋi kyaa sí n-táan ur'á mà tòro u sanŋi na.» Ka Yesu si u pyi: «Mu à sèe jwo.»

⁴⁴Maa yyaha kɛɛnŋe ceɛŋi yyére maa jwo Simɔ á: «Mu à ŋge ceɛŋi nya la? Mii à pa mu yyére, mu bá nye a lwɔhɔ kan mii i na tooyi jyé me. Ŋka ŋge ceɛŋi wi ke, u à mii tooyi jyé ná u nyilwɔhe e, maa yi cwuugo ná u ònŋjoore e. ⁴⁵Mu nye a mii púr'a cú maa mii shéere me, ŋka ŋge ceɛŋi wi ke, mà lwɔ u à jyé bage e ke, u à kwôro na mii tooyi shwɔnre ná u òwɔge e. ⁴⁶Mu nye a mii ònŋke tiri ná sɔnm'e me, ŋka ŋge ceɛŋi wi ke, u à mii tooyi tiri ná sɔnme ònguntanga wum'i. ⁴⁷Lire kurugo mii sí yi jwo mu á, kapegigii u à pyi ke, cyi ná cyi nyahaŋi mú i, cyi pun'à yàfa u na. Lire e u à mii kyaa táan uy'á sèe sèl'e. Kapegii nimpigir'à yàfa ŋgemu na ke, urufoo tàange nye a pɛe me.»

⁴⁸Lire kàntugo ka Yesu si ceɛŋi pyi: «Mu kapegigil'à yàfa mu na.» ⁴⁹Mpii pi mpyi na lyí síncyan ná Yesu i ke, ka pire si wá na ŋko piye funŋi: «Naha supyifiwe u nye ŋge nàŋi mà sà nɔ, fo u u sùpyire kapegigii yàfani ti na ye?» ⁵⁰Ŋka Yesu nye a puru jwumpe lwɔ a wíi me, maa jwo ceɛŋ'á: «Mu dániyaŋ'à mu shwɔ, ta sì yyeŋiŋke e.»

Cyeebii pi mpyi a taha Yesu ná u cyelempyiibii òwɔh'i ke

8 ¹Lire kàntugo ka Yesu si wá na jaare na ntùuli kànbwoyi ná kànpyeere na, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná *Kile Saanre e. U *cyelempyiibii ke ná shuunniŋi mpyi ná u e. ²Cyeebii u à cúuŋɔ, mà bàra mpiimu jínahii u à kòr'a yige pi e ke, pire pìi mú na mpyi ná u e. Wà mege na mpyi Mariyama, pi mpyi maha uru pyi Magidala Mariyama mú (uru ŋge ceɛŋi i Yesu mpyi a jínabii baashuunniŋi kòr'a yige) ³ná Cwuzá cwɔŋi Zhane (Cwuzá u mpyi na saanŋi *Erɔdi karigii cwɔnre) ná Suzani ná cyeebii piiberii ònyahamii. Pire cyeebii mpyi maha pi cyeyaayi yà kaan Yesu ná u cyelempyiibil'á, pi i piye tère.

Ŋeenuguŋi bàtaage

(Macwo 13.1-23; Marika 4.1-20)

⁴Nye canŋka shinnyahara à pa bínni Yesu taan, tire sùpyire mpyi a yíri kànya ònyahaya na, ka u u *bàtaaga jwo pi á. U à jwo: ⁵«Ŋeenuguŋi wà u ná fwor'a kàre òeme tanuguge e. Mà u yaha u u sùmapyaŋi wàa fini fiige, wà à cwo kuni òwɔge na, ka kuntorobii si uru tánhana, ka saŋcyɛnre si

mpa u jò. ⁶ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, maa fyîn. U nye a mɔ mɛ, maa waha, naha na ye mbyime nye a pyi kuru cyage e mɛ. ⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ngurotaha na, maa fyîn, maa wá na lyege, ka ngure si u cû. ⁸ Ŋka wà tacwug'à pa bê ná n̄n̄ke tacen̄ke e, maa fyîn, maa lye, maa se. Sùmacige maha sùmacig'à sùmapyan̄i se mà nɔ ŋkuu (100) na.»

Yesu à kuru bàtaage jwo ke, maa jwo fànha na: «Ŋgemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke, urufoo u u n̄ngyigigii cyán sèl'e.»

⁹ Ka u *cyelempyiibii si u yíbe: «Kuru bàtaage n̄wɔhe ku nye naha shi ye?» ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tí ná *Kile Saanre e ná cyi à n̄wɔhɔ ke, yii á cyire n̄cèn'á kan, ŋka sùpyire sannt'á bàtaay'i cyi à jwo:

“bà pi si mpyi s'a pu wíi, pi àha raa pu naa raa n̄cwúu mɛ,
s'a pu núru, pi àha raa pu yyaha cini mɛt'.”

¹¹ Kuru bàtaage n̄wɔhɔ ku nye: sùmashin̄i u nye Kile jwumpe. ¹² Kuni n̄wɔge na sùmashin̄i tacwug'à pa bê ke, kuru ku nye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ka Sitaannīi si pu wwú pi fun̄n'i, bà pi si mpyi pi àha ndá pu na, si shwɔ mɛ.

¹³ Kafaafoge n̄un̄'i sùmashin̄i tacwug'à pa bê ke, kuru ku nye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa n̄ɛ pu na ná funntange e, ŋka pu nye a já a ndire le t'e mɛ. Pi maha mpyi Kile kuni i tère nimbilere e kanna, kawaa ká pi ta, pi maha fwo ro l'e.

¹⁴ Ŋgure shwɔhɔl'e sùmashin̄i tacwug'à pa bê ke, kuru ku nye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ŋka mà jwo tère nimbilere li nɔ ke, funmpɛenre karigii ná n̄afuun̄i lage ná n̄ge d̄inyen̄i múguron̄i karigii maha pu cwôn̄rɔ, fo pu yaseere si n-jà nɔ mɛ.

¹⁵ N̄n̄ke n̄n̄cen̄ke na sùmashin̄i tacwug'à pa bê ke, kuru ku nye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa n̄ɛ pu na ná fun̄n̄ɔ n̄n̄kin i, maa ŋkwôro pu n̄un̄'i ná n̄wɔmɛɛ n̄n̄kin i ke, tire sùpyire ti maha tiye waha t̄erigii puni i, marii Kile nyii wuuni pyi.

Kile Jwumpe na nye fùkina fiige

(Marika 4.21-25)

¹⁶ Wà nye na fùkina m̄ini si u le n̄cyígile yaaga n̄wɔh'i mɛ. Ŋka u maha m̄ini maa u dùrugo yaage kà n̄un̄'i, bà u si mpyi s'a b̄enmpe yige bage jyifeebil'á mɛ. ¹⁷ Nye kyaa maha kyaa li nye numpini i ke, cyire puni sí n-pa n-yige b̄enmpe na, kyaa maha kyaa l'à n̄wɔhɔ ke, lire là si n-kwôro n̄c̄embaa mɛ. ¹⁸ Lire kurugo jwumpe yii nye na núru mii n̄wɔ na ke, yii yákili yaha pu na sèl'e, naha na ye ŋgemu u à yaaga cè ke, kà sí n-bàra urufoo u tacen̄ke na. Ŋka ŋgemu u nye u n̄ye a yafyin cè mɛ, ali u na s̄on̄n̄i na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwɔ u na.»

Mpii pi nyɛ Yesu nuɲi ná Yesu cìnmpyiibii ke

(Macwo 12.46-50; Marika 3.31-35)

¹⁹Nyɛ ka Yesu nuɲi ná u cìnmpyiibii si mpa u yyére. Ŋka sùpyire nyahaɲi kurugo, pi nyɛ a jà a tabaraga ta u na mɛ. ²⁰Ka wà si Yesu pyi: «Mu nuɲi ná mu cìnmpyiibii naha cyínnɲi na, pi naha na mu kyaa pyi.» ²¹Ka Yesu si jwo: «Mpii pi nyɛ na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii ɲaare ke, pire pi nyɛ mii nuɲi ná mii cìnmpyiibii.»

Yesu à kafeebwɔhe yyéɛɛɛ baɲi ɲuɲ'i

(Macwo 8.23-27; Marika 4.35-41)

²²Canɲka Yesu à u *cyelempyiibii pyi: «Yii a wá, wuu u baɲi jyiil'a kèɛɛɛ kùmpoge sanɲke na.» Ka pi i jyé bakwɔɔge e na baɲi jyiili. ²³Mà pi yaha pi i ɲkèɛge lwɔhe ɲuɲ'i, ka Yesu si mpa ɲɔɔ, ka kafeebwɔhɔ si wá na fwu na lwɔhe lwúu na wàa bakwɔɔge funɲke e. Ku mpyi na ɲko si ɲi lwɔhe na, fo na ɲko s'a ntíri lwɔhe ɲwɔh'i. ²⁴Ka cyelempyiibii si Yesu ɲè, maa jwo: «Cyelentuɲi, cyelentuɲi, wuu sí n-kwú dɛ!» Ka Yesu si yíri maa fànha cyán kaféɛge na, maa lwɔhe pyi: «Tèɛn tanuge e!» Ka kaféɛge si yyére, ka lwɔhe si ntèɛn. ²⁵Ka u u cyelempyiibii yíbe maa jwo: «Taha yii bá nyɛ a dá mii na mɛ?» Ŋka cyelempyiibii fyagara wuubii ná pi kakyanhala wuubii pi mpyi, ka pi i wá na piye yíbili: «Jofoo u nyɛ ɲge nàɲi fo ka kaféɛge ná lwɔhe si ntèɛn u wuuni taan ye?»

Yesu à jínahii ɲiɲyahamii kòr'a yige nàɲi w'e

(Macwo 8.28-34; Marika 5.1-20)

²⁶Nyɛ ka Yesu ná u *cyelempyiibii si baɲi jyiil'a sà nɔ Gadara shiinbii kùluni i, lire kùluni na nyɛ Galile wuuni yyetiimpe na baɲi kàntugo. ²⁷Pi nivworobii bakwɔɔge e, ka kuru kànhe nàɲi wà si Yesu ɲùɲɔ bɛ, jínabii mpyi uru nàɲi i. Li mpyi a mɔ, u sàha mpyi na vàanɲyi leni mɛ, u sàha mpyi na shùun kànhe e mɛ, fo fanɲyi i^u. ²⁸Tèni i uru nàɲ'à Yesu ɲya ke, ka u u ɲkwúulo, maa ɲcwo Yesu fere e, maa jwo fànha na: «Yesu, Kilenɲi ɲiɲyi wuɲi Jyaɲi, ɲaha mu nyɛ na ɲcaa mii á ye? Mii na mu ɲáare, ma hà kawaa pyi na na mà dɛ!»

²⁹Nàɲ'à yire jwo, ɲaha na ye Yesu mpyi a jínanɲi pyi na u fworo u e. Uru jínanɲi mpyi maha u cyáan tèrii ɲiɲyahagil'e. Sùpyire mpyi maha uru nàɲi cwôre maa u cyeyi ná u tooyi pwu ná yòrɔy'e, bà u si mpyi si ntèɛn tanuge e mɛ, ɲka u mpyi maha yire yapwoyi puni kwùun. Lire kàntugo jínanɲi mpyi maha sì ná u e síwage e.

^u8.27 Yahutuubii maha pi fanɲyi wwú kafaayi ɲuɲ'i. Pi maha ku ɲwɔge yal'a yaa fo maha tateɛɛɛɛɛɛ yaa mú.

³⁰Nye ka Yesu si nàñi yíbe u mege na, ka u u jwo: «Mii mege nye Shinnyahara.» U à yire jwo naha na ye jínabii pi mpyi u e ke, pire mpyi a nyaha. ³¹Ka pire jínabii si Yesu jáare na u àha pire kòrò ñkàre kacyyeyicugunke e mē.

³²Nye lir'à caakurumbwòhò ta ku u lyí nanke kà numpenge na wani, ka jínabii si Yesu jáare sèl'e na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakurunke e, ka u u ñe. ³³Nye ka jínabii si fworò nàñi i maa sà jyè caabil'e. Ka kuru caakurunke puni si sùrug'a yíri nanke numpenge na mà cwo cwo banji i mà kwù.

³⁴Cáanahabil'à lire nya ke, maa fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwònbugure puni i. ³⁵Ka sùpyire si fwor'a kàre si sà cyire karigii nya. Nàñi i jínabii mpyi ke, ka pi i sà u ta u à tèn Yesu fere e ná v àanpyi i tanuge e, ka pi i fyá. ³⁶L'à pyi mpiimu nyii na ke, ka pire si nàñi cuunòñkanni jwo pi sanmpil'á. ³⁷Nye ka Gadara kùluni shiinbii puni si Yesu jáare na u fworò pire kùluni i, naha na ye pi mpyi a fyá u yyaha na sèl'e. Ka Yesu si jyè bakwòoge e s'a ñkèege.

³⁸Nàñi i jínabil'à fworò ke, ka uru si Yesu jáare sèl'e, na uru na ñkèege ná u e. Ka Yesu si u nùrunò maa jwo: ³⁹«Núru, ma a sù pyenge, kabwooni Kile à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyenge shiinbil'á.» Ka nàñi si ñkàre kànhe funnke e, nde Yesu à pyi u á ke, maa sà a lire yu na ntùuli cyeyi puni i.

Yesu à ceenji wà cùunò, maa Zharusi pworonji buwuñi jè

(Macwo 9.18-26; Marika 5.21-43)

⁴⁰Nye tènì i Yesu à nùr'a banji jyiil'a kèenñe kùnke sanñke na ke, ka shinnyahara si u nùñò bē, naha na ye pi puni mpyi na u sigili. ⁴¹*Kile Jwumpe kàlambage kà nùñufoo na mpyi wani, uru mege mpyi Zharusi, ka uru nàñi si mpa niñkure sín Yesu fere e maa u jáare fànha na na u shà uru pyenge e, ⁴²naha na ye pworonji niñkinji u mpyi u á, ná u mpyi a yyee ke ná shuunni kwò ke, uru mpyi na yà, fo u mpyi na ñko raa ñkwù.

Nye Yesu niñkarenji Zharusi pyenge e, sùpyire mpyi a u kwùulo kàmpannyi puni na, fo na u fènre piye shwòhòl'e.

⁴³Ceenji wà na mpyi tire sùpyire shwòhòl'e, lùwuliñkwombaayi mpyi u na yyee ke ná shuunni funn'ì. Wempyiibii mpyi a kwò u cyeyaare puni na, ñka wà nye a jà a u cùunò mē.

⁴⁴Nye ka u u mpa Yesu kàntugo yyére maa bwòn u v àanpyi zhwòre na, ka yampe si ntíl'a kwò. ⁴⁵Ka Yesu si sùpyire yíbe: «Joofo u à bwòn mii na ye?» Ka sùpyire puni si wá na ñko: «Mii bà mē.» Ka Pyeri si jwo: «Cyelentunji, mu nyii nye sùpyire na t'à mu fènre kàmpannyi puni na mà?»

⁴⁶ Ka Yesu si jwo: «Wà kɔn'à bwɔn mii na, naha na ye mii à li kàanmucya mà li nya na fàhe kà a fworò mii i.»

⁴⁷ Nye ceɛɛn'à li nya na nde ur'à pyi ke, na Yesu à li cè ke, ka u u fyá fo na ncyɛɛnni, maa mpa niŋkure sín Yesu fere e, nde l'à u pyi u à bwɔn Yesu na ke, ná pyiŋkanni na u à uye nya u à cùuŋɔ tɛnuuni mujye e ke, u à yire yyaha jwo Yesu á sùpyire puni nyii na. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Na pworò, mu dáníyan'à mu cùuŋɔ. Kile u yyeŋiŋke kan ma á.»

⁴⁹ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, tùnntunɔn'à yíri nùŋufooŋi Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nɔ mu pworonji na. Ma hà núru cyelentuŋi yaha u uye kànha u a ma mɛ.» ⁵⁰ Yesu à yire lógo ke, maa jwo Zharusi á: «Ma hà raa fyáge mɛ, dá mii na kannà, mu pworonji sí n-yíri.»

⁵¹ Nye pi à sà nɔ Zharusi pyenge nwoɛge na ke, Yesu nye a nɛ sùpyanji wabere u jyè ná ur'e mɛ, fo Pyeri ná Yuhana ná *Yakuba ná pyàŋi tunji ná pyàŋi nuŋi. ⁵² Sùpyire puni ti mpyi pyenge e ke, pire puni mpyi na myahigii súu marii ŋkwúuli pyàŋi ŋkwùŋi na. Ka Yesu si pi pyi: «Yii àha raa mɛɛ súu mɛ, pyàŋi nye a kwú mɛ, u na ŋwúuni!» ⁵³ Ka pi i wá na ncyáhali u na, naha na ye pi à li cè na pyàn'à kwú.

⁵⁴ Nye ka Yesu si pyàŋi buwuŋi cù u cyege na, maa jwo fànha na: «Pyà, yíri!» ⁵⁵ U à yire jwo ke, ka pyàŋi múnaani si núr'a jyè u e, lire tɛnuuni mujye e, ka u u yíri, ka Yesu si pi pyi pi nji kan u á. ⁵⁶ Ka lire kani si pyàŋi sifeebii bilibili. Ka Yesu si yi jwo pi á na pi àha nde kani jwo sùpyanji wà tufiig'á mɛ.

Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

(Macwo 10.5-15; Marika 6.7-13)

9 ¹ Lire kàntugo ka Yesu si u *cyelempyiibii ke ná shuunniŋi pyi pi à bínni u taan, maa síŋi ná fàhe kan pi á, bà pi si mpyi s'a jínabii puni kòre s'a yige pifeebil'e, s'a yampii cùuŋi mɛ. ² Lire nwoho na, u à pi tun pi sà a *Kile Saanre kyaa yu sùpyir'á, pi raa yampii cùuŋi. ³ U à pi pyi: «Yii àha ŋkwò yaaga lwó yiye cye e lire kùsheeni na mɛ, mu à jwo kàbii, lire nye mɛ boro ná bwúuru ná wyére. Yii wà hà ŋkwò vaaŋntiŋke kabere lwó mbàra u yacige woge na mɛ. ⁴ Yii aha ŋkàre kànha maha kànha na, ka wà si nɛɛ yii sunmbage na, yii tɛɛn wani fo mà sà yaa ná yii tɛekani i. ⁵ ŋka kànhe ŋkemu shiin kampyi pi nye a nɛɛ yii i yii sunmbage tírige pire yyére mɛ, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kànhe shiin na.»

⁶ Nye ka pi i yír'a kàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu na màre kànyi puni i, maa yampii cùuŋi.

Saanji Erōdi na uye yíbili na Yesu nje joofo ye

(Macwo 14.1-12; Marika 6.14-29)

⁷Nye Yuhana bonkwōoni kàntugo, saanji *Erōdi à pa Yesu kapyiĩnkii lógo, ka li i u yákiliñi wùrugo sèl'e, naha na ye pìi mpyi na ñko na Yuhana Batizelipyiñi u à nè a fworō kwùñi i. ⁸Pii sí i ñko na Kile tùnntunñi *Eli u à núr'a pa, pìi mú sí i ñko na tèecyiini Kile tùnntunñi wà u à nè a fworō kwùñi i. ⁹Ka Erōdi si jwo: «Mii à pi pyi pi à Yuhana ñùñke kwòn, joofo shenre mii saha sí nje na nùru ame ye?» Ka u u wá na Yesu caa si u nja.

Yesu à shiin kampwōhii kañkuro jwō cya

(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Yuhana 6.1-14)

¹⁰Nye *Yesu tùnntunmpil'à núr'a pa ke, maa pi kapyiĩnkii puni jwo u á, ka u u yíri ná pi e sùpyire sannte taan mà kàre pi mege cyage e Betisayida kàñhe kàmpañke na. ¹¹Sùpyir'à pa pi saha cè ke, maa ñkàre wani pi fye e. Ka u u pi cùmu leme jwō, maa *Kile Saanre kyaa jwo pi á. Mpii pi mpyi na yà pi e ke, maa pire cùuñjō.

¹²Tèni i canñk'à pa a ntíri ke, ka Yesu *cyelempyiibii ke ná shuunniñi si file u na maa yi jwo u á na u sùpyire cye yaha, bà pi si mpyi si sà ñjyì ná tashwōnyō cya kànyì ná sishwōnbugure e me, naha na ye sige funñke e pire nje. ¹³Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpìi pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Bwúuru ñùnyō kañkuro ná fyapya shuunni cyi naha wuu á kanna, fo l'aha nta wuu yabilimpìi sí n-sà ñjyì cya mpa ñkan nte supyiñyahare pun'á.»

¹⁴Tire sùpyire e, nambaabii kanni mpyi a shiin kampwōhii kañkuro (5.000) kwō, ka Yesu si u cyelempyiibii pyi pi à sùpyire tñje tñje kuruyo kuruyo, yire kuruyi niñkin niñkinñi puni mpyi a shiin beeshuunni ná ke ke kwō.

¹⁵Nye ka pi i sùpyire puni tñje tñje, bà Yesu mpyi a yi jwo me. ¹⁶Ka Yesu si yire bwúuru ñùnyì kañkurunñi ná cyire fyapyaagii shuunniñi lwó, maa yyahe yírigē ñiñyiñi i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, pi kan sùpyir'á. ¹⁷Sùpyire puni ti mpyi wani ke, tire pun'à lyí a tin. Ka pi i shàhii ke ná shuunni ñi ñjyìpaanyi na.

Pyeri à jwo na Kile Nijcwōnrōñi u nje Yesu

(Macwo 16.13-21; Marika 8.27-31)

¹⁸Nye lire kàntugo, mà Yesu ná u *cyelempyiibii yaha, u à yíri pi taan, maa sà Kile náare. U à kwō ke, maa núr'a pa, maa pi yíbe: «Sùpyire na mii sōññi joofo ye?» ¹⁹Ka pi i u pyi: «Pii wá na ñko na Yuhana Batizelipyiñi u nje mu, pìi sí i ñko na *Kile tùnntunñi *Eli u nje mu, pìi mú sí i ñko na

*Kile tũntunmpii pi à tòro ke, na uru wà u à jè a fworo kwũnɔi i.»²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyɛ na mii sũnɔnɔi yɛ?» Ka Pyeri si u pyi: «*Kile Nijɛwɔnrɔnɔi u nyɛ mu.»²¹ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ŋkwɔ̀ yire jwo sũpya á mɛ.

²²Maa nũra jwo: «L'à pyi fànha kyaa *Supyaŋi Jyaŋi u kyaala sèl'e. *Yahutuubii kacwɔnrɔnɔi ná *Kile sáragawwuubii nũnufɛebii ná *Kile Saliyaŋi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bɔ. Ŋka u kwũnɔi canmpyitanrewuuni, u sí jè.»

Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu taha Supyaŋi Jyaŋi Yesu fye e ke

(Macwo 16.24-28; Marika 8.34-9.1)

²³Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo u lógofɛebii pun'á: «Ŋgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabiliŋi nyii karigii na, u u ntɛɛn kyaage taan u u ntaha mii fye e canɔa maha canɔa, pi mée ká mpyi na sí urufoo bɔ kworokworocige na.»²⁴ Naha na yɛ ŋgemu la ká mpyi si u niŋjaanɔi yaa jwɔ ke, urufoo sì nũmpanɔa ta mɛ, ŋka ŋgemu ká kàntugo wà u niŋjaan'á mii kurugo ke, urufoo sí nũmpanɔa ta.²⁵ Naha li sí jwɔ sũpyan'á mà ma nyii yaayi puni ta ŋge diŋyɛni i niŋjaa, mu nũmpanɔke si sà ŋkèɛge yɛ?

²⁶Lire kurugo ŋgemu u na jcyíge *Supyaŋi Jyaŋi ná u jwumpe na ke, u aha bú mpa ná u sinampe ná u Tuŋi wumpe ná *Kile mèlɛkɛɛbii wumpe e canɔke ŋkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na.²⁷ Sèɛni na mii sí yi jwo yii á, pii na nyɛ yii e, pi sì n-kwũ ná pi nyɛ a *Kile Saanre nya mà ye!»

Yesu yyahe pyiŋkann'à kèɛnɔe

(Macwo 17.1-8; Marika 9.2-8)

²⁸Nyɛ canmpyaa baataanre fiig'à tòro puru jwumpe jwuŋkwooni kàntugo ke, ka Yesu si ŋkàre ná Pyeri ná Yuhana ná *Yakuba e ŋaŋke kà na, si sà Kile jáare.²⁹ Mà Yesu yaha Kileŋarege na, u yyahe pyiŋkann'à kèɛnɔe, ka u vaaŋnyi si fíniŋe weewee fo na jĩ.³⁰ Lire tènuuni i, ka nàmbaa shuunni si mpa jwo ná u e. Pire pi mpyi tèencyiini *Kile tũntunmpii *Musa ná *Eli.³¹ Pi mpyi a pa ná sinampe e. Pyiŋkanni na Yesu mpyi na sí n-kàre n-sà u báaraŋi fũnɔɔ si ŋkwũ Zheruzalemu kànhe e ke, maa lire jwo u á.

³²Lire tèni mpyi a ŋwɔmpe ta Pyeri ná u shèrɛfɛebii na sèl'e. Ŋwɔmp'à pa láha pi na ke, ka pi i pire nàmbaabii shuunniŋi niŋjyerebii nya ná Yesu i u sinampe e.³³ Tèni i pire nàmbaabii mpyi na yĩri Yesu taan ke, ka Pyeri si jwo u á: «Wuu cyelentuŋi, wuu à pa naha ke, lir'à jwɔ sèl'e. Wuu vùnɔɔ taanre kwòro, niŋkin sí n-pyi mu wogo, niŋkin sí n-pyi Musa wogo, niŋkin sí n-pyi Eli wogo.» Pyeri mpyi a puru jwumpe jwo uye nũnɔ kurugo.

³⁴ Mâ Pyeri yaha puru jwumpe na, ka nahaŋa si mpa pi tò. Mâ nahaŋke yaha ku u pi tùni, ka pi i fyá. ³⁵ Ka mejwu u si fworu kuru nahaŋke e na: «Mii Jyaŋi u nyɛ nge, mii à u cwɔɔnrɔ. Yii a nùru u nɔwɔ na.» ³⁶ Lire mejwuuni fworonkwooni kàntugo, Yesu baare e, *cyelempyiibii saha nyɛ a wà nya mɛ. Nde pi à nya ke, ka pi i lire yaha piye funŋ'i, pi nyɛ a yaaga jwo wà á lire tɛni i mɛ.

Yesu à pyàŋi wà jína kòr'a yige u e

(Macwo 17.14-18; Marika 9.14-27)

³⁷ Kuru canŋa nùmpaŋa, Yesu ná u *cyelempyiibii nintigibii naŋke na, ka supyikurumbwɔhɔ sí sà u nùŋɔ bɛ. ³⁸ Tire sùpyire shwɔhɔl'e, ka nàŋi wà si jwo fàŋha na: «Cyelentuŋi, mii na mu páare, maa na jyaŋi kàanmucya. Uru niŋkinŋi u nyɛ mii á. ³⁹ Jínaŋi wà u nyɛ u e, u aha yîri u kurugo, u maha ŋkwúuli, jínaŋi maha u cúnŋɔ cúnŋɔ fàŋha na, u nɔwɔge maha bàafwɔhe yige, u maha u kàŋha sèl'e, maa nta a fworu u e. ⁴⁰ Mii à mu cyelempyiibii páare pi jínaŋi kòr'a yige u e, ŋka pi nyɛ a jà mɛ.»

⁴¹ Ka Yesu si jwumpe lwɔ maa jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibii, fo naha tère e mii sí n-kwôro ná yii e ye? Mii sí yii kapyiŋkii kwú naye e sà nɔ fo naha tère na ye? Ta ma ná ma jyaŋi i naha.»

⁴² Nyɛ mà pi yaha pi i filili ná pyàŋi i Yesu na, ka jínaŋi si pyàŋi cúnŋɔ cúnŋɔ fàŋha na maa u cyán nìŋke na. Nyɛ ka Yesu si fàŋha cyán jínaŋi na, maa u pyi u à fworu pyàŋi i, maa u kan u tuŋ'á. ⁴³ Sùpyire ti mpyi wani ke, Kile sífente mpyi a pire puni kàkyaŋhala.

Yesu à jwo u kwùŋi kyaa na sahaŋki

(Macwo 17.22-23; Marika 9.30-32)

Karigii Yesu mpyi a pyi ke, cyire mpyi a sùpyire puni kàkyaŋhala. Mà pi yaha pur'e, ka u u yi jwo u *cyelempyiibil'á: ⁴⁴ «Yii mpe jwumpe lóg'a tàra, li saha sì mɔ mɛ, pi sí *Supyaŋi Jyaŋi le cye e, pi i pi nyii wuuni pyi u na.» ⁴⁵ Ŋka cyelempyiibii nyɛ a mpyi a puru jwumpe yyaha cè mɛ, naha na ye pu nɔwɔhe mpyi a ŋwɔhɔ pi na, pi mú sí mpyi na fyáge si u yíbe pu nɔwɔhe na.

Sùpyaŋi u nyɛ nùŋufoo Kile yyére ke

(Macwo 18.1-5; Marika 9.33-37)

⁴⁶ Nyɛ ka nàkaana si mpa yîri *cyelempyiibii ná piye shwɔhɔl'e, tire nùŋke ku mpyi na pire puni i jofoo u nyɛ nùŋufooni ye. ⁴⁷ Yesu à pa tire nàkaante nùŋke cè ke, maa pyàŋi wà lwɔ a yaha uye taan, ⁴⁸ maa jwo cyelempyiibil'á: «Shin maha shin u à nge pyàŋi cùmu leme nɔwɔ mii kurugo ke, urufoo mú à mii cùmu leme nɔwɔ. Ŋgemu ká mii cùmu leme

ƚwɔ ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmu leme ƚwɔ. Nye ɲgemu u à uye pyi yii puni kàntugo yyére wuɲi ke, uru u ɲye yii puni ɲũũfooonji.»

ɲgemu ká mpyi u ɲye wuu zàmpen me, uru na ɲye ná wuu e

(Marika 9.38-40)

⁴⁹ Nye ka Yuhana si jwo Yesu á: «Cyelentuɲi, wuu à nàɲi wà ɲya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mege e, ka wuu u u sige li na, ɲaha na ye wuu wà bà me.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na me, ɲaha na ye ɲgemu u ɲye u ɲye wuu zàmpen me, urufoo na ɲye ná wuu e.»

⁵¹ Nye tènì i Yesu tèefworon'à pa byanhara ɲge diɲyeɲi i, s'a ɲkèege ɲɲyiɲi na ke, ka u u sàa li lwɔ uye funɲi si ɲkàre Zheruzalemu kànhe e, ⁵² maa tũntunmii tũugo uye yyaha na, ka pire si ɲkàr'a sà nɔ *Samari kànhe kà na, maa sunmbage tatirige cya Yesu mee na kuru kànhe shiinbil'á. ⁵³ ɲka kuru kànhe shiinbii ɲye a ɲee me, ɲaha na ye Zheruzalemu i u mpyi na ɲkèege.

⁵⁴ Tènì i u *cyelempyiibii pii shuunni *Yakuba ná Yuhana à pa yire lógo ke, maa jwo: «Kafooɲi, mu sí wuu yaha wuu nage yige ɲɲyiɲi na wuu tĩrige pi ɲuɲi wuu u pi shi bò mà?» ⁵⁵ Ka Yesu si yyaha kèenɲ'a le pi e maa pi faha sèl'e.^v ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i ntòr'a kàre kànhe kabere na.

Mpii la ku ɲye si ntaha Yesu fye e ke

(Macwo 8.19-22)

⁵⁷ Mà pi ɲɲkaribii yaha, ka nàɲi wà si Yesu pyi: «Kafooɲi, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ⁵⁸ Ka u u u pyi: «Wygii na ɲye sigeɲwuunbil'á, shèere mú sí ɲye saɲcyɛɛn'r'á. ɲka tashwɔngo ɲye *Supyaɲi Jyaɲi á me.» ⁵⁹ Maa wabere pyi: «Taha na fye e.» Ka uru si jwo: «Kafooɲi, yyére, mii aha na tuɲi tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ⁶⁰ Ka Yesu si u pyi: «Kwùubii yaha pi a piye tũni, ɲka mu wi ke, ta sè maa sà a *Kile Saanre kyaa yu.» ⁶¹ Ka wabere si jwo: «Kafooɲi, mii la ɲye si ntaha mu fye e, ɲka na yaha si sà yi jwo na pyenge shiinbil'á fɔlɔ.» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u à nũtuuge cù nũfaaɲi na, maa wíi kàntugo ke, urufoo ɲye a yaa ná Kile Saanre e me.»

Yesu à tũntunmii beetaanre ná ke ná shuunni tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

10 ¹ Lire kàntugo Kafooɲi Yesu à núr'a shiin beetaanre ná ke ná shuunni cwɔɔnɔ u fyèpwohɔshiinbil'e, mà tun shiin shuunni

^v9.55 Sémébii pii maha jwo: «Ka Yesu si yyaha kèenɲ'a le pi e maa pi faha sèl'e. Sɔɲɲoɲpeere ti ɲye yii e amɛ ke, yii ɲye a ti shi cè me. Supyaɲi Jyaɲi ɲye a pa si sùpyire shi bò me, ɲka u à pa si pi múnahigii shwɔ.

shuunni uye yyaha na, kànyi puni ná cyeyi puni i u mpyi a yaa u tòro ke.

²Maa yi jwo pi á: «Sùmakwɔg'à pêe, ñka sùmakwɔɔnbil'à cyére. Lire e ke yii kerεge foo jáare, u u p̄i bâra sùmakwɔɔnbii na. ³Mii à yii tun, yii a s̄i. Yii sí n-pyi s̄upyire shwɔhɔl'e, mu à jwo mp̄aa pi nyε sige yaaya shwɔhɔl'e.

⁴Yii àha wyére lwɔ́ nde yiye nuŋ'i mε, yii àha boro lwɔ́ mε, yii àha tanhanyi yabere lwɔ́ mbâra yii tooyi wuyi na mε. Mà yii niŋkaribii yaha, yii àha raa yyérelì kuni na s'a fwù pyi mε.

⁵Yii aha jyè pyenge maha pyeng'e ke, yii jwumpe niŋcyiimpe pu pyi “Kile u yyeniŋke kan yii á.” ⁶Nyε s̄upya ká nta kuru pyenge e, ñgemu u nyε na ñcáa yyeniŋke na ke, urufoo sí kuru yyeniŋke dùbabii ta. Ñka l'aha nta uru s̄upya nyε kuru pyenge e mε, pire dùbabii sí n-kwôro yii á. ⁷Pyenge ñkemu ká nyε yii sunmbage na ke, yii t̄een wani. Pi aha yalyire ná yabyεere ntemu kan yii á ke, yii raa tire lyî, ñaha na yε báarapyiŋi s̄araŋ'à yaa u kan u á. Yii àha raa sunmbage k̄eenŋi raa mâre mε.

⁸Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka pi i nyε yii na, maa yalyire ntemu kan yii á ke, yii i tire lyî. ⁹Yii i kuru kànhe yampii cùuŋɔ, yii i yi jwo kànhe shiinbil'á na *Kile Saanre à byanhara pi na.

¹⁰Ñka yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka pi i yii sunmbage cyé ke, yii jyè kuru kànhe pyenkuuŋi i, yii i yi jwo pi á ¹¹“Ali yii kànhe bambani u à ta wuu tooyi na ke, wuu sí uru kwòro kwòro n-yaha yii na^w. Ñka lire ná li wuuni mú i, yii li cè na Kile Saanre à byanhara yii na.”

¹²Mii sí yi jwo yii á, diŋyeni canŋkwɔge, nde li sí kuru kànhe shiinbii ta ke, lire sí n-waha mà tòro nde li sí n-pyi Sɔdɔmu kànhe shiinbii na ke.»

Yesu à kànyi yà faha

(Macwo 11.20-24)

¹³Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii Korazen kànhe shiinbii, yii wuun'à k̄εge! Yii Betisayida kànhe shiinbii, yii wuun'à k̄εge! Ñaha na yε kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidɔn kànhe e cyire mpyi a pyi, numε mpyi na sí pi ta pi à pi toronkanni k̄eenŋe maa láha *kapegigii na fo t̄emɔni i, maa cafubɔrigii le mà pyi pi v̄aanpyi, maa cwɔɔnre wu piye na^x. ¹⁴Lire l'à li ta, canŋke Kile sí s̄upyire puni s̄ara si

^w10.11 «Mà ma tooyi bambani kwòro kwòr'a yaha kànha na»: lire ñwɔhe ku nyε, wuu nàzhan à fworo yii karigil'e, yii ñuŋɔ tuguro ti.

^x10.13 Nde mpyi kyaa ndemu l'à li cyèe na pi a piye c̄εge pi kapegigii na ke.

ntàanna ná ti kapyiin̄kil'e ke, nde li sí yii ta ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidon kanyi^y wuuni na.

¹⁵ Yii Kaperenam u kànhe shiinbii pi ke, yii na sôn̄ji na yii sí n-kàre Kile yyére n̄nyin̄ji na be? Lire mpyi nyε me, yii sí n-sii n-t̄rige fo *n̄n̄ke n̄wɔhɔ shiinbii cyage e.»

¹⁶ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a jwo u t̄n̄ntunmpil'á: «Ŋgemu ká n̄en'a lógo yii n̄wɔ na ke, l'à pyi mu à jwo mii n̄wɔ na urufol'à lógo. Ŋgemu ká yii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii urufol'à cyé mú. Ŋgemu sí u à mii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii tunvoon̄ji urufol'à cyé mú.»

¹⁷ Nyε ka pire t̄n̄ntunmpii beetaanre ná ke ná shuunn̄ji si n̄kàre mà sà tère pyi, ka pi funntanga wuubii si núr'a pa, maa jwo: «Kafoon̄ji, mu mege cye kurugo, ali j̄nabil'à kúu wuu á.» ¹⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à Sitaann̄ji n̄ya, u à ȳri n̄nyin̄ji na n̄yaa n̄n̄kin, kilejini fiige, mà pa n̄wɔ n̄n̄ke na. ¹⁹ Nyε mii à li sín̄ji kan yii á, yii a n̄aare w̄wɔbii ná n̄n̄gyahigii n̄n̄'i, yii i wuu z̄amp̄en̄ji f̄an̄he f̄wɔn̄ɔ yiye tooy'e, yafyin s̄i n-jà kapii pyi yii na me. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii àha fun̄nȳi t̄aan na j̄nabil'à kúu yii á me, n̄ka yii pyi funntange e, n̄aha kurugo ye yii mey'à séme *Arijinan̄ji i.»

Sùpya nyε a Kile cè Jyafoon̄ji Yesu baare e me

(Macwo 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Lire t̄enuuni i, ka *Kile Munaani si Yesu fun̄n̄ke pyi k'à t̄aan s̄èl'e, ka u u Kile k̄ee maa jwo: «Tufoon̄ji Kile, n̄nyin̄ji ná n̄n̄ke Kafoon̄ji, mii fwù nyε mu na, n̄aha na ye kani mu à n̄wɔhɔ ȳakilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyêe n̄n̄kopyire na. Sèe wi, Tufoon̄ji, mu à lire pyi mà t̄aanna ná ma nyii wuuni i.» ²² Lire kàntugo ka u u jwo sùpyir'á: «Mii Tuñj̄i à karigii puni le mii cye e. Sùpya nyε a Jyafoon̄ji cè Tufoon̄ji baare e me. Sùpya mú nyε a Tufoon̄ji cè Jyafoon̄ji baare e me, fo Jyafoon̄ji la ká mpyi si u cyêe n̄gemu na ke.»

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yyaha k̄en̄n̄e u *cyelempyiibii kann'á maa yi jwo pi á: «Karigii yii na n̄aa ke, mp̄ii pi na cyire n̄aa ke, pire wuun'à n̄wɔ. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, nde yii à n̄ya maa ndemu lógo ke, Kile t̄n̄ntunmii n̄nyahamii ná saanlii n̄nyahamii la mpyi si lire n̄ya, si li lógo. N̄ka pi nyε a jà a li n̄ya maa li lógo me.»

Bàtaage Yesu à jwo mà yyaha t̄ii ná Samari shin̄ji n̄j̄cenn̄ji i ke

²⁵ Can̄ka *Kile Saliyan̄ji cyelentun̄ji wà à ȳr'a yyére si Yesu p̄ere n̄c̄u maa jwo: «Wuu cyelentun̄ji, n̄aha mii à yaa mii u pyi si sh̄n̄ji n̄n̄kwombaan̄ji ta ye?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Nde l'à séme Kile Saliyan̄ji

^y10.14 Tiri ná Sidon na mpyi k̄an̄bwoyo shuunni n̄jemu y'à cè ná kapegigii mpyin̄ji i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhouweli 3.4-8; Amosi 1.9-10).

Semeŋi i ke, jaha mu à cè lire e ye?»²⁷ Ka u u Yesu pyi: «Y'à séme Saliyaŋi Semeŋi i na “Ma Kafooŋi Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma fàñhe puni ná ma sòñjore puni i. Mà bàra lire na, ma supyiŋeŋi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á meʒ.”»²⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu jwòshwòr'à jwò. Mu aha jà na lire pyi, mu sí shìŋi niŋkwombaani ta.»

²⁹Ŋka nàŋi la mpyi si tànga kan uy'á maa jwo: «Jofoo u jye mii supyiŋeŋi ye?»³⁰ Ka Yesu si u jwò shwò ná *bàtaag'e na:

«Nàŋi wà u ná yîri Zheruzalemu kànhe e na ñkèege Zheriko kànhe e. Mà u yaha kuni na, ka kakuumpyiibii pìi si jcwò u na, maa u cyeyaayi puni cyán a shwò u na, maa u bwòn fo mà u bânnaa a yaha kwùubii ná nyii wuubii shwòhòl'e, maa yîri u taan.

³¹Lir'à bê ná *Kile sàragawwuŋi w'e u u ma lire kuni i, ur'à pa nò nàŋi niŋcwuŋi na ke, maa fènn'a tòro u taan.³² Nye ka *Kilepaarebage báarapyiŋi wà si mpa a ntùuli lire kuni ninuuni i, uru na mpyi *Levi tùluge shin, uru mú à pa nò nàŋi niŋcwuŋi na ke, maa fènn'a tòro u taan.

³³Lire kàntugo ka *Samari shinŋi wà kùshe wu si wá na ma lire kuni i mú. Ur'à pa nò nàŋi niŋcwuŋi na ke, ka u jùnaare si u ta.³⁴ Ka u u file u na, maa u nòoyi wyere yal'a pyi, maa u lwó a dùrugo u dùfaanŋke juŋ'i, maa ñkàre ná u e nàmpwuunbii tatirige bage k'e, maa yaha u na.³⁵ Kuru canŋa nùmpaŋa, maa bage sàraŋi wwù uye juŋ'i mà kan bage foon'á, maa yi jwo u á “Yaha ñge nàŋi na, mu aha wyère maha wyère wwù u jùŋò taan ke, mii aha nùr'a pa, mii sí uru puni nùruŋò mu na.”»³⁶ Nye Yesu à puru jwo ke, maa uru Saliyaŋi cyelentuŋi pyi: «Mpii shiin taanreŋi i, mu á, ñgi u à ñge nàŋi nimbannaŋi pyi u supyiŋeŋi ye?»³⁷ Ka u u Yesu pyi: «Nàŋi u à u jùnaara ta ke, uru u jye u supyiŋeŋi.» Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, maa sà lire fiige pyi.»

Karigii cyi à Marita yyaha jî ke, cyire ná Mariyama wuuni jye niŋkin me

³⁸Mà Yesu ná u *cyelempyiibii yaha jani na na ñkèege Zheruzalemu kànhe e, pi à sà nò kànhe kà na, maa sunmbage lèŋe ceenŋi wà yyère. Uru ceenŋi mege na mpyi Marita.³⁹ Marita kàntugo wuŋi wà na mpyi wani, uru mege mpyi Mariyama, ka uru si ntèen Kafooŋi Yesu taan marii u jwumpe nùru.⁴⁰ Lir'à Marita cyege ta k'à cwònrò sushwòhòbaaraŋi na, ka u u file Yesu na maa jwo: «Kafooŋi, taha mu bá u à mii còŋŋi jya u à tèen, maa mii kanni yaha mii i báaraŋi pyi me? U pyi u yîr'a na tège ke!»⁴¹ Ka Kafooŋi si u pyi: «Marita, Marita, mu yyah'à wyère ná kariii niŋyahagil'e maa cyi tège'a maye funŋò pen.⁴² Ŋka kyaa niŋkin kanna li jye tòn wuuni

²10.27 Duterencumu 6.5, Levitiki 19.18

mà tòro cyi sanŋkii puni taan, lire Mariyama à pyi. Sùpya sì n-jà u láha lire mpyiŋi na me.»

Yesu à u cyelempyiibii taanna Kilejarege pyiŋkanni na

(Macwo 6.9-13; 7.7-11)

11 ¹ Canŋka Yesu mpyi na Kile jáare cyage k'e. U à kwò Kilejarege na ke, ka u cyelempyaŋi wà si u pyi: «Kafoŋji, wuu taanna Kilejarege pyiŋkanni na, bà Yuhana a u *cyelempyiibii taanna ku na me.» ² Ka Yesu si u pyi: «Yii aha a si raa Kile jáare, yii jwo:

“Tufoŋji,

mu mege ku táan.

Ma pyi saanwa sùpyire puni nùŋɔ na.

³ Wuu canŋa maha canŋa njiyini kan wuu á.

⁴ Wuu *kapegigii yàfa wuu na,

naha na ye wuu maha wuu shinŋeɛbii wogigii puni yàfani pi na.

Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kèenŋe kapegigil'á me.”»

⁵ Nyɛ maa núr'a pi pyi: «L'aha mpyi mu à jwo cevoò na nyɛ yii wà á, ka urufoo si yîr'a kàre nìŋŋke na uru cevoonji yyére, maa sà u bage kúu mà jwo “Na cevoò, bwúuru nùnyi taanre kan na á, ⁶ naha na ye mii à nàmponŋɔ ta, yalyire sí naha mii u kan u á me.” ⁷ Yii na sônŋi na uru cevoonji sí n-tèen bage funŋke e si jwo “Ma hà zii mpa na yyaha fwóhɔɔ me. Mii à bage tò a kwò, mii ná na pyiibii naha a sínn'a kwò, mii saha naha na sì n-jà n-yîri bwúuru kan mu á me” la? ⁸ Mii sí yi jwo yii á, u méɛ ká mpyi u nyɛ a yîr'a bwúuruŋi kan mu á yii cempe kurugo me, u mekegere^a yyaha na, yaaga maha yaaga mu nyɛ na ŋcaa ke, u sí n-yîri kuru kan mu á.

⁹ Mii sí yi jwo yii á, yii a Kile jáare, u sí yii kan, yii a ŋcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á.

¹⁰ Naha kurugo ye shin maha shin u nyɛ na Kile jáare ke, Kile sí urufoo kan.

Ŋgemu u nyɛ na ŋcaa ke, urufoo sí n-ta.

Ŋgemu ká a bàrage kúuli ke, ku sí múgo urufol'á.

¹¹ Jofoo u nyɛ yii shwɔhɔl'e, ŋgemu u sí ŋɛ wwò kan u pyàn'á mà li ta fya u à jáare u á ye? ¹² Lire nyɛ me, mà nónŋyaa lwó a kan u á, mà li ta ŋkúcere u à jáare ye?

¹³ Nyɛ yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha já a yacɛnyɛ kan yii pyiibil'á ke, yii nyɛ a cè a jwo na yii Tuŋi u nyɛ nìnyini na ke, na ur'à bégel'a tòro yii taan si u Munaani le u jáarafeebil'e mà?»

^a11.8 Pii maha jwo: «mu nyàhavyɛenre».

Pyiŋkanni na Yesu maha jínabii kòre ke

(Macwo 12.22-30; Marika 3.22-27)

¹⁴ Canŋka Yesu mpyi na jínanji wà kòre na yige nàŋi w'e, uru jínanji mpyi a nàŋi pyi búbu. Tèni i jínan'á pa fworu u e ke, ka uru nàŋi si li jwò cù na yu. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka li i pi puni kàkyanhala.

¹⁵ Ŋka pil'à jwo sùpyire shwòhòl'e, na jínabii nùŋufooŋi Belizebuli^b u à síŋi kan Yesu á, u u jínabii kòre na yige pifeebil'e. ¹⁶ Pii la na mpyi si Yesu pere jwò, maa jwo na u kani là pyi ndemu li sí li cyêe pire na na u à fworu Kile e ke.

¹⁷ Ŋka Yesu mpyi a pi funzòŋɔre cè maa yi jwo pi á: «Kìre maha kìre li nye na liye tùnni ke, lire maha mpa jya. Pyenge maha pyenge shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú.

¹⁸ Ná yii na sòŋŋi na jínabii nùŋufooŋi Belizebuli fànhe cye kurugo mii nye na jínabii kòre na yige sùpyire e, nye Sitaanniŋi báarapyiibii ká ntáa maa piye tùnni, pi saanre si n-kwò mà? ¹⁹ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Belizebuli fànhe e, lire sannu i ke, yii shiinbii pi nye na pi kòre ke, ná joofo u fànhe e pire maha pi kòre ye? Yii shiinbii yabilimpíi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii jwò'i. ²⁰ Ŋka mii aha a jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile fànhe e, lir'à li cyêe na *Kile Saanre à nɔ yii na mà kwò.

²¹ Yii li cè na fàhanyahagafoo ká kàshikwònyaaya lwó a tèn u pyenge jwòge na marii ku saŋcwòŋŋi sigili, sùpya si n-jà u yaage kà lwó me.

²² Ŋka wabere ká mpa jwò pyengefoo na, ŋgemu u à fànha tò u na, maa jà u na ke, pyengefoo cyege mpyi a taha kàshikwònyaayi njemu na ke, urufoo sí yire shwò u na, si u cyeyaayi cyán zhwò u na, si ntáa.

²³ Shinji u nye u nye ná mii i me, urufoo nye mii zàmpen, ŋgemu u nye u nye na mii tère na sùpyire wàa tiye na me, urufoo na ti nùŋɔ kyáŋe.

(Macwo 12.43-45)

²⁴ Jína ká fworu sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo, maa tateenge cya. U aha mpyi u nye a kà ta me, u maha jwo “Mii sí nùru raa wà na tayirige e.” ²⁵ Nye u aha nùr'a pa urufoo ta бага fiige ŋkemu k'à pwò maa ku funŋke bégel'a jwò ke, ²⁶ u maha nùr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bàra uye na, mpíi pi à pi mà tòro u yabiliŋi na ke, maha mpa jye urufole. Lire ká mpyi, urufoo pyiŋkanni nivònn'a si nàara a pi mà tòro niŋjyeeni na.»

^b11.15 Belizebuli: Sitaanniŋi mege kà ku nye ku ki.

Shinji wuuni l'à jwɔ ke

²⁷Nye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka ceenji wà si jwumpe lwó sùpyire shwɔhɔl'e maa jwo u á: «Ceenji u à mu si maa mu byé ke, uru wuun'à jwɔ de!» ²⁸Ka Yesu si ceenji pyi: «Ŋgemu u nye na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii jaare ke, urufoo wuun'à sàa jwɔ.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, ɲka sùpyire nye a u jwɔmɛeni cù mɛ

(Macwo 12.38-42)

²⁹Sùpyir'à pa bínni mà Yesu kwûulo ke, ka u u jwo: «Nte sùpyir'à pi. Ti la na nye mii u kakyanhala kani là pyi si ncyêe ti na ndemu l'à li cyêe na mii à fworo Kile e ke. Ŋka nde l'à pyi Kile túnntunji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha si n-pyi n-cyêe ti na mɛ. ³⁰Nde l'à pyi Zhonasi na ke, lir'à li cyêe Ninive kànhe shiinbii na na Kile u mpyi a u tun. Lire pyiɲkanni na, nde li sí n-pa *Supyaɲi Jyaɲi ta ke, lire li sí li cyêe nte sùpyire na na Kile u à u tun.

³¹Canɲke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiinɲkil'e ke, saancwoɲi u mpyi Sheba kɲni ɲùɲɔ na ke, uru sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêeɲe, ɲaha na ye uru saancwoɲi mpyi a yîri diɲyeɲi ɲùɲke kà na, mà sà saanɲi Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nye naha, ɲgemu u yákili u à pêe Solomani wuɲi na ke, ti sí nye a ɲen'a lógo uru jwɔ na mɛ.

³²Kuru canɲke, Ninive shiinbii mú sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêeɲe, ɲaha na ye Zhonasi mpyi a sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toroɲkanni kêenɲe. Mà li ta wà na nye naha, ɲgemu u tayyérege k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, nte sùpyire sí nye a ɲen'a ti toroɲkanni kêenɲe mɛ.»

Bèenmpe sèe wumpe kani

(Macwo 5.15; 6.22-23)

³³Ka Yesu si núr'a jwo: «Wà nye na fùkina mîni si u le ncyígile cere ɲwɔh'i mɛ. Ŋka u maha dùrugo yaage kà ɲuɲ'i, bà u si mpyi s'a bèenmpe yige bage jyifeebil'á mɛ. ³⁴Sùpyaɲi nyiigii cyi nye u bèenmpe. Ŋgemu u nyii cyi à jwɔ ke, urufoo puni maha mpyi bèenmpe e mú. Ŋgemu wogigii sí cyi à kèeɲe ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. ³⁵Lire e ke yii yiye kàanmucya a wíi, yii bèenmpe kà bú ɲkwɔ nta numpire mɛ. ³⁶Yii nyiigii ká jwɔ sèe sèl'e, làmpaɲi bèenmpe sí yii pyi yii a ɲaa yii a ɲcwúu kuni i.»

Yesu à Farizheenbii ná Saliyaŋi cyelentiibii cêege

(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)

³⁷ Mâ Yesu yaha puru jwumpe na, ka Farizhenŋi wà si sà u yyere na u pa lyí uru yyére, ka u u ɲɛɛ. Tèni i pi à ɲjyĩŋi kwúulo si raa lyí ke, ³⁸ ka li i Farizhenŋi kàkyaanhala, ɲaha na ye u à li kàanmucya mà li ɲya na Yesu ɲye a u cyeyi jyè mà tàanna ná *Yahutuubii làdaabil'e, maa nta na lyí mɛ.

³⁹ Kafoonji Yesu à li ɲya l'à Farizhenŋi kàkyaanhala ke, maa pi pyi: «Yii *Farizheenbii pi ke, yii maha yii yajigiyi kàntuyi jyí na *fíniŋi, mà li ta yii funɲy'à jí nàŋkaage ná pege karigii na. ⁴⁰ Yii na ɲye sɲɲconyo! Kilenji u à yaage kàntuge yaa ke, uru mú bà u à ku funɲke yaa mà? ⁴¹ Yii nàŋkaage ná pege yaha, yii raa yii cyeyaayi kaan fòŋɔfeebil'á. Lire ká mpyi, yii sí n-pyi fyinme sùpyii.

⁴² Yii Farizheenbii pi ke, yii wuun'à kèege! ɲaha na ye yii maha yii nànyeyi ná kaɲyeyi yafwɔhɔfwɔhɔre sannte puni yáhaŋi wwú, yii sí ɲye na katiigii pyi, maa Kile kyaa táan yiy'á mɛ. Mà li ta lire l'à yaa li pyi yii kapyiini ɲɲcyiini, yii i nta a cyi sanŋkii bâra lire na. ⁴³ Yii Farizheenbii pi ke, yii wuun'à kèege! ɲaha na ye yii aha ŋkàre Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tatɛenyi yii maha ɲcaa. Sùpyire tabinniyyi i yii la maha mpyi sùpyire s'a yii père s'a yii shéere. ⁴⁴ Yii wuun'à kèege! Yii na ɲye mu à jwo fanɲjyeye, sùpyire maha ɲaare na ntùuli ɲjemu ɲuŋ'i piye pàama ke.»

⁴⁵ Mâ Yesu yaha puru jwumpe na, ka *Kile Saliyaŋi cyelentuŋi wà si jwo: «Cyelentuŋi, mpe jwumpe saha ɲye Farizheenbii kanni wumɔ mà de! Mu na wuu cyere mú de!» ⁴⁶ Ka Yesu si u pyi: «Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii wuun'à kèege mú, ɲaha na ye yii à Kile Saliyaŋi pyi tuguro sùpyire ɲuŋ'i, pi sí n-jà ntemu lwó mɛ. Yii yabilimpíi mú sí ɲye na ɲɛɛg'a pi tège ti ɲjwòŋi na, ali nimbilere mɛ. ⁴⁷ Yii wuun'à kèege! ɲaha na ye yii tulyey'à *Kile túnntunmpíi mpiimu bò tèecyiini i ke, yii à pire kwònhigii yaa na faanre. ⁴⁸ Lire l'à li cyêe na *kapegigii yii tulyey'à pyi ke, na cyir'à bê yii á, ɲaha na ye pir'à Kile túnntunmpíi bò. ɲka yii pi ke, yii na pi kwònhigii faanre. ⁴⁹ Kile à tèn u yákilifente e maa jwo “Mii sí raa na túnntunmpíi pìi tunni pi á, pi sí pìi bò si pi sanmpíi kyéerege.” ⁵⁰ Lire kurugo Kile túnntunmpíi pi à bò mà lwó fo tèecyiini i ke, Kile sí n-pa yii ná yii tulyeyi cêege pire kyaa na, ⁵¹ mà lwó Abeli mbòŋi na, fo mà sà nɔ Kile túnntunŋi Zakari mbòŋi na, Zakari pi à bò *Kileñaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwɔhɔl'e ke. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêege tire boore puni kurugo.

⁵² Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii, yii wuun'à kèege! ɲaha kurugo ye kuni li maha sùpyire pyi t'à Kile jwumpe cè ke, yii à para pi yaha lire kuni i.

Yii yabilimpíi nyé na lire kuni jaare mé, mpíi la ku nyé s'a li jaare ke, maa píre tégelé kwòñ.»

⁵³Nyé puru jwumpe puni kàntugo, ka Yesu si fwooro uru Farizhenji bage e na ñkèege. Ka Saliyañi cyelentiibii ná Farizheenbii lùyiri wuubii si yibiya shiñi puni taha u na. ⁵⁴Pi mpyi na lire pyi si nta u pere ñcù u ñwòshwòore cye kurugo.

Yesu à u cyelempyiibii yere na pi àha fyìnme tò wwomò na mé

(Macwo 10.26-27)

12 ¹Lire tènì i, ka supyikuruñò nimbwòhò si mpa bínni Yesu taan fo na piye fwòñi. Pi mpyi a shiin kampwòhii lada kwò. Ka Yesu si jwumpe sii u *cyelempyiibii na maa jwo: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha fyìnme tò wwomò na *Farizheenbii fiige mé. Pi na nyé bwúuruñi yírigeyirige yaani fiige lire ndemu li maha mbyimpe ñjncwònhòmpe yírigé sùpyañi pàama ke. ²Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ñwòhò ke, cyire puni sí n-pa raa jaa. Kyaa maha kyaa li nyé numpini i ke, lire là mú sí n-kwòro ñcèmbaa mé. ³Lire l'à li ta, yii aha jwumò maha jwumò ñwòh'a jwo numpini i ke, puru sí n-lógo canñke e, yii aha jwumò maha jwumò jwo katilwòhore e yii bayi kùruñcwòngil'e ke, puru sí n-pa raa jáare katanpyi ñuñ'i.»

Wuu a fyáge Kile na, wuu nyé a yaa wuu kyaa tég'a wuye funñò pen mé

(Macwo 10.28-31)

⁴Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii pi nyé mii ceveebii ke, mii sí yi jwo yii á, ñgemu u nyé u sí n-jà yaage kabere pyi sùpyañi na u mbòñi kàntugo mé, yii àha raa fyáge uru yyaha na mé. ⁵Yii à yaa yii a fyáge ñgemu yyaha na ke, uru u nyé Kile, ñaha na ye uru u maha jà a sùpyañi wà nafugombaage e u bonkwooni kàntugo. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii a fyáge Kile na.

⁶Tá zíziine kanñkuro maha mpéere daashii shuunni kanna mé? ñka Kile à yaha ti puni ñinñin ñinñinji na, marii ti sañcwòñji sigili. ⁷Yii pi ke, yii li cè na yii kan'à waha Kile na mà tòro tire zíziine ñipyahara na. Ali ñunjoore ti nyé yii ñunji i ke, Kile à tire puni pèrege cè. Lire kurugo yii àha nùru kyaa tég'e yiye funñò pen mé.»

Mà ñee Supyañi Jyañi Yesu na, lire nyé mé mà cyé u na

(Macwo 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyé *Supyañi Jyañi wu ke, Supyañi Jyañi mú sí n-yyére li na Kile mèlekeebii nyii na na urufoo na nyé uru wu. ⁹ñka

ngemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii mú sí urufoo cyé Kile mèlekeebii nyii na. ¹⁰ Sùpya ká ncyé Supyañi Jyañi jwumpe na, lire *kapiini sí n-jà yàfa urufoo na. Ijka ngemu ká Kile Munaani mege kèege ke, lire kapiini sì yàfa urufoo na me.

¹¹ Pi aha mpa a yii cyáan na ncwôre na nkèege *Kile Jwumpe kàlambayi nùñufeebii, lire nye me kîni yyaha yyére shiinbii ná yukyaabii yyére tènî ndemu i ke, jwumpe yii sí n-jwo pi i ncè na yii na nye sèenji nuñ'i ke, yii àha puru kani tège yiye funṅo pen me, ¹² naha na ye lire tènî yabiliñi i, jwumpe yii à yaa yii jwo ke, Kile Munaani sí puru tîrige yii funṅi'.

**Nàfuunji sèe wuñi kani ná karigii cyi nye cyi nye a yaa
cyi sùpyaṅi funṅo pen me**

(Macwo 6.19-34)

¹³ Mâ Yesu yaha puru jwumpe na, ka nàñi wà si jwo u á sùpyire shwɔhɔ'e: «Wuu cyelentuñi, mii la nye maa yi jwo mii yyahafoon'á na u wuu tuñi kɔɔge táa, u u na nàzhan woge kan na á.» ¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Ei! Nà wà we! Jofoo u à mii tñe mà pyi yii kacwɔnrɔñi, lire nye me yii tuñi kɔɔge táafoonji ye?»

¹⁵ Nye Yesu à uru nàñi jwɔ shwɔ amuni ke, maa yi jwo u lógofeebii pun'á: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nàfuunji lage yaha ku tateenge fô yii na me. Naha kurugo ye sùpyaṅi nàfuunji mée ká nyaha fo mà sà mpyi u tayahaga na ncaa na nkànre, yii li cè na uru nàfuunji sì n-jà urufoo sige kwùñi na me.»

¹⁶ Mâ tàanna ná puru jwumpe e, ka Yesu sí *bàtaaga jwo pi á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi ná kerege e, kuru kerege yafaayi mpyi na nɔwɔge u á sèl'e. ¹⁷ Canṅka ka u n ntèen maa funṅke cya maa jwo uye funṅi "Mii sàha naha na kapyii cè me, naha na ye tayahaga nye mii niñjyee sùmañi na me." ¹⁸ U à funṅke kyáala a kwɔ ke, maa jwo "Nde mii sí n-pyi ke, lire li nye, mii sí na bwɔnhigii jya, si nùru nimbwɔhii faanra, si na sùmañi ná na yaayi sanjyi puni le cyire e. ¹⁹ Lire ká mpyi, mii sí n-jwo naye funṅi', na mii à yee niñyahagii njyì bégel'a yaha naye mee na. Mii saha sì raa naye kànre me, s'a lyí s'a byii si mpyi funntange e kanná." ²⁰ Nye uru nàfuufoon'á puru jwo uye funṅi' mà kwɔ ke, ka Kile si jwo u á "Mu funṅo baa shinñi! Ijke numpilage yabiliñi i, mu sí n-kwù. Yaayi mu à bégel'a yaha maye mee na ke, jofoo u sí n-pyi ná yire e ye?"

²¹ Nye amuni li mú nye, shin maha shin u nye na nàfuunji caa na bínnini nge diñyeyi i uye mee na, mà li ta nàfuu nye urufol'á Kile yyére me, urufoo sí n-pa n-kwù n-yîri u taan nge nàfuufoonji fiige.»

²² Nye ka Yesu si jwo u *cyelempyiibil'á: «Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyí ná vaañyii yii sí raa leni ke, yire tañkanni kà yii funṅo

pen me. ²³ Naha kurugo ye sùpyañi múnaani tayyéreg'à fànha tò yalyire na, ka u cyeere tayyérege mú si fànha tò vàanpyi na. ²⁴ Yii saŋcyéenre kàanmucya ke! Ti nyé na faa pyi me, ti nyé na sùma kwùun me, sùma tabegege mú nyé t'á me. Ìka Kile maha ti nwo caa. Tá yii nyé a pwóro saŋcyéenre na sèl'e me? ²⁵ Funmpéenre sí n-jà yii jofoo pyi u jà a nimbilere bàra u shìni canmpyaagii na ye?

²⁶ Nyé kampyi funmpéenre sì n-jà yafyìn bàra yii shìni canmpyaagii na me, naha na yii à yaayi saŋpyi kani tég'a yiye funjo pen ye? ²⁷ Yafwòhòfwòhòyi yi maha fyìn sige e maa yafyéenre nisinante yaa ke, yii sònjò yire kyaa na ke! Yi nyé na báara pyi me, yi mú nyé na kòonò pìnni me. Ìka saanji Solomani ná u nàfuufente puni i, u vàanndenke kà leme nyé a jà a nwo mà ñke yafwòhòfwòhòge kà niñkin yafyenre kwò me. ²⁸ Yafwòhòfwòhòyi yi nyé sige e niñjaa, ná nùmpañja yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire leme pyi p'à nwo amuni, yii nyé a li cè na nàkaana baa Kile sí vàanpyi kan yii á mà? Yii dányañ'à cyére de!

²⁹ Yii yalyire ná yii yabyeere taŋkanni nyé a yaa li tatenge fò yii na me. ³⁰ Mpii pi nyé pi nyé a dá Kile na me, pire pi maha funpyi pen ná yire yaayi kani i tèrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li nyé yii na ke, yii Tuŋi Kile à yire puni cè. ³¹ Mà jwo yii kwòro yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage niŋcyiig'à yaa ku pyi *Kile Saanre. Lire ká mpyi, u sí yire yaayi saŋpyi kan yii á.»

³² Ka Yesu si nùr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii na nyé mu à jwo mpàkuruŋò nimbilere, ñka yii àha raa fyáge me, naha na ye l'à táan yii Tuŋi Kile e mà yii le u Saanre e. ³³ Yii yii cyeyaayi pére, yii i uru wyérenji tég'a fònjófeebii tège. Yii nàfuu tabegege niŋcennje yaa yiye mee na niñyini na, ñkemu ku nyé ku nàfuunji sì n-kwò me. Nàñkaalii ná ntòon nyé kuru cyage e si ñkwò u kèege me. ³⁴ Yii li cè, cyage e sùpyañi nàfuunji nyé ke, wani u sònjore maha mpyi.»

Báarapyiñi niŋcenni ná báarapyiñi nimpini kani

(Macwo 24.36-51)

³⁵ Ka Yesu sí nùr'a jwo u lògofeebil'á: «Yii yii báarapyi vàanpyi le yii i bégele tèrigii puni i. Yii i yii làmpaabii mìn'a yaha tèrigii puni i. ³⁶ Yii pyi mu à jwo báarapyii mpiimu pi à bégel'a tèn pyenge e, na pi niñjufoonji tēpani sigili, u aha yīri cikwòonre cyage e, mà pa tère o tère e, maa mpa pyenge nwoŋe kúu ke, pi i yīr'a ku múgo u á. ³⁷ Nyé niñjufoonji ká mpa báarapyiibii mpiimu ta ñóombaa ke, pire wuuni sí nwo. Sēenji na mii sí yi jwo yii á, lire ká mpyi, niñjufoonji sí uye pwo si njiyi yaa ñkan báarapyiibii puni niñkin niñkinjá, pi lyi. ³⁸ Lire e ke niñjufoonj'à pa niñinke na yo, u

à pa ñkùpecyiini na yo, u aha mpa báarapyiibii mpiimu ta ñómbaa ke, pire wuuni kóni sí ñwá.

³⁹Yii li cè na kàmpyi bage fooñi mpyi maha nàñkaañi tèepani cè, u mpyi maha sí ñe u yaha u kakyaare pyi me. ⁴⁰Lire e ke yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, ñaha na ye tènì i *Supyañi Jyañi sí nùru n-pa ke, yii ñye a lire cè me.»

⁴¹Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u pyi: «Kafooñi, mu à ñke *bàtaage jwo mà yyaha tíi ná wuu kanni i laa, sùpyire puni kyaa li?»

⁴²Ka Yesu si u pyi: «Báarapyiñi na, ñùñufooñ'á dá pi sanmpii shwóhól'e, u yákiliñi mú s'à pèe ke, uru báarapyiñi shiñi ñùñufooñi maha yaha u u pyenge karigii cwóonre, maa ñjyñi kaan báarapyiibii sanmpil'á u tèekanl'e. ⁴³Ñye báarapyi maha báarapyi ñùñufoo, u à pa u ta u u báarañi ñiñcenñi pyi amuni ke, uru wuuni sí ñwá. ⁴⁴Sèñi na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyiñi ñùñufooñi sí u pyenge karigii puni ñùñufente le u cye e.

⁴⁵Ñka báarapyiibii kacwóonrñi ñgemu ká a sónñi uye funñi na uru ñùñufooñi sí mɔ lire kùluni i, maa wá na u báarapyiñe bii bwùun, maa uye yaha ñjyñi ná mbyañi laage e, maa sinmpe byii na ñcwo ke, ⁴⁶canñke ku ñye uru báarapyiñi ñye a tèn ná k'e ná tènì li ñye u ñye a sónñi ná l'e me, u ñùñufooñi sí n-páa n-pa. Kapii maha kapii u à pyi ke, ñùñufooñi sí u kyérege cyire puni na, mpíi pi ñye pi ñye Kile kuni i me, si u ná pire sàrañi pyi ñiñkin.

⁴⁷Báarapyiñi u à ñùñufooñi ñyii wuuni cè maa mpyi u ñye na li pyi me, uru báarapyiñi bwóonre nizhwóore sí ñyaha de! ⁴⁸Ñka báarapyiñi u ñye u ñye a u ñùñufooñi ñyii karigii cè me, maa ntòr'a wurug'a kapyimbaala pyi ndemu l'à yaa ná bwóonr'e ke, urufoo sè bwóonrɔ ñiñyahara shwó me.

Amuni li mú ñye, Kile à yaaya ñiñyahaya kan ñgemu á ke, u maha yaaya ñiñyahaya cya urufol'á. U aha karii ñiñyahañyahagii le ñgemu cye e ke, u sí urufoo yíbe karii ñiñyahañyahagii kyaa na mú.»

Sùpyire sí n-láhala tiye na Yesu kurugo

(Macwo 10.34-36)

⁴⁹Ka Yesu sí nùr'a jwo: «Mii à pa mpa nage le ñiñke na. Mii la mpyi nume si ku ta k'à mín'a kwó. ⁵⁰Ñka mii à yaa mii u mbyíigime yyefuge e fólɔ, mu à jwo bà sùpyañi ká a ñko si *batize pi maha u mbyíigime lwóhe e pyiñkanni ndemu na me. Mii funvwugo wuñi u ñye na cyire karigii canmpyige sigili.

⁵¹Yii àha raa sónñi na mii à pa si mpa jwumabenñke le sùpyire ná tiye shwóhól'e ñiñke na mà de! Mii sí yi jwo yii á, mii à pa mpa mbèmbaani le sùpyire ná tiye shwóhól'e. ⁵²Lire kurugo mà lwó nume na, shiin kanjkuro sí n-pyi pyenyi y'e, pi sè n-bê me. Shiin taanre sí n-wwó s'a shiin shuunni

tùnni, shiin shuunni sí n-wwò s'a shiin taanre tùnni. ⁵³Pyenyi y'e, tufoonji sí n-yîri jyafoonji kurugo, jyafoonji mú sí n-yîri tufoonji kurugo. Nufoonji sí n-yîri pworofoonji kurugo, pworofoonji mú sí n-yîri nufoonji kurugo. Nacwonji sí n-yîri napworonji kurugo, napworonji mú sí n-yîri nacwonji kurugo.»

Kacyeeŋkii jcèni

(Macwo 16.2-3)

⁵⁴Supyikuruŋke ku mpyi wani ke, ka Yesu si núr'a jwo kur'á: «Yii aha kilenji nya u à wwò canŋacwumpe^c e, yii maha jwo na zànha sí n-pa, nàkaana baa ku mú maha mpa. ⁵⁵Kafæge ká a fwu na yîri wòro kùl'e, yii maha jwo na kafuge sí n-pêe nijjaa de! Amuni li mú maha mpyi. ⁵⁶Yii pi à fyinme tò wwomò na ke, yii à jà a cyire karigii puni tèepyiiŋkii cè, ka naha si li ta jcyii cyi nye na mpyi yii shwòhòl'e nume ke, yii nye a jà a cyire cè mà ye?»

(Macwo 5.25-26)

⁵⁷Naha na kani yii à yaa yii pyi ke, yii nye a jà a lire cè yiy'á si li pyi pyiŋkanna nijcenne na mà ye?»

⁵⁸Wà ha mu ywere fànhe e, ka yii i wá na ŋkèege wani, mu à yaa mu u jwumabeŋe cya fwòfwò ná urufole kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanji cye e, uru si ma le u báarapyiŋi cye e, pi i ma le kàsuŋi i me. ⁵⁹Mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu nye a lire pyi me, mu si n-sii n-fworo wani ná mu nye a urufoo fwooni tò feefee mà ye!»

Yii à yaa yii toroŋkanni kèenŋe

13 ¹Nye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka sùpyire tà si mpa Galile kùluni shiinbii pìi mbò jwo u á. Fànhafoonji *Pilati u mpyi a pìi tun pi à sà pire bò *Kileŋaarebage e mà pi yaha pi i *sárayi wwù. ²Ka Yesu si pi pyi: «Nte sùpyire ti nte pi à bò ame ke, yii na sòŋŋi na pire *kapegigii nimpyiiŋkii cyi mpyi a nyaha mà tòro Galile kùluni shiinbii sanmpii wogigii na be? ³Lire bà me, ŋka mii sí yi jwo yii á, ná yii nye a yii toroŋkanni kèenŋe me, yii puni mú sí n-kwù. ⁴Silowe batòŋge k'à keb'a cwo Zheruzalemu kànhe shiinbii ke ná baataanreŋi mpiimu juŋ'i mà bò ke, yii na sòŋŋi na pire kapegigii nimpyiiŋkii cyi à nyaha mà tòro Zheruzalemu kànhe shiinbii sanmpii wogigii na be? ⁵Lire bà me, ŋka mii sí yi jwo yii á, ná yii nye a yii toroŋkanni kèenŋe me, yii puni mú sí n-kwù.»

⁶Nye ka Yesu si *bàtaaga jwo pi á na: «Nàŋi wà na mpyi ná *erezen cikòoge e. Ezen cire shwòhòl'e *fizhiye cige na mpyi wani. Cikòoge foo

^c12.54 Izirayeli kini i, canŋacwumpe e zànhe nijnyahaga maha yîri.

mpyi maha sì na kuru cige kàanmucaa u aha ñkwò a yasere ta ku na. Ñka u shèe maha shèe, u mpyi maha sà yafyin ta ku na me. ⁷ Ka u u yi jwo u báarapyinj'á “Wíi, cyi yye taanre cyi nye ñcyii, mii na ma na ñke cige kàanmucaa kampyi k'à yasere yaa, mii sí sì tà ta ku na me. Ku kwòn à wà, paha na ye ku nye cikwoge cire sannte shwòhòl'e kanwò baa.” ⁸ Ka báarapyinj'á si u pyi “Mii ñunufoonji, mii na li caa mu á, maa ku yaha ku nijyee pyi, mii sí ku ñunke tũgo n-kwũulo si ñkyàra le ku taan. ⁹ Lire ká mpyi, ka ku u yasere pyi yyeela, ku sí n-yaha wani. Ñka k'aha mpyi ku nye a yasere pyi me, maa nta a ku kwòn.”»

Yesu à dàfoo cùñjò canñjòke e

¹⁰ Nye *Yahutuubii *canñjòke k'e, Yesu mpyi na sùpyire kálali *Kile Jwumpe kàlambage k'e. ¹¹ Sùpyire shwòhòl'e ceenji wà na mpyi wani, jínañi wà mpyi u e, uru jínañi mpyi a yye ke ná baataanre pyi u e, maa dàñi yampe yaha u na, fo mà u pyi u saha nye na jà a tíl'a yyére me. ¹² Nye Yesu à u nya ke, maa u yyere maa jwo u á: «Ceewe, mu yamp'à láha mu na nijjaa.» ¹³ U à puru jwo ke, maa u cyeyi taha u na, lire tènuuni i, ka ceenji tũbuñi si ntíl'a sànhana, ka u u Kile kèe.

¹⁴ Nye tènì i *Kile Jwumpe kàlambage ñunufoonj'à Yesu nya u à ceenji cùñjò canñjòke e ke, ka li i u lùuni yîrige sèl'e, ka u u jwumpe lwò maa jwo sùpyir'á: «Cibilaage e, yii à yaa yii a báarañi pyi canmpyaa baani funñ'i, lire e ke yii a ma, yii a cicuumpe caa cyire canmpyaagil'e, ñka canñjòke e bà me!» ¹⁵ Ka Kafoonji Yesu si u pyi: «Yii pi à fyinme tò wwomò na ke, jofoo u nye yii shwòhòl'e ñgemu u nye u nye na u ñiyyi, lire nye me u dùfaanñyi sàñre canñjòke e maa yi kan y'à bya mà ye? ¹⁶ Ná yii maha jà a lire pyi, ñge ceenji sí u nye *Ibirayima tũluge shin ke, ka Sitaanniñi si u cú a pwò, fo yye ke ná baataanre e, ka paha si li ta tire pwòre kà njà zàñha ndáha uru ceenji na canñjòke e mà ye?» ¹⁷ Nye Yesu à puru jwo ke, ka u zàmpeñbii puni si silege. Ñka sùpyire sannte puni mpyi funntange e Yesu kabwòhigii nimpyiñkii puni kurugo.

Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre

(Macwo 13.31-33; Marika 4.30-32)

¹⁸ Nye ka Yesu si núr'a kàlañi sogo maa jwo: «*Kile Saanre nye mu à jwo paha be? Ná paha shi i mii sí ti tàanna be? ¹⁹ Ti na nye mu à jwo mutaridi cige yasere, nàñi wà a sà ntemu ñũgo u cikwoge e ke. Kuru cige pyànji maha yílege, ñka u aha fyîn, cige maha lyege fo maha mpa mpyi cibwòhò, sañcyenr'a sì wá na ti shèere yaa ku ñkényì i.»

²⁰ «Ná paha shi i mii sí Kile Saanre tàanna sahanjki ye? ²¹ Ti na nye bwúuruñi yîrigeyirige yaani fiige. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyime

ninyaham'i mà cwònhò, li maha puru mbyìmpe nijcwònhòmpe puni yîrige.»

Nùmpañke tata kuni na nyɛ mu à jwo tajyijwɔ nimbilere

(Macwo 7.13-14, 21-23)

²²Nyɛ lire kàntugo ka Yesu si ntòro ná pani i, na ñkèege Zheruzalému kànhe kàmpañke na. U niñkareñi mpyi na Kile jwumpe yu sùpyir'á kànbwoyi ná kànpyɛere na. ²³Ka nàñi wà si u pyi: «Kafoonji, tá nùmpañña tafeebii sí nyaha bɛ?» Ka Yesu si pi pyi: ²⁴«Yii fànha le yii i jyè tajyijwɔge nimbileni i, ñaha na yɛ mii sí yi jwo yii á, tɛni là na ma shinnyahara la sí n-pa n-pyi si jyè kuru tajyijwɔge e, ñka pi sì n-pa jà mɛ. ²⁵Tɛni i bage foo sí n-pa n-yîri si bage tò si ku shwòhò ke, lire ká yii ta cyínni na, yii sí raa bage kúuli s'a ñko «Kafoonji! Nwɔge múgo wuu á.» Lire ká mpyi, Kafoonji sí n-jwo yii á na uru nyɛ a yii cè mɛ. ²⁶Lire tɛni i, yii sí raa ñko «Ko wuu ná mu à tɛl'a lyî maa bya sijn cyan kɛ! Mu mú s'à Kile jwumpe jwo wuu á wuu kànhe pyenkuunji i, ka mu u nùr'a jwo na mu nyɛ a wuu cè mà?» ²⁷Yii aha puru jwo, u sí nùru yi taha yii á na uru nyɛ a yii cè mɛ, na yii yîri uru taan, yii kapimpyibii.

²⁸Nyɛ mà yii yaha cyínni na, yii aha mpa yii tulyeyi *Ibirayima ná Ishaka ná *Yakuba ná *Kile túnntunmpii puni ñya *Kile Saanre e tɛni ndemu i ke, yii nàvunñò wuubii sí raa myahigii súu s'a ñkyànhighii kùru. ²⁹Sùpyire tà mú sí raa yîri dɔnyɛñi nùnyi sicyɛereñi na, si mpa jyè Kile Saanre e, si lyî. ³⁰Lire tɛni i, sùpyire ti nyɛ numɛ kàntugo yyére ke, tire tà sí n-pa n-pyi yyaha yyére. Mpii pi nyɛ numɛ yyaha yyére ke, pire pìi mú sí n-pa n-pyi kàntugo yyére.»

Yesu à jwo Zheruzalému kànhe kyaa na

(Macwo 23.37-39)

³¹Nyɛ lire tɛni yabiliñi i, ka *Farizheenbii pìi si file Yesu na, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u fworo nde kùluni i feefee, ma a sì cyage kabɛr'e, ñaha na yɛ saanñi *Erɔdi wá na mu caa raa bùu.» ³²Ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì, yii i sà yi jwo Erɔdi cwofoon'á, na mii naha na jínabii kòre na yige pifeebil'e marii yampii cùunji ñcyii canmpyaagii shuunniñi i, cyire ká ntòro, canntanrewoge e mii báarañi sí n-kwò. ³³Mii à yaa mii u cyire canmpyaagii taanreñi pyi si sà na báarañi fùnñò Zheruzalému kànhe e. Ñaha kurugo yɛ Kile túnntunñi wà tufiige nyɛ a yaa u bò cyage kabɛr'e Zheruzalému kàntugo mɛ.»

³⁴Ka Yesu sí nùr'a jwo: «Ei! Zheruzalému shiinbii, yii Zheruzalému kànhe shiinbii, yii pi maha Kile túnntunmpii wà ná kafaayi i maha bùu ke, y'à tooyo ninyahaya kwò, mii la mpyi si yii bínni yiye e, s'a yii kàanmucaa,

bà ñkùnunji maha u pyìre bínni tiye e maa búru ti ñunji mɛ. Ɔka yii ñye a ñɛɛ lire e mɛ. ³⁵ Ku ke numɛ! Kile sí cye wwû yii kànhe taan si yii yaha yiye kanna na. Mii sí yi jwo yii á, yii ñyiini saha sì n-tègɛ mii na mɛ, fo canŋke yii sí n-pa raa ñko “Ɔngemu u ñye na ma Kafoonji Kile megɛ na ke, Kile u jwó le ur'á^d.”»

Yesu à yaŋi wà cùunɔ canŋonke k'e sahaŋki

14¹⁻² Ñye *Yahutuubii *canŋonke k'e, *Farizheenbii ñunufoonji wà mpyi a Yesu ywere na u sà lyî uru yyére, ka Yesu si ñɛɛ. Sùpyire ti mpyi wani uru shinbwoŋi pyenge e ke, nàŋi wà yaŋgwu na mpyi tire shwòhòl'e, puru yampe mpyi a u cyeere cyeyi yà pyi y'à fwo fwo. Ka pi i wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí ñɛɛ uru yaŋi cùunɔ canŋonke e.

³ Ka Yesu si jwumpe lwó maa *Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizheenbii yíbe: «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, wà à yaa u jà a yaŋa cùunɔ canŋonke e la^e?» ⁴ Ka pi i fyâha, pi wà ñye a ñen'a u ñwò shwò mɛ. Ka Yesu si u cyeyi taha yaŋi na maa u cùunɔ, maa u pyi u a sì pyenge.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Jofoo u ñye yii shwòhòl'e, ná urufoo jyaŋi, lire ñye mɛ u nùŋi wà ká ñcwo bèenŋi'ì mà bê ná canŋonke e, urufoo sí ñɛɛ u yaha wwùmbaa ye?» ⁶ Pi ñye a ñen'a u ñwò shwò mɛ.

Ñunjiire ná ñuzogore kani

⁷ Ñye Yesu à pa li kàanmucya mà li ñya na Farizhenŋ'á sùpyire ntemu ywere ke, na bwompe tateenyi kurugo pi puni ñye na fí ke, ka u u ñke *bàtaage jwo pi á:

⁸ «Sùpya ká mu ywere cikwònrò na, ka mu u shà, ma hà zà ntèn yateenyi puni yyaha yyére woge e mɛ. Naha kurugo ye u aha nta u à shinbwoŋi wà ywere ñgemu u à fànha tò mu na ke, ⁹ uru ká mpa, ka yii yyerefoonji si mu pyi, na ma yíri maa kuru yateenŋke kan uru shinbwoŋ'á, mu silege wuŋi u sí n-yíri n-sà n-tèn fo kàntugo yyére yateenŋke e. ¹⁰ Lire e mii sí yi jwo yii á, pi aha yii wà ywere lire kataanni fiige na, mu aha shà, sà ntèn yateenyi puni kàntugo yyére woge e. Lire ká mpyi, mu yyerefoonji ká li ñya na mu à yaa ná yateenŋke yyaha yyére woge e, maa sà mu pyi “Na cevoo, yíri ma a ma naha, yateenŋke yyaha yyére woge e.” Lire tènì i, mu ñunŋke sí n-yírigɛ ma lyìŋɛbii shwòhòl'e.

¹¹ Lire e yii li cè, shin maha shin u à uye dùrugo ke, Kile sí urufoo tírigɛ, ñka shin maha shin u à uye tírigɛ ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

^d13.35 Zaburu 118.26

^e14.3 Farizheenbii u sòŋonŋkanni i, shinŋi u ñye na múnaa tawwugo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tègɛ canŋonke.

¹²Nye nàñi u mpyi a Yesu yyere na u sà lyî uru yyére ke, ka Yesu si yi jwo ur'á: «Mu aha a ñko si sùpyii yyere pi pa lyî mu yyére canñke e, lire nye me numpilage e, mu sùpyire niñjyerere nye a yaa ti pyi mu ceveebii ná mu sùñeēbii ná mu cìnmpyibii ná mu tēēññeēbii náfuufēebii mē. Naha kurugo ye pire mú sí n-jà mu yyere canñka, nde mu à pyi pi á ke, si lire fwooni tò mu á. ¹³ Ñka mu aha sí raa kataan pyi, mu à yaa mu u fòññeēbii ná cwòhómōfēebii ná òshiyifēebii ná fyinmpii yyere. ¹⁴ Lire ká mpyi, mu wuuni sí ñwò, mpìi pi à tñi ke, Kile ká pire ñè a yige kwùñi i canñke ñkemu i ke, kacēnni mu à pyi tire sùpyire na ke, u sí lire fwooni tò mu á, ñaha na ye pi nye a mpyi a jà a mu kacēnni fwooni tò mu á mē.»

Lyìmbwooni bàtaage

(Macwo 22.1-10)

¹⁵Nye Yesu lyìñeēbil'à puru jwumpe lógo ke, ka pi wà niñkin si jwumpe lwó maa jwo u á: «Mpìi pi sí n-nyè *Kile Saanre e si lyî ke, pire wuun'à ñwò!» ¹⁶ Ka Yesu si uru nàñi ñwò shwò ná *bàtaag'e na:

«Canñka nàñi wà u ná ñjyi niñyahawa shwòhò, maa shinñyahara yyere pi sà lyî uru yyére. ¹⁷ Tèelyiin'à pa nò ke, ka u u u báarapyiñi tun u sà sùpyire yyere pi pa lyî. ¹⁸ Ñka pi pun'à kariii mege le maa ñcyé karaga uru ñjyiñi talyige e. Shincyiñi báarapyiñ'à yyere ke, ka uru si yi jwo u á “Sà yi jwo ma ñùñufoon'á na u uye sanña yaha na á, mii à kerege shwò, mii à yaa mii u sà ku kàanmucya.”

¹⁹ Ka báarapyiñi si ñkàr'a sà wabere yyere, ka uru si u pyi “Sà yi jwo ma ñùñufoon'á na u uye sanña yaha na á, mii à nupyahii ke shwò, mii s'à yaa mii u sà cyi taanna faañi na.”

²⁰ Ka u u nùr'a kàr'a sà wabere yyere, ka uru mú si u pyi “Sà yi jwo ma ñùñufoon'á na mii à ceewe fúru numē. Lire kurugo mii sà n-jà n-shà mē.”

²¹ Nye ka báarapyiñi si nùr'a pa puru jwumpe yyaha jwo u ñùñufoon'á. Ka u lùuni si yîri, maa jwo báarapyiñ'á na u fyâl'a sà fòññeēbii ná cwòhómōfēebii ná òshiyifēebii ná fyinmpii yyere, sùpyire tabinniyyi ná pyenkuuñi i, u a ma.

²² Nye báarapyiñ'à sà pire yyere ke, maa jwo u ñùñufoon'á “Mii ñùñufoonji, mii à mu túnnture pyi ñka tateenyē niñgaya saha na naha de!” ²³ Ka ñùñufoonji si u pyi “Sà ma a ñaare ma a màre kumbwoyi ná kerekuubil'e, ma a fànha le ma a sùpyire kárama t'a ma, bà tateenyi sanñyi si mpyi si ñi mē. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, sùpyire t'à yyere yyecyiige na, ka ti i ñcyé paña ke, pire wà cyē sà n-nyè mii ñjyiñi i mē.”»

Pyiŋkanni na wà sí n-jà n-pyi Yesu cyelempya ke

(Macwo 10.37-38)

²⁵ Canŋka mà Yesu yaha jani na, supyikuruŋɔ nimbwɔhɔ mpyi a taha u fye e. Ka u u yyaha kêenŋe pi á, maa jwo: ²⁶ «Shin maha shin la ku nye si mpyi mii *cyelempya ke, ná urufoo nye a mii kyaa táan uy'á mà tòro u tuŋi ná u nuŋi ná u cwoŋi ná u pyiibii ná u siŋæbii na, maa mii kyaa táan uy'á, ali mà tòro u yabiliŋi na me, urufoo nye a yaa ná mii cyelempyigire e me. ²⁷ Shinŋi la ku nye si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi méé mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo nye a yaa ná mii cyelempyigire e me.

²⁸ Jofoo u nye yii shwɔhɔ'l'e, ná urufoo la nye si batɔŋgɔ faanra, u si n-tèen si funŋke kyaala fɔlɔ, si li kàanmucya kampyi u sí n-pa n-jà ku faanra n-kwɔ mà ye? ²⁹ Ná urufoo nye a lire pyi me, maa ku jwɔ cù na faanre, kàntugo ka bage sanŋke si u jà faanraga, mpai pi na ntùuli marii ku jaa ke, pire sí raa urufoo cyàhali, ³⁰ s'a ŋko: “Aa! Ŋge nàŋ'á u bage jwɔ cù na faanre, ka ku u mpa u jà faanraga.”

³¹ Amuni li mú nye, l'aha mpyi mu à jwo saanŋi wà na ŋko raa kàshi kwùun u saanŋeŋi wà na ná u kàshikwɔɔnbii kampwɔhii keŋi i (10.000). Tá u sí n-tèen si funŋke kyaala si jɔcè kampyi u kàshikwɔɔnbii sí n-jà u zàmpeŋi kàshikwɔɔnbii kampwɔhii beŋjaaganj (20.000) tòn me? ³² Ŋka u aha li kàanmucya mà li nya na u si n-jà uru saanŋi na me, u sí n-wyèrè sìsurufoo tùugo u sà jwumabeŋe cya u á.

³³ Nye amuni li mú nye, yii ŋgemu ká mpyi u nye a kàntugo wà u cyeyaayi puni na me, urufoo si n-jà n-pyi mii cyelempya me.

Yesu wuubii nye suumɔ ná bènme fiige

(Macwo 5.13; Marika 9.50)

³⁴ Suumpe na nye yacɛŋe. Ŋka pu tìpoompe ká fworo p'e, jaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanŋi ye? ³⁵ Pu saha si n-jà là jwɔ jìŋke na me, pu mú si n-jà n-pyi ŋkyàra me. Pu sí n-wà cyíŋŋi na.

Nye shin maha shin la ku nye si kariii yyaha cè ke, urufoo u ŋingyigigii pere, u raa núru.»

Mpàŋi nimpinniŋi bàtaage

(Macwo 18.12-14)

15 ¹Nye canŋka, mepenge shiinbii pi ninyahamii mu à jwo *múnalwɔɔre shwofeebii mpyi a pa bínni Yesu taan s'a u jwumpe núru. ²Nye *Farizhèenbii ná *Kile Saliyaŋi cyelentiibil'à lire nya ke, ka

pi i wá na ñkunni piye shwàhòl'e na: «Naha na ñge nàñ'á ñen'a mepenge shiinbii yaha pi i bàrali u na, fo maha bínnini na lyí ná pi e ye?»

³ Nye Yesu à pi kunuñke lógo ke, maa ñke *bàtaage jwo pi á na:

⁴ «Joofo u ñye yii shwàhòl'e, kampyi mpàa ñkuu (100) pi ñye urufof'á, ka wà niñkin si mpínni, tá urufoo maha pi sanmpii beecyere ná ke ná baacyereñi (99) yaha waber'á sige e, maa sà a nimpinniñi caa fo u aha ñya me? ⁵ U aha u cya a ñya tènì ndemu i ke, u funntanga wuñi sí u lwó nde yacige e, ⁶ si mpa pyenge. U aha mpa ná u e, u sí u ceveebii ná u tēññebii yyere si jwo “Yii a ma, wuu u mpa múguro sñcyan. Mii mpàñi u mpyi a pínni ke, mii à u ñya.”

⁷ Mii sí yi jwo yii á, amuni li mú ñye, kapimpyiñe niñkin ká u toroñkanni kēññe, funntange ku maha mpyi niñyiñi na uru kanni kurugo ke, kur'à pēe sèl'e. Kuru funntange fiige ñye na mpyi niñyiñi na, shiin beecyere ná ke ná baacyere (99) kurugo me, pire mpiimu pi ñye na sōññi na pir'à tñi na pire saha ñye a yaa pi pi toroñkanni kēññe me.»

Wyérefyiñi nimpinnini bàtaage

⁸ Ka Yesu si núr'a *bàtaage kabere jwo na:

«Ceñi ñgire u ñye, kampyi wyérefyiñi daashii ke u ñye u á, ka niñkin si ñcwo mà pínni bage e, na u si lùuni táan si làmpa mîni si bage kùruñcwongii puni yaa mpwó, si u cya fo si u ñya mà ye? ⁹ U aha u ñya tènì ndemu i ke, u sí u pucyaabii ná u ciññebii yyere si yi jwo pi á “Yii a ma, wuu u mpa múguro sñcyan. Mii wyérefyiñi u mpyi a pínni ke, mii à u ñya.” ¹⁰ Lire pyiñkanni na, mii sí yi jwo yii á, kapimpyiñe niñkin ká u toroñkanni kēññe, kuru maha mpyi funntanga nimbwàhò *Kile mèlekēebil'á niñyiñi na.»

Jyafooni nimpinniñi bàtaage

¹¹ Nye ka Yesu sí núr'a *bàtaage kabere jwo pi á na: «Nàñi wà u ná mpyi ná jyaa shuunni i. ¹² Canñka ka jyafooni nimbileni si jwo tufoof'á “Baba, mii nàzhanj'à yaa u pyi ñgemu yii kooje ke, yii ku taa yii i uru kan na á!” Nye ka tufoofyi si ñee, maa u nàfuufyi taa u jyaabii shuunniñi shwàhòl'e. ¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka jyafooni nimbileni si u cyeyaayi puni pēre, maa fwor'a kàr'a sà ntēen kiritwōnni l'e ná u wyérefyiñi i. Mà u yaha wani, ka u u cye le ñuññò baa karigil'e na mpyi, fo mà pa ñkwò u nàfuufyi na.

¹⁴ Tènì i u à u nàfuufyi kēeg'a kwò feefee ke, ka lire mú si bê ná katibwàh'e k'à cwo lire kini na. Ka ñgahanj si li ñwò cù na u taa. ¹⁵ Y'à pa u yyaha jà ke, ka u u ñkàr'a sà jyè báaranj i lire kini shinñi wà á, ka uru si ñkàr'a sà u yaha sige e, u u caabii nàhe. ¹⁶ Katege kurugo, u la mpyi maha mpyi s'a caabii yalyire lyí. Ñka wà mpyi maha tà kaan u á me.

¹⁷ Nye mà u yaha pur'e, ka u u mpa sônɔ uye funɔ'i canɔka maa jwo “Báarapyii nijyahamii na nye mii tun'á wuu kɔni i, pi puni na lyí na ntinni fo na cyeyi wwú njyɔni i. Ɔka mii wi ke, katege ku ŋke ku u ŋko raa mii bùu naha. ¹⁸ Nde mii sí n-pyi nume ke, lire li nye nde: mii sí núru raa wá na tuni yyére, sí sà yi jwo u á na mii à *kapii pyi Kile na, maa kapii pyi u na. ¹⁹ U saha nye a yaa u mii cù u pyà fiige me, ŋka u à yaa u mii cù mu à jwo u báarapyi.”

²⁰ Nye u à funɔke kyaala a kwò ke, maa kuni lwó na ŋkèege u tuni yyére. Mà u yaha u sàha ŋkwò a nɔ pyenge na me, ka tufooni si u nimpani nya tatɔnge e, ka u jùnaare si u ta, ka u u fê a jyafooni jùɔ bê, maa sà u púr'a cù mà ta uye na. ²¹ Ka jyafooni si jwo u á “Baba, mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi mu na de! Mu saha nye a sàa yaa mu u mii cù ma pyà fiige me.”

²² Ka tufooni si u báarapyiibii yyere maa jwo “Yii fyál'a sà vāantnimbwoyi puni nisinaŋke lwó yii pa le u na, yii i kampefegeni wà le u na, yii i tanhanyi yà le u na, ²³ yii i sà kàcwoge nùni njcenni cù, yii pa bò, wuu u lyí wuu u múguro sèl'e. ²⁴ Naha kurugo ye mii jyanj u ŋge ke, mii mpyi a li yaha na u à kwú, ŋka u nyii wuɔ'á pa, u mpyi a pinni, ŋka mii à u nya sahanɔki.” Ka múguroŋi si jwo cù pi á.

²⁵ Lir'à pyi mà uru nani jyanj nijjyeni ta sige e. Nye tēni i u à yiri sige e na ma mà pa byanhara pyenge na, na yatire tūmpe núru, maa kwòhɔkwòhɔbii naa ke, ²⁶ ka u u báarapyini wà yyere mà yíbe, nde li nye pyenge e ke, si lire cè. ²⁷ Ka báarapyini si u pyi “Mu kàntugo wuɔ'á u à pa, lire e yii tun'á wuu pyi wuu à sà kàcwoge nùni njcenni cù mà pa bò, naha na ye uru jyanj njcenni wu à núr'a pa.”

²⁸ Yyaha wuɔ'á puru lógo ke, ka u lùuni si yiri, u nye a jɛn'a jyè pyenge e me. Ka tufooni si fwor'a pa si mpa u fɔɔɔ si ndeɔ pyenge e. ²⁹ Ka jyafooni si jwumpe lwó maa jwo tufoon'á “Cyí yyee jùuli cyi nye jcyii mii na báaraŋi pyi yii á biliwe fiige ye? Canɔa niŋkin, yii sàha mii tun, ka mii i jcyé me. Ɔka ali sikabilini nintiini yii nye a li kan mà nya mii ná na cevebil'á wuu u múguro sjɔcyan me. ³⁰ Ɔka mu jyanj u à mu nàfuoni lwó a sà ŋkèege cibahani i ke, ur'à pa ke, ka mu u kàcwoge nùni njcenni cù mà bò u na.”

³¹ Ka tufooni si jwumpe lwó maa jwo jyafooni nijjyeni'á “Mii jyanj, ma hà lire waha maye na me, mii ná mu u nye naha tērigii puni i ke, ko mii cyeyaayi puni nye mu wuyo ke! ³² Wuu mpyi a li yaha na mu kàntugo wuɔ'á kwú, ŋka u nyii wuɔ'á núr'a pa. U mpyi a pinni ŋka wuu à núr'a u nya. Lire e ke wuu à yaa wuu pyi funntange ná múguroŋi i.”»

Báarapyiŋi s̄ncyiime wuŋi bàtaage

16¹Nye Yesu à núr'a *bàtaage kà jwo u cyelempyiibil'á na: «Nàfuufooŋi wà u ná mpyi a báarapyi lwó a yaha u u u karigii cwɔɔnre. Kàntugo, ka nàfuufooŋi si mpa a nùru sùpyire jwɔ na, na u báarapyiŋi wá na u cyeyaayi kèege. ²Ka u u báarapyiŋi pyi “Mii à lógo na mu na mii cyeyaayi kèege, naha k'à pa ná lire e be? Nye bégele ma a ma báaraŋi pyiŋkanni yyaha jwo na á, naha na ye mu báaraŋi sí n-kwɔ niŋjaa.”

³Ka báarapyiŋi si jwo uye funŋ'i “Mii jùŋufooŋ'á jwo na mii báaraŋi sí n-yyére niŋjaa. Nye naha mii sí raa n-pyi be? Faapyi fàŋha nye mii i me. Na jáare na lýí, kuru silege mú sí nye mii na. ⁴Nye nde mii sí n-pyi ke, mii naha a li cè nume. Mii aha lire pyi, mii jùŋufooŋi ká mii yaha tèni ndemu i ke, sùpyire sannte sí mii màra pi pyenyi i.”

⁵U jùŋufooŋi fwɔhigii mpyi mpiimu na ke, ka u u pire yyer'a yíbe niŋkin niŋkin maa shincyiŋi pyi “Mii jùŋufooŋi jùuli u nye mu na ye?”

⁶Ka u u jwo “U s̄nc̄er̄ii ŋkuu (100) fwoo li nye mii na.” Ka báarapyiŋi si u pyi “Tèen fwɔfwɔ, maa ma fwɔhigii sémeŋi lwó, maa yi kèenŋ'a séme na u s̄nc̄er̄ii beeshuunni ná ke fwoo li nye mu na.”

⁷Maa núr'a wabere yíbe “Mu de? Mu fwooni nye jùuli ye?” Ka uru si jwo “Sùm̄ap̄yaŋi b̄rii ŋkuu (100).” Ka báarapyiŋi si u pyi “Tèen, maa ma fwɔhigii sémeŋi lwó, maa yi kèenŋ'a séme na u sùm̄ap̄yaŋi b̄rii beecyere (80) fwoo li nye mu na.”

⁸Uru báarapyiŋi mée nye u à u jùŋufooŋi nàfuuŋi kèege ke, jùŋufooŋ'á u kèe, naha na ye u à yákili ta maa u nùmpañke yaa. Nye mpii pi nye numpini i ke, pire maha pi ná piye shwɔhɔŋi karigii cwɔɔnre ná yákilifente e pyiŋkanni ndemu na ke, mii à ŋke bàtaage jwo pire kyaa na si ntège yii yere, yii mpiimu pi nye b̄enmpe e ke, bà yii si mpyi si yii nùmpañke bégele me.»

Wà si n-jà raa báare jùŋufee shuunn'á me

⁹Nye ka Yesu si núr'a jwo: «Yii àha nàfuuŋi yaha yii karigii puni yyaha yyére me, lire nye a tíi me. Yii a cevee caa yiye na ná u e, lire ká mpyi, yii canmpyaagii ká ŋkwɔ ŋge diŋyeni i tèni ndemu i ke, Kile sí yii lèŋe u pyenge e, yii sí n-pyi wani fo tèekwombaa.

¹⁰Shinŋi u maha kapyere pyi ná fyìnm'i ke, urufoo mú maha kabwɔhigii pyi ná fyìnmpe e. Ŋka shinŋi u nye u nye na kapyere pyi ná fyìnm'i me, kabwɔhii mée ká le urufoo cye e, u nye na cyi pyi ná fyìnmpe e me.

¹¹ Yii aha mpyi yii nyɛ a jà a nge diɲyɛɲi nàfuɲɲi báara ná fyɲmpe e mɛ, nàkaana baa Kile mú sɪ ɲɛɛ sèè nàfuɲ le yii cye e mɛ.

¹² Yaage ku nyɛ sùpyaɲi wabere wogo ke, yii aha mpyi yii nyɛ a kuru báara ná fyɲmpe e mɛ, nke Kile à bégel'a yaha yii yabilimpiii mɛɛ na ke, nàkaana baa, u mú sɪ ɲɛɛ kuru kan yii á mɛ.

¹³ Yii li cè na báarapyiɲi sɪ n-sii n-jà raa báare ɲɲufee shuunn'á mɛ. Lire ká mpyi, u sí ɲɲufoɲɲi wà kyaa táan uy'á, si u sanɲi kyaa pen uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sanɲi na. Nyɛ amuni li nyɛ, nàfuɲɲi lag'à tateɲge fô yii mpiimu na ke, yii sɪ n-jà n-pyi Kile báarapyii mɛ.»
(Macwo 11.11-13; 5.31-32; Marika 10.11-12)

¹⁴ Nyɛ *Farizheenbil'à puru jwumpe puni lógo ke, ka pi i wá na Yesu fwóhore, naha na ye nàfuɲɲi kani mpyi a pèe pi á. ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi ke, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tíi sùpyire nyii na, mà li ta Kile à yii zòompíi cè. Yii li cè, yaage k'à pèe sùpyire nyii na ke, kur'à pen Kile á.

¹⁶ Nyɛ *Musa *Saliyaɲi ná *Kile túnntunmpii sanmpii jwump'à kwôro tooy'e fo mà pa nɔ Yuhana Batizelipyiɲi tɛni na. Mà lwó Yuhana Batizelipyiɲi na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná *Kile Saanre e ke, puru na yu sùpyir'á. Sùpyire puni la mú si nyɛ si fánha le si jyè tire saanre e^f. ¹⁷ Yii li cè na ɲɲnk'à mpinni tàaɲa a tòro Kile Saliyaɲi jwumbilini là ɲɲkin mpinni na.

¹⁸ Shin maha shin ká u cwɔɲi yaha maa ceɲɲi wabere lɛɲe ke, urufol'à *jacwɔɔ pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lɛɲe ke, urufoo mú à jacwɔɔ pyi.»

Kanhamafooɲi Lazari ná nàfuufooɲi bàtaage

¹⁹ Ka Yesu si núr'a *bàtaage kà jwo sùpyir'á na: «Nàfuufooɲi wà na mpyi wani, u mpyi maha vaaɲnyi nisinanyi longara wuyi leni, maa u nyii karigii pyi, maa u nyii ɲjyɲi lyí canɲa maha canɲa. ²⁰ Kanhamafooɲi wà nizinniwe mpyi maha mpyi uru nàfuufooɲi pyenge ɲwɔge na. Uru nàɲi cyeere puni mpyi nɔɔɔ, u mege mpyi Lazari^g. ²¹ U la mpyi maha mpyi s'a uru nàfuufooɲi ɲjyɲipaanyi caa raa lyí, nka u mpyi maha yi taa mɛ. Mà bàra lire na, pwuunbii mpyi maha mpa a u nɔɔyi laali.

²² Ka kanhamafooɲi si mpa ɲkwú, ka *Kile mèlɛkɛebii si mpa u lwó a kàr'a sà yaha *Ibirayima taan *Arijinaɲi i. Lire kàntugo ka nàfuufooɲi mú si mpa ɲkwú, ka pi i sà u tò. ²³ Mà nàfuufooɲi yaha kyaage e *ɲɲnke

^f16.16 Pii maha jwo: «Shin maha shin la ku nyɛ si jyè ke, urufol'à yaa u fánha le u u puru jwumpe cù ná cyeyi shuunnɲi i.»

^g16.20 Lazari mege ɲwɔhe ku nyɛ Kile u nyɛ tegefoɲi.

ṅwɔhɔ shiinbii cyage e, u à wíl'a Lazari nya Ibirayima taan tatɔnge e Arijinaŋi i.

²⁴Nye ka nàfuufooŋi si Ibirayima yyere fànha na “Mii tuŋi Ibirayima, ñùnaara ta na na, maa Lazari pyi u sà u kampeeni fyinme lwohe e, u pa ntèg'a na ṅkɔnge níŋe. Naha kurugo ye kyaage e mii naha naha ṅke nage e ke, kur'à pèe sèl'e!” ²⁵Ka Ibirayima si u pyi “Na pyà, mu à yaa mu u li cè na mu à ma tìŋi puni pyi ntàanŋi kanni na. Ijka Lazari sí wi ke, ur'à u tìŋi puni pyi kanhare e. Nume, Lazari nye naha yyeŋiŋke e, mu sí nye yyefuge e. ²⁶Mà bàra lire na, kacyyewicugunɔ na nye wuu ná yii shwɔhɔl'e. Lire kurugo wà sɪ n-jà n-yíri naha wuu yyére, si ṅkàre yii yyére me. Wà mú sɪ n-jà n-yíri wani yii yyére, si mpa naha wuu yyére me.”

²⁷Nye ka nàfuufooŋi si jwo “Mii tuŋi Ibirayima, l'aha mpyi amuni, mii na mu ñáare, ma a Lazari tun diŋyeŋi i, mii tuŋi pyenge e. ²⁸Sìŋee kaŋkuro na nye wani mii kàntugo. Lazari yaha u sà pi yere, bà pi si mpyi pi àha ṅkwɔ mpa ṅke yyefuge e naha me.” ²⁹Ka Ibirayima si nàfuufooŋi pyi “Kile tùnntunŋi *Musa ná *Kile tùnntunmpii sanmpii jwumpe na nye pi á, pi à yaa pi ñee pire jwumpe na.” ³⁰Ka nàfuufooŋi si jwo “Mii tuŋi Ibirayima, lire kanni sɪ n-jà pi pyi pi lógo me, ṅka wà ha ñè a fworò kwùŋi i maa ṅkàr'a sà jwo ná pi e, lire e pi sí pi toroŋkanni kèenŋe.” ³¹Ka Ibirayima sí núr'a u pyi “Pi aha mpyi pi nye a ñee Kile tùnntunŋi Musa ná Kile tùnntunmpii sanmpii jwumpe na me, ali wà mée ká ñè, maa ṅkàr'a sà jwo ná pi e, pi sɪ ñee urufoo jwumpe na me.”»

Wà nye a yaa u wà ñùŋo kyán Kile na me

(Macwo 18.6-7, 21-22; Marika 9.42)

17 ¹Canŋka Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Karigii cyi maha sùpyaŋi ñùŋo kyán Kile na ke, cyire mpyimbaa nye a sii me. Ijka ṅgemu ká mpyi kaŋuŋo maa sùpya ñùŋo kyán Kile na ke, urufoo wuun'à kèege! ²Li bá sí n-pwɔrɔ urufol'á pi kafaabwɔhɔ pwo u yacige e, pi i u wà baŋi i, mà tòro u nde nàŋkobilini là niŋkin ñùŋo kyán. ³Lire e ke yii a yiye kàanmucaa.

Mu cìmpworonŋi ká mu mùmpenme pyi, u yyere maa u yere. U aha mu yerege lógo, maa toroŋkanni kèenŋe, mu à yaa mu u yàfa u na lire kani i. ⁴Canŋke niŋkinŋi i, mu cìmpworonŋi ká mu mùmpenme pyi mà sà nta fo tooyo baashuunni, tɔɔɔ maha tɔɔɔ u a sɪ mpa uye mpinni kan mu á, mu à yaa mu u yàfa u na cyire karigii puni i.»

⁵Ka *Yesu tùnntunmpii si u pyi: «Kafooŋi, nye lire sannii i ke, là bàra wuu dányayaŋi na.» ⁶Ka Kafooŋi si pi pyi: «Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, yii dányayaŋi mée n'a mpyi a cyére mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà ṅke cibwɔhe pyi ku kò kuy'á, ku u sà ñcúru baŋi i, ku mú mpyi na sí lire pyi.»

Báarapyiŋi nyɛ a yaa ná ŋkèŋi waber'e me

⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «L'aha mpyi mu à jwo báarapyi na nyɛ yii wà á, ka u u yîri faa sige e, lire nyɛ me yatɔɔre tanahage e mà pa, tá urufoo sí ɲɛ báarapyiŋi pyi u tîl'a tɛɛn u u lyî la? ⁸ Tá urufoo sì báarapyiŋi pyi u vâanɲwɔhɔyi wwû, u u shwɔhɔ a kan uru u lyî si bya, lire kântugo báarapyiŋi si nta a lyî si bya mɛ? ⁹ Báarapyiŋi mɛɛ ká u tayyerege ɲí, u nyɛ a yaa ná ŋkèŋi waber'e me!

¹⁰ Amuni li mú nyɛ, báaraŋi Kile à kan yii á ke, yii aha uru pyi a kwò, yii li cè na yii nyɛ a yaa ná ŋkèŋi waber'e mɛ. Naha kurugo yɛ nde yii mpyi a yaa yii pyi ke, lire yii à pyi.»

Yesu à tògofee ke cùuŋɔ

¹¹ Nyɛ mà Yesu niŋkareŋi yaha Zheruzalemu kànhe e, u mpyi na ŋkèɛge *Samari kùluni ná Galile wuuni tɛgeŋkuuŋi i. ¹² U à sà byanhara kànhe kà na, ka *tògofee ke si wá na u ɲuŋɔ bɛni, maa ntɛɛn laage e, ¹³ maa jwo ná u e fànha na: «Yesu! Cyelentuŋi! Nùŋaara ta wuu na!» ¹⁴ Yesu à pi nya ke, maa pi pyi: «Yii a sì, yii sà yiye cyêe *Kile sáragawwuubii na.» Mà pi niŋkaribii yaha, ka pi i ɲcùuŋɔ.

¹⁵ Nyɛ pi wà niŋkin a uye nya u à cùuŋɔ ke, maa nùru na Kile kêre fànha na, na ma. ¹⁶ U à pa nɔ Yesu na ke, maa niŋkure sín u taan maa yyahe cyígile ɲiŋke na maa fwù kan u á sèl'e. Uru nàŋi na mpyi *Samari shin. ¹⁷ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Tá shiin ke bà mii à cùuŋɔ mɛ? Taa pi sanmpii baacyɛɛreŋi nyɛ ke? ¹⁸ Ŋge nàŋi u nyɛ u nyɛ Yahutu mɛ, uru kanni baare e, sùpya nyɛ a ta mpai shiin keŋi i, si nùru n-pa fwù kan Kile á mà?» ¹⁹ Maa yi jwo nàŋ'á: «Yîri ma a sì, mu dáníyan'á à mu cùuŋɔ.»

Yii bégele yii a Yesu cannuruge sigili

(Macwo 24.23-28, 37-41)

²⁰ Nyɛ lire kântugo, ka Farizhɛɛnbii si Yesu yíbe *Kile Saanre tɛsiini kyaa na, ka u u pi pyi: «Kile Saanre sí n-pyi, ŋka ti sì n-pyi yawiige, ²¹ sùpyire sí raa ŋkemu cyêre piye na s'a ŋko “Yii wíi, ti te naha!” lire nyɛ mɛ “Ti te meŋi i!” mɛ. Yii li cè na Kile Saanre nyɛ yii shwɔhɔl'e.»

²² Maa jwo u cyelempyiibil'á: «Tɛni là na ma, canŋke *Supyaŋi Jyaŋi à yaa u pa ke, yii la sí n-sii n-pyi kuru canŋke ku wyèr'a nɔ, ŋka ku sì nɔ lire tɛni i mɛ. ²³ Sùpyire sí n-pa raa ŋko “U naha naha!” lire nyɛ mɛ “U wá mɛ yyére!” Ŋka yii àha ntaha pi ɲwɔh'i, si ŋkàre wani mɛ. ²⁴ Bà sùpyire puni maha kilepini nya l'à yîri diŋyeŋi ɲuŋke kà na, maha sà fworɔ ɲuŋke sanŋke na mɛ, amuni *Supyaŋi Jyaŋi sí nya u cannuruge.

²⁵Ŋka mà jwo kuru canŋke ku nɔ ke, u à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire nɔnyahara sí u cyé.

²⁶Nye Supyaŋi Jyaŋi tènuruni ká byanhara, karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tìŋi i ke, cyire shiŋi sí raa n-pyi. ²⁷Nuhu tìŋi i, sùpyire mpyi na lyí, marii byii, maa cyeebii lèŋi, marii pi pyiibii kaan nàmbaya na, fo mà sà nɔ canŋke Nuhu a jyè bakwɔge e, ka lùbwooni si sùpyire sannte puni shi bò ke.

²⁸Nye amuni Loti tèni i sùpyire mú mpyi. Pi mpyi na lyí, maa byii, marii zhwoŋi ná perempe pyi, maa cire cɛnmi, maa bayi faanre. ²⁹Ŋka canŋke Loti à fworo Sɔdɔmu kànhe e ke, ka nage ná ŋkìrigiŋi si fworo nɔnyɔŋi na zànpya fiige, mà wu kànhe sùpyire na, maa pi shi bò, ³⁰nye canŋke Supyaŋi Jyaŋi sí nùru uye cyêe sùpyire na ke, amuni kuru canŋke sí n-pâa pi e.

³¹Kuru canŋke ká nɔ, mà ŋgemu ta u bage kàtanŋke puŋ'i ke, urufoo kà nùru ntíge si yaaga lwɔ bage e mɛ, u tìl'a tíge u a fi. L'aha mpyi mà ŋgemu ta kerɛge e ke, urufoo kà nùru raa ma pyenge mɛ. ³²Nde l'à Loti cwɔŋi ta ke, yii sɔnɔɔ lire na ke! ³³Shinŋi u nye na li caa u nɔnyaŋi si nɔwɔ ke, urufoo nùmpaŋke sí n-kèɛge. Ŋka shinŋi u à u nɔnyaŋi kèɛge mii kurugo ke, urufoo sí nùmpaŋa ta.

³⁴Mii sí yi jwo yii á, lire tèni ká bê ná numpilage e, mà shiin shuunni ta pi à sínni yasinniŋe nɔŋkin na, wà sí n-lwɔ si u sanŋi yaha. ³⁵L'aha cyee shuunni ta pi i sùma sùu sɔncyɔn, wà sí n-lwɔ si u sanŋi yaha. [³⁶L'aha mpyi mà nàmbaa shuunni ta kerɛge e, wà nɔŋkin sí n-lwɔ si u sanŋi yaha.]»

³⁷Nye ka *cyelempyiibii si Yesu yíbe: «Kafoonŋi, taa lire sí n-pyi ke?» Ka u u pi pyi: «Cyage e yakwugo nye ke, wani cinmpunŋyi nye na bínnini.»

Yukyaanŋi nintiimbaanŋi bàtaage

18 ¹Ka Yesu si *bàtaaga jwo u cyelempyiibil'á maa li cyêe pi na na pi à yaa pi kwôro Kileŋarege na tèrigii puni i, pi àha sàa le mɛ. ²U à jwo pi á: «Yukyaanŋi wà u mpyi kànhe kà na, u mpyi na fyáge Kile na mɛ, u kuro mú sí mpyi sùpya e mɛ. ³Leŋkwucwoŋi wà mú na mpyi kuru kànhe e, sùpyaŋi wà mpyi a u mùmpenme pyi. Uru leŋkwucwoŋi mpyi maha sɔ uru yukyaanŋi yyére tèrigii puni i, bà u si mpyi si u ná uru nàŋi láha piye na mɛ. ⁴Ceen'á mɔ uru zhà maa nùruŋi i, naha na ye yukyaanŋi la mpyi sɔ lire pyi mɛ. Ka ceenŋi si li wyèŋe u nɔwɔh'i, fo u à pa jwo uye funŋ'i “Mii mée nye mii nye na fyáge Kile na mɛ, maa mpyi mii kuro nye sùpya e mɛ, ⁵ná ŋge leŋkwucwoŋi s'à mii yyaha fwɔhɔɔ mà nɔ ŋke cyage e, mii sí u ná uru nàŋi láha piye na. Ná lire nye a pyi mɛ, mii sɔ yyenŋe ta u nyii na mɛ.”»

⁶ Puru jwun̄kwooni kàntugo, ka Kafoon̄i Yesu si u *cyelempyiibii yíbe: «Yii à uru yukyaan̄i nintiimbaan̄i jwumpe lógo ke! ⁷ Nye ná u s'à uru ceen̄i tanga kan, Kile nīncw̄on̄ribii pi nye Kile jw̄oh'i marii u jáare p̄laga bâra can̄a na ke, Kile sí n-sii pire tanga kan. Yii li cè u à lùuni bò ná pi e. ⁸ Mii sí yi jwo yii á, Kile sí tanga kan pir'á wahawaha. Ìjka lire ná li wuuni mú i, *Supyan̄i Jyan̄i cannuruge ká n̄o nīn̄ke na, tá u nye a yaa u pa dánafee ta ku na me?»

Farizhen̄i ná múnalw̄ore shwofoon̄i bàtaage

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a bàtaage kabere jwo mà yyaha tíi ná sùpyiibii p̄l'e, mpiimu pi nye na piye s̄on̄ni na pir'à tíi maa piye pw̄ōn̄o sùpyire sannte na ke. U à jwo: ¹⁰ «Shiin shuunni pi ná ñkàre *Kileñaarebage e zà Kile jáare. Wà na mpyi *Farizhen, u san̄i sí nye *múnalw̄ore shwofoo. ¹¹ Mà pi yaha Kileñaarebage e, ka Farizhen̄i sí yîr'a yyére u mege cyage e, maa Kile jáare na “Kile, mii à fwù kan mu á, jaha na ye mii à pw̄ōr̄o sùpyire sannte na, mpiimu pi nye na n̄an̄kaage pyi, marii *jacw̄ore pyi, mà bâra *kapegigii san̄kii shīni puni na ke. Mii à pw̄ōr̄o ñge múnalw̄ore shwofoon̄i na mú. ¹² Cibilaaga maha cibilaaga, mii maha canmpyaa shuunni sún le. Yaaga maha yaaga mii à ta ke, mii maha yire puni yáhan̄i wwù.”

¹³ Múnalw̄ore shwofoon̄i wi ke, ka uru si yîr'a yyére tat̄on̄ge e Kileñaarebage fun̄ke e, maa nīn̄ke s̄ogo, maa mējwuuni tírige maa jwo “Kile, mii na mu jáare, maa lùnīn̄ge wà ma lùuni na, jaha na ye mii nye kapimpyīn̄e.”

¹⁴ Nye mii sí yi jwo yii á, Kile à múnalw̄ore shwofoon̄i kapegigii yàfa u na, ka u u núr'a kàre pyenge. Ìjka Farizhen̄i wi ke, uru u kapegigii nye a yàfa u na me. Yii li cè na shin maha shin u à uye p̄e ke, Kile sí urufoo tírige. Ìjgemu u à uye tírige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

Yesu à jwó le n̄an̄kopyire tà á

(Macwo 19.13-15; Marika 10.13-16)

¹⁵ Lire kàntugo ka pi i mpa ná pyiibii p̄l'e Yesu yyére, bà u si mpyi si cyeyi taha pi na, si jwó le pi á me. *Cyelempyiibil'à lire nya ke, mpii pi à pa ná pyiibil'e ke, ka pi i pire faha. ¹⁶ Ka Yesu si pyiibii file uye na, maa jwo: «Yii àha pi sige na na me. Yii li cè na sùpyiibii pi nye mpii pyiibii fiige ke, *Kile Saanre nye pire woro. ¹⁷ Sèen̄i na mii sí yi jwo yii á, ñgemu ká mpyi u nye a ñen'a uye tírige pyà fiige me, urufoo s̄i n-sii n-jà n-nyè Kile Saanre e me.»

Nàfuufooŋi kani

(Macwo 19.16-30; Marika 10.17-31)

¹⁸Nye canŋka, *Yahutuubii yyaha yyére shinŋi wà à Yesu yíbe: «Cyelentuŋi niŋcenni, naha shi mii à yaa mii u pyi si shìŋi niŋkwombaani ta be?» ¹⁹Ka Yesu si u pyi: «Naha na mu nye na mii yiri niŋcenni ye? Kile kanni baare e, sùpya nye a jwo me. Mu à sòŋŋo lire na la? ²⁰Mu à Kile *Saliyaŋi kurigii cè mà kwò “Ma hà zínni ná wabere cwo e me, ma hà sùpya bò me, ma hà nàŋkaaga pyi me, ma hà vini ntaha wà na me, ma tuŋi ná ma nuŋi pèe^h.”» ²¹Ka nàŋi si Yesu pyi: «Cyelentuŋi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàŋkocyere e.»

²²Nye uru nàŋ'á puru jwo ke, ka Yesu si u pyi: «Yaaga niŋkin saha à mu fò, ta sì ma a sà ma cyeyaayi puni pére, ma a yi wyérenŋi taa taa fòŋfèebii na. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Ma a nta a pa ntaha na fye e.»

²³Tèni i uru nàŋ'á puru jwumpe lógo ke, ka li i mpen u e, naha na ye nàfuubwòhò foo u mpyi u wi. ²⁴Yesu à u jya u à yyahe tanha ke, maa jwo u á: «Nàfuufèebii jyì'm'á sàa pen *Kile Saanre e. ²⁵Nwòhòŋi jyì'm'á táan músenniŋi wyiini i mà tòro nàfuufooŋi u jyè Kile Saanre e.»

²⁶Nye mpìi pi à puru jwumpe lógo ke, ka pire si jwo: «Lire sannì i ke, jofoo u sí n-jà nùmpaŋa ta be?» ²⁷Ka Yesu si pi pyi: «Kani l'á sùpyire jà ke, lire nye na Kile jìni me.»

²⁸Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹Ka Yesu si pi pyi: «Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à nen'a kàntugo wà u pyenge, lire nye me u cwòŋi, lire nye me u cìnmpyiibii, lire nye me u sifeebii, lire nye me u pyiibii na Kile Saanre kurugo ke, ³⁰urufoo sí pire fiigii niŋyahamii ta mà u yaha naha diŋyenŋi i, sí shìŋi niŋkwombaani ta diŋyenŋi nimpaŋi i.»

Yesu à jwo u kwùŋi ná u jèŋi kyaa na sahaŋki

(Macwo 20.17-19; Marika 10.32-34)

³¹Lire kàntugo ka Yesu si u *cyelempyiibii ke ná shuunniŋi yyére maa yi jwo pi á: «Wuu niŋkaribii pi mpìi Zheruzalèmu kànhe e. Kyaa maha kyaa Kile tùnntunmpil'á séme *Supyaŋi Jyaŋi kyaa na ke, cyire puni sí n-tòro cyi jwuŋkanni na. ³²U sí n-le Kilecembraabii cye e, pire sí raa u fwòhòre, s'a u cyere, s'a ntilwòhe wàa u na, ³³si u bwòŋ ná kàsòrigil'e, si u bò. Ŋka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí jè.»

³⁴Cyelempyiibil'á puru jwumpe lógo, ŋka pi mpyi a jà a pu jwòhe cè me, naha na ye pu jwòhe mpyi a ŋwòhò pi na.

^h18.20 Ekizodi 20.12-16, Duterenòmu 5.16-20

Yesu à fyinnaŋi wà nyii múgo

(Macwo 20.29-34; Marika 10.46-52)

³⁵Nye Yesu ná u *cyelempyiibii ninjaribii Zheruzalemu kànhe e, pi à sà byanhara Zheriko kànhe na ke, ka pi i fyinnaŋi wà ta u à tèn kuni nwoŋe na na sùpyire jàare.

³⁶Sùpyire màhaŋ'à jyè u niŋgyigigil'e ke, ka u u yíbe: «Naha na sùpyire nye na nge màhaŋi pyi ame ye?» ³⁷Ka pi i yi jwo u á na Nazareti kànhe shinŋi Yesu u nye na ntùuli. ³⁸Fyinnaŋ'à puru lógo ke, maa jwo fànha na: «*Dawuda Tuluge Shinŋi Yesu, jùŋaara ta na na!» ³⁹Mpii pi mpyi yyaha yyére ke, ka pire si u faha na u fyâha. Ijka u nye a j'en'a fyâha me, maa là bâra u jwuŋkanni na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, jùŋaara ta na na!»

⁴⁰Ka Yesu si yyére, maa pi pyi pi u cù a pa. Pi à pa ná u e ke, ka Yesu si u yíbe: ⁴¹«Naha mu la nye mii u pyi mu á ye?» Ka fyinŋi si u pyi: «Kafooŋi, mii la nye si nùru s'a jaa.» ⁴²Ka Yesu si u pyi: «Ta jaa, mu daniyaŋ'à mu cùuŋo.» ⁴³Lire tèneuuni i, ka fyinŋi si ntii na jaa, maa ntaha u fye e, maa Kile kêe. Sùpyir'à lire nya ke, maa Kile kêe mú.

Yesu ná múnalwɔɔre shwofooŋi Zanŋke kani

19 ¹Nye mà Yesu yaha u u ntùuli Zheriko kànhe e, ²nàŋi wà na mpyi wani kuru kànhe e, u mege mpyi Zanŋke. *Múnalwɔɔre shwofeebii jùŋufooŋi wà u mpyi u wi. Nàfuufoo u mpyi u wi. ³U la mpyi si Yesu nya, si jcè sùpyaŋi u nye u wi ke. Ijka u mberenŋi ná sùpyire nyahaŋi kurugo, u nye a jà a Yesu nya me. ⁴Ka u u fê a kàre yyaha yyére, maa sà dùgo sikomɔri cige e, kuni nwoŋe na, bà li si mpyi Yesu ká mpa a ntùuli ku jwɔh'i, si u ta nya me. ⁵Yesu à pa nɔ kuru cyage e ke, maa jùŋke yírig'a wíi cige e, maa jwo: «Zanŋke, fyâl'a tige naha, jaha na ye mii à yaa mii u sunmbage lèŋe mu pyenge e ninjaa.»

⁶Ka Zanŋke si fyâl'a tige maa Yesu jùŋo bê ná funntange e maa ŋkàre ná u e pyenge e. ⁷Sùpyire puni ti mpyi wani maa lire nya ke, ka li i mpen pi e, fo pi na ŋkunni piye shwɔh'ol'e, marii ŋko: «Ijge nàŋ'à kàr'a sà sunmbage lèŋe nge kapimpyiŋi pyenge e.»

⁸Ijka mà pi yaha tire jwoore na, Zanŋke ninjyeren'à kwôro Kafooŋi Yesu taan, maa yi jwo u á: «Kafooŋi, mii sí na cyeyaayi puni taaga ninŋin kan fòŋafeebil'á. Yaaga maha yaaga mii à cyán a shwɔ sùpyire na ke, mii sí yire yaayi puni fiigii sicyeere kan kan pi á.»

⁹Ka Yesu si jwo: «Zhwoŋ'à nɔ ŋke pyenge na ninjaa, jaha na ye nge nàŋi mú na nye *Ibirayima tùluge shin. ¹⁰Mii sí yi jwo yii á, mpii pi à pinni ke, *Supyaŋi Jyaŋi à pa mpa pire cya si pi shwɔ.»

Báarapyiibii bàtaage

(Macwo 25.14-30)

¹¹ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu jwɔ na, pi à pa byanhara Zheruzalemu kànhè na ke, ka Yesu si li kàanmucya mà li nya na sùpyire sònɔr'à taha li na na *Kile Saanre sí n-sii lire tènì yabiliɔi i. Lire kurugo u à ɲke bàtaage jwo pi á ¹² na:

«Fànhafooni wà jya u ná mpyi na ɲkèɛge kiritɔɔnl'e, bà lire kɔni saanbwɔhe si mpyi si u tɔɲe mpyi saanwa, u u núr'a pa ntèen u yabiliɔi kɔni shiinbii jùɲɔ na mɛ.

¹³ Mà jwo u lire kùluni tɔɲge lwɔ ke, u à u báarapyii ke yyere, maa wyérefyinɲi tɔɲnyɔ ke kan pi puni niɲkin niɲkin á, maa pi pyi na pi à cwɔhɔnte pyi ná u e, pi i tɔɔn ta u na, mà jwo uru u núr'a pa ke.

¹⁴ ɲka uru ɲge nàɲi kyaa mpyi a táan u kɔni shiinbil'á mɛ. U karenkwooni kàntugo, ka pi i tùnntunmii tun saanbwɔh'á, maa yi jwo u á na pire la ɲye u u ɲge nàɲi tɔɲe pire jùɲɔ na mɛ. ¹⁵ ɲka lire ná li wuuni mú i, saanbwɔh'à u pyi saanwa, ka u u núr'a pa u kɔni i. U à pa ke, maa u báarapyiibii yyere, mpiimu á u niɲkarenɲi mpyi a wyérenɲi kan ke, si ɲcè kampyi pi à tɔɔn ta u na. ¹⁶ Ka báarapyiɲi niɲcyiɲi si mpa maa jwo “Kafooni, wyérenɲi mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwɔhɔnte pyi ná u e, mà u fiigii ke tɔɔn ta.” ¹⁷ Ka saanɲi si yi jwo uru báarapyiɲ'á “Fwù faa na. Mu na ɲye báarapyi niɲcenɲe. Ná mu s'à pyi dánasupya kapyɛere e, mii sí mu tɔɲe n-pyi jùɲɔfoo kànyi ke jùɲɔ na.”

¹⁸ Nyɛ ka báarapyiɲi shɔnwuɲi si mpa maa jwo “Nùɲɔfooni, wyérenɲi mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwɔhɔnte pyi ná u e mà u fiigii kanɲkuro ta.” ¹⁹ Ka saanɲi si yi jwo ur'á mú “Mii sí mu tɔɲe kànyi kanɲkuro jùɲɔ na.”

²⁰⁻²¹ Ka báarapyiɲi wabere si mpa maa jwo “Nùɲɔfooni, wyérenɲi mu mpyi a kan mii á ke, u we, mu yyahafyagar'à mii ta, ka mii i u le a pwo vaaɲɲke k'e, mà bégele, ɲaha na ye mu à kyán, mu cyɛge ɲye a yaage ɲkemu yaha mɛ, mu maha kuru lwɔ, mu ɲye a kerege ɲkemu nùgo mɛ, mu maha kuru sùmaɲi kwɔn.” ²² Ka saanɲi si yi jwo u á “Mu ɲye báarapyi niɲcenɲe mɛ. Jwumpe mu à jwo mii na ke, mà tàanna ná pur'e, mu ná ndemu l'à yaa ke, mii sí lire pyi mu na. Mu à cè na mii na ɲye supyiɲyanga, na mii ɲye a yaage ɲkemu yaha mɛ, mii maha kuru lwɔ, mii ɲye a kerege ɲkemu nùgo mɛ, mii maha kuru sùmaɲi kwɔn. ²³ Nyɛ mu à yire puni cè, ɲaha na mu sí ɲye a mpyi a jà a mii wyérenɲi yaha wyérenɲi bwùunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à núr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tɔɔnɲi ta.”

²⁴Mpii pi mpyi ná saanji i wani ke, ka saanji si yi jwo pir'á “Yii na wyéreŋi shwɔ ŋge báarapyiŋi na, yii kan báarapyiŋi niŋcyiiŋ'á, ŋgemu u à cwɔhɔnte pyi mà u wyéreŋuŋke fiigii ke ta ke.” ²⁵Ka pi i saanji pyi “Kafoonji, wyéreŋi u nye uru báarapyiŋ'á ke, ur'à nyaha mà kwɔ.” ²⁶Ka saanji si pi pyi “Yii lógo! Shin maha shin u nye ná yaage e ke, kà sí n-bâra urufoo woge na. Ŋka shin maha shin cyeŋgaya wu u nye ke, yaaga sì n-kan urufol'á me. Nimbileni urufoo bá na sɔŋŋi uye cye e ke, lire sí n-shwɔ u na. ²⁷Nye nume, mii zàmpeenbii pi mpyi na li kòre bà mii si mpyi mii àha bú mpyi saanwa pire òŋŋo na me, yii pi cù a yige naha, yii i pi bò na nyii na.”»

Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 11.1-11; Yuhana 12.12-19)

²⁸Nye Yesu à puru jwumpe puni jwo ke, maa ntòro sùpyire yyaha na na ŋkèege Zheruzalemu kànhe e. ²⁹Tèni i pi à sà byanhara Betifajye ná Betani kànyi na, *Olivye cire òŋŋe taan ke, ka Yesu si u *cyelempyiibii pii shuunni tun, ³⁰maa pi pyi: «Kànhe ku nye yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii sí sà pi ta pi à dùfaanŋjaaga pwo wani, sùpya sàha ŋkwɔ a dùgo ku na mà nya me. Yii i ku sàha, yii a ma yii pa ŋkan na á. ³¹Wà ha yii yíbe na “Naha na yii nye na ku sàre ye?” yii i urufoo pyi “Ku kyaa li nye Kafoonji na.”»

³²Ka cyelempyiibii mú shuunni si ŋkàre. Jwuŋkanni na Yesu mpyi a yi jwo pi á ke, ka pi i sà yi ta amu. ³³Tèni i pi à wá na dùfaanŋke sàre ke, ka ku feebii si jwo: «Hen! Naha na yii nye na ku sàre ye?» ³⁴Ka pi i pi pyi: «Ku kyaa li nye Kafoonji na.» Nye pi à yire jwo ke, ka dùfaanŋke feebii si pi yaha pi à ku sàha a kàre.

³⁵Ka pi i mpa ná kuru dùfaanŋke e Yesu yyére, maa pi v àanŋyi yà taha ku na, maa Yesu pyi u à dùgo ku na. ³⁶Ka pi i wá na ŋkèege. Mà pi niŋkaribii yaha, ka sùpyire si wá na ti v àanŋŋyi yà wwù na mpili Yesu yyaha na kuni i.ⁱ ³⁷Pi mpyi a byanhara Zheruzalemu kànhe na mà kwɔ. Pi à nɔ *Olivye cire òŋŋe tatigige e ke, ka u fyèŋwɔhɔshiinbii puni funntanga wuubii si li òwɔ cù na Kile kère fànha na Yesu kakyanhala karigii kurugo, pi à cyire òcyiimu nya ke. ³⁸Pi mpyi na yu fànha na:

«Saanji nimpaŋi u ŋge Kafoonji Kile mege na ke,
Kile u jwó le u á!
Kilenji u nye niŋyiŋi na ke,
uru u nye yyèŋŋkefoo!
Kile mege ku kèe niŋyicyeyi puni i!»

ⁱ19.36 Saanji pi nye na mpère ke, pi maha nde kani pyi si u bê (2 Saanbii 9.13).

^j19.38 Zaburu 118.26

³⁹Nye Farizheenbii pi mpyi sùpyire shwòhòl'e ke, ka pire pii si Yesu pyi: «Cyelentuji, ma cyelempyiibii faha, bà pi si mpyi si fyâha mɛ.» ⁴⁰Ka Yesu si pi pyi: «Mii cyelempyiibii mɛɛ ká fyâha, nje kafaayi sí raa ñkwúuli pi cyaga.»

Yesu à mɛɛ sú Zheruzalemu kàhe shiinbii kurugo

⁴¹Nye pi à sà byanhara Zheruzalemu kàhe ñwòge na, ka Yesu si kàhe nya ke, maa mɛɛ sú ku shiinbii kurugo maa jwo: ⁴²«Kuni i yyeñjke nye na ntaa ke, kàmpyi yii mpyi a lire lwó a wíi, li mpyi na sí n-táan mii i ññjaa de! Ñka lir'à ñwòhò yii na numɛ.

⁴³Nye canja na ma, yii zàmpeenbii sí n-pa n-cwo yii na, si yii kwúulo kancinne fiige, si kàsògò le ntaha yii kwúulo, si yii fenre kàmpanpyi puni na. ⁴⁴Pi sí yii kàhe jya si ku ñkunupyi puni waraga feefee, si yii puni bò, ñaha na ye Kile à pa yii ntègeni mɛɛ na, ñka yii nye a li cè ná u e mɛ.»

Yesu à cwòhòmpii kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na

(Macwo 21.12-17; Marika 11.15-19; Yuhana 2.13-22)

⁴⁵Lire kàntugo ka Yesu si ñkàre *Kileñaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi perempe na wani ke, maa pire kòr^k. ⁴⁶Maa yi jwo pi á: «“Mii bage sí n-pyi Kileñaarebage.” Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semenji i. Ñka yii pi ke, yii à ku kèenja' a pyi “nàñkaalii tabinniga^l.”» ⁴⁷Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu Kileñaarebage ntàani na canja maha canja. Ka *Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná *Kile Saliyañi cyelentiibii ná yyaha yyére shiinbii si wá na pyiñkanna caa si u bò. ⁴⁸Ñka u cùñkanni mpyi a pi funñò wwòñò, ñaha na ye u jwumpe mpyi a sùpyire puni ñumbogigii shwò a ta.

Pi à Yesu yíbe u fàhe tatage kyaa na

(Macwo 21.23-27; Marika 11.27-33)

20¹ Canja mà Yesu yaha u u sùpyire kálali maa Jwumpe Nintanmpe yu t'á *Kileñaarebage ntàani na, ka *Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná *Kile Saliyañi cyelentiibii ná *Yahutuubii kacwònrribii si shà u yyére, ²maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na ñcyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?»

^k19.45 Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wunji na. Lire pyiñkanni na, wyérenjwoge ku mpyi a yaa k'a sárali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sàra, maa núr'a jà a ntège pyi. Yatwore ti maha yaa ti jà a pyi sáraga ke, pérempyiibii mpyi maha tire pérelí pir'á. Pi mpyi maha ti lwòore dùrgo.

^l19.46 Ezayi 56.7, Zheremi 7.11

³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe, ⁴ jofoo u mpyi a Yuhana tun u pa a sùpyire *batizeli ye? Kile laa sùpyire?» ⁵ Ka pi i ñkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nyé a ñen'a dá u na mà ye? ⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sí wuu wà n-bò ná kafaayi i, jaha na ye pi pun'à dá na Yuhana na mpyi *Kile túnntunjo.»

⁷ Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinji u mpyi a u tun ke, wuu nyé a cè me.» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Nyé l'aha mpyi amuni, ñge u à kuni kan mii á, mii u a ñcyii karigii pyi ke, mii mú sè uru cyêe yii na me.»

Erezen kooḡe faafeebii bàtaage

(Macwo 21.33-46; Marika 12.1-12)

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si *bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàñi wà u ná *erezen cikooḡo yaa, maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasere táali piye na, maa nta a kàre kùlutoonl'e mà sà mō wani. ¹⁰ Nyé erezenji yasere tèekwōonn'à pa nō ke, ka u u báarapyiñi wà tun faafeebil'á u sà uru nàzhan erezenji shwō, u a ma. Ñka uru túnntunjo'à nō pi na ke, ka pi i u cū maa u bwōn, maa u cyengaya wuñi kòr'a tūgo.

¹¹ Ka cikooḡe foo si núr'a báarapyi shōnwu tun pi á, ka pi i uru bwōn maa u cyahala, maa uru cyengaya wuñi kòr'a nūruñō mú.

¹² Ka u u núr'a shin tanrewu tun pi á. Ka pi i sà uru cū, maa u bwōn mà bānnaga, maa u yige cikooḡe kàntugo.

¹³ Nyé ka cikooḡe foo si ñkànha a jwo “Naha mii sí n-pyi nume be? Jyanji niñkinji u nyé mii á, ná u kyal'à táan mii á ke, mii sí uru tun pi á. Shwōhōl'e, pi aha uru nya, pi sí n-sílege uru na.” ¹⁴ Ñka faafeebil'à cikooḡe foo jyanji nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikooḡe foo koolyiñi u nyé ñge. Yii a wá, wuu u bō, kooḡe sí n-ta n-pyi wuu wogo.” ¹⁵ Nyé u à pa nō pi na ke, ka pi i u cū a wà cikooḡe kàntugo maa u bō.»

Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Naha cikooḡe foo sí n-pyi ye? ¹⁶ Nàkaana baa, u aha mpa, u sí pi puni bō si cikooḡe kan piiberil'á.»

Nyé sùpyir'à puru lógo ke, maa jwo: «Ei! Kile u wuu shwō lire shiñi na de!»

¹⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: “Bafaanribil'à cyé kafaage ñkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi *bage kafaage sèe woge bage mbìini na^m.”
Di puru jwumpe ñwōhe nyé ye?

¹⁸Nye shin maha shin u à cwo kuru kafaage ñuñ'i ke, urufoo sí n-kyeεge n-kyeεge, kuru kafaage sí ká ñcwo shin maha shin ñuñ'i ke, ku sí urufoo cwònhòw.»

¹⁹Nye Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka *Kile sáragawwuubii ñuñufeebii ná *Kile Saliyañi cyelentiibii si wá na ñcaa si cye taha u na, si u cû lire tèneuuni i, ñaha na ye pi mpyi a cè a jwo na u à ñke *bàtaage jwo a wà pire na. ñka pi mpyi na fyáge sùpyire na. ²⁰Nye ka pi i wá na Yesu kàanmucaa, maa cwòfeebii pii yaha pi à kàr'a sà piye pyi sèeshiin si kànhaña cyán u na, si nta u cû u ñwójwumpe kurugo, si u le *Ɔrɔmu shiinbii fànhafooñi u ñye kuru cyage e ke, uru cye e.

Pi à Yesu yíbe múnalwòre ñkanñi kyaa na

(Macwo 22.15-22; Marika 12.13-17)

²¹Nye pire cwòfeebil'à sà nɔ Yesu yyére ke, maa jwo: «Wuu cyelentuñi, wuu à li cè na mu jwumpe ná mu kàlan'á tii, mu ñye na fyáge sùpya na ma kàlan'á tapyige e mε. Jwumpe mu sí ñye na yu mà yyaha tii ná Kile kuni i ke, puru na ñye sèe. ²²Wuu sí mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwòre kaan Ɔrɔmu Saanbwòhe *Sezari á la?»

²³Ka Yesu si ntíl'a li cè pi e, na cwòfee pi ñye pi pi, maa pi pyi: ²⁴«Yii wyérebile cyêe na na wee.» Pi à là cyêe u na ke, ka u u pi pyi: «Jofoo nàñja ná u mege ku ñye ñge wyéreni na ye?» Ka pi i jwo: «Saanbwòhe Sezari.» ²⁵Ka Yesu si pi pyi: «Ñye yii a Sezari wuñi kaan Sezari á, yii raa Kile wuñi kaan Kile á.»

²⁶Nye pire cwòfeebii ñye a jà a jwumɔ niñkin ta Yesu ñwɔ na sùpyire nyii na, mpe pu sí n-pa ná l'e pi jà a u cû mε. Yesu ñwɔshwòre mpyi a pi tegεle ta fo pi à fyâha fyi.

Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii ñèñi kyaa na

(Macwo 22.23-33; Marika 12.18-27)

²⁷Nye *Sadusiibii pi maha jwo na kwuñene ñye ñumpanja mε, pire píl'à file Yesu na maa jwo: ²⁸«Wuu cyelentuñi, *Kile tùnntuñi *Musa à mpe jwumpe séme wuu *Saliyañi i na “Nò ká ceewe lèñe, maa ñkwú, mà u ta u ñye a pyà ta u na mε, u cɔwñ'á yaa u ceeni lèñe zànbangara na, u u pyii si u na, u yyahafooñi niñkwuñi mege na.”

²⁹Nye sìnεε baashuunni na mpyi wani, pi puni niñjyeni mpyi a ceewe lèñe maa ñkwú, u ñye a pyà ta u na mε, ³⁰ka sìnεεñi shɔnwuñi si ceeni lwó maa ñkwú mà u yaha pyàtambaa. ³¹Ka tanrewuñi wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà ñkwò pi baashuunniñi na. Pire sìnεεbii pun'à uru ceeni niñkinñi lèñ'a círi, maa ñkwú, pi wà ñye a pyà ta u na mε. ³²Pire puni kàntugo, ka ceeni mú si mpa ñkwú. ³³Nye ná pire nàmbaa baashuunniñi

puni s'à uru ceenji lèn'a círi, kwùubii jèñi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canñke ñkemu i ke, pi ñgir'á ceenji sí n-kan ye?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Ñge diñyeñi i, nàmbaabii na cyeebii lènji, cyeebii sí i nàmbayi jyè, ³⁵ ñka sùpyire t'à yaa ná diñyeñi nimpani i, ná Kile sí ti jè n-yige kwùñi i ke, tire e, nàmbaabii sì cyee lènje me, cyeebii mú sì nàmbaya jyè me. ³⁶ Pi sí n-kwôro shì na fo tèekwombaa, si mpyi Kile mèlekeebii fiige. Ná Kile s'à pi jè a yige kwùñi i lir'à li cyèe na pi à pyi Kile pyii.

³⁷ Kile túnntunñi Musa sémeñi mú à yi fíniñ'a jwo wuu á na kwùubii maha jèni. Tèni i Kafoonji Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan ke, u à jwo “Mii u nyè *Ibirayima ná Ishaka ná *Yakuba u Kileniⁿ.” ³⁸ Nyè puru jwump'à li cyèe na pire mpíi nyii wuu pi nyè wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile père, kwùubii kyaa bà me. Kile yyére, sùpyire puni nyii wuu pi nyè.»

³⁹ U à puru jwo ke, ka *Kile Saliyañi cyelentiibii pìi si file u na, maa jwo: «Cyelentunji, mu naha a jwumpe cè de!» ⁴⁰ Lire kàntugo wà saha nyè a jwen'a Yesu yíbe me.

Kile Nijcwónrónji nyè Dawuda Tuluge Shin kannna me

(Macwo 22.41-46; Marika 12.35-37)

⁴¹ Nyè ka Yesu si jwumpe lwó, maa jwo: «Mpii pi maha jwo na *Kile Nijcwónrónji na nyè *Dawuda Tuluge Shin ke, ñaha yii na sônñi pur'e be? ⁴² Jwumpe Dawuda à jwo Zaburu sémeñi i ke, yii sônñjo puru na mú. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
 “Ta ma a pa ntèen na *kàniñje cyege na,
⁴³ fo mii aha mu zàmpeenbii le
 mu tooyi jwòh'i°.”

⁴⁴ Ná Dawuda na Kile Nijcwónrónji yiri “Kafoonji” lir'à li cyèe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà me, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Yesu à Kile Saliyañi cyelentiibii faha

(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)

⁴⁵ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu jwò na, u à yi jwo u *cyelempyiibil'á: ⁴⁶ «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ñkwò mpyi *Kile Saliyañi cyelentiibii fiige me. Mà vànntinmbwoyi le na ñaare, lire l'à táan pi á. Sùpyire tabinniyyi i, pi la maha mpyi pi a pire père pi raa pire shéere. Pi aha shà *Kile Jwumpe kàlambayi i, lire nyè me wà ha pi yyere kataan njyi na,

ⁿ20.37 Ekizodi 3.6

^o20.43 Zaburu 110.1

bwompe tatɛɛnyi pi maha jɛaa. ⁴⁷ Mâ bâra lire na, pi maha leŋkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi jwɔtanyi i. Pi maha Kile jáare na mɔni, sùpyire nyinyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

Bùnyerɛi leŋkwucwoŋ'à pyi ke

(Marika 12.41-44)

21 ¹ Nye Yesu à pa wíl'a nàfuufeebii pìi nya pi i ma na pi bùnyerɛi leni u yalenke e. ² Leŋkwucwoŋi kanhamafooni wà mú mpyi a pa bùnye pyi ná daashipyara shuunni i. ³ Ka Yesu si u lógofeebii pyi: «Sèerɛi na mii sí yi jwo yii á, nge leŋkwucwo fòŋfooni'á bùnyerɛi nge mu pyi ke, ur'á fànha tò pi sanmpii puni wuŋi na. ⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'á wwú pi cyeyaayi ninyahayi i, mà kan Kile á. Ijka nge leŋkwucwoŋi kanhamafooni wi ke, u jùŋɔ wyéerɛi puni u à kan Kile á, canjke yalyire lwɔre mú bá nye u á me.»

Yesu à jwo na Kilejaarebage sí n-jya

(Macwo 24.1-14; Marika 13.1-13)

⁵ Lire kàntugo ka pìi si jwo ná Yesu i *Kilejaarebage kyaa na na k'à faanra ná kafaayi nisinanyi i, maa sùpyire bùnye yaayi niŋkanyi tɛg'a ku wiime táan. Ka Yesu si pi pyi: ⁶ «Ijke basinaŋke yii nye na jan'ame ke, canja na ma, ku puni sí n-sii n-pwɔn n-cyán, si ku ŋkunuyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

⁷ Ka pi i Yesu pyi: «Wuu cyelentuŋi, jaha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tèepyini ká nɔ, jaha ku sí li cyêe wuu na ye?»

⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo me. Yii li cè na shinnyahara sí mii mege le piye na, si mpa jwo na *Kile Niŋcwɔnɔŋi kyaa l'á jwo ke, na pire pi nye ure. Pi sí n-pa raa ŋko sùpyir'á na diŋyerɛi tèekwoon'á byanhara. Ijka yii àha ntaha pi fye e me.

⁹ Yii sí n-pa raa kàshiyi ná nyàhanjuruguni kyaa núru, lire kà yii funŋɔ pen me. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nye me, ŋka lire bà li nye diŋyerɛi tèekwooni me.

¹⁰ Supyishiŋi wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kini là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. ¹¹ Niŋke sí n-pa raa ncyɛɛni cyeyi y'e s'a kakyaare pyi sèl'e, yampimpe ná katege sí n-pyi cyeyi y'e, fyagara yaayi ná kakyanhala kacyeenki yaayi mú sí n-pa raa naa niŋyini i.

¹² Ijka mà jwo cyire karigii cyi sii cyi a mpyi ke, pi sí raa yii kyérege, s'a yii cwôre s'a ŋkèege *Kile Jwumpe kàlambayi i, si nta raa yii cêege s'a yii tùni kàsuni i. Pi sí raa yii yiri saanbii ná fànhafeebii yyére. Pi sí raa cyire puni pyi yii na mii mege kurugo. ¹³ Lire sí n-pyi tère niŋcenne yii á

yii já yii a mii kyaa yu pi á. ¹⁴Lire e ke jwumpe yii sí n-jwo si ntège pi ñùṅṅò bê ke, yii àha puru kani tège yiye funṅṅò pen me. ¹⁵Naha kurugo ye mii yabiliṅi u sí puru tîrige yii funṅ'i, si yákili niṅcɛnṅe kan yii á, bà yii si mpyi si jwumpe ṅwɔge yaha yii zàmpeɛnbii na me. ¹⁶Yii sifeebii ná yii sṅɛɛbii ná yii cìmpyiibii ná yii ceveebii sí raa yii leni cye e, pi i yii pìi bò. ¹⁷Yii kyaa sí n-pen sùpyire pun'á mii mege kurugo. ¹⁸Ṃka lire ná li wuuni mú i, ali yii wà ñùṅṅò niṅkin sì n-sii n-pînni me. ¹⁹Lire kurugo yii yiye waha yii i ntèen Kile kuni i. Lire ká mpyi, yii sí n-shwɔ.

²⁰Nye yii aha mpa zàmpeɛnbii nya pi à Zheruzalemu kàñhe kwúulo ná pi kàshicyeyi i tènì ndemu i ke, yii i ntèen ná l'e ku tējaan'à byanhara. ²¹Lire tènì ká nɔ, mà shin maha shin ta *Zhude kùluni i ke, pifee pi a fi, pi a wá paṅyi kàmpanṅke na. L'aha mpiimu ta Zheruzalemu yabiliṅi i ke, pifee pi fê a fwo kàñhe e. L'aha mpiimu ta sige e ke, pire kà nùru piye ta raa ma kàñhe e me. ²²Naha kurugo ye cyire canmpyaagil'e, Kile sí Zheruzalemu shiinbii sâra si ntàanna ná pi kapyiṅkil'e. Lire mpyiṅi cye kurugo jwumpe Kile tùnntunmpil'à séme ke, puru sí n-fùṅṅò. ²³Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifée ná pyìṅɛbii na sèl'e. Yii li cè, Kile lùuni sí n-yîri kìnì sùpyire taan sèl'e, yyefugo nimbwɔḥò ku sí n-pyi kìnì i. ²⁴Pi zàmpeɛnbii sí n-pa niṅyahara bò pi e ná kàshikwɔṅṅwɔyi i, si pi niṅyahamii cù ṅkàre bilere na diṅye yyaha kurugo. *Supyishiṅi sanṅi sí n-pa Zheruzalemu nya, si fànha cyán ku na, fo sí n-pa nɔ Kile nyii tènì na.

Yesu sí nùru n-yîri niṅyiṅi na si mpa

(Macwo 24.29-31; Marika 13.24-27)

²⁵Lire kàntugo kakyanhala kacyeɛṅkii sí n-pa raa n-pyi canṅa nyiini ná yiṅke ná wɔrigil'e. Suumpe lùbwɔhe sí n-pa raa fuuli raa yîri s'a tùmpe pyi sèl'e. Puru tùmpe sí supyishiṅi puni pyi u a fyáge sèl'e. ²⁶Kawaani li sí n-pa diṅyeṅi ná u funṅṅoyaayi ta ke, lire funmpɛɛnre sí pìi bò. Yii li cè niṅyiṅi yaayi sí n-pa n-cúnṅò n-cúnṅò n-yîri yi tatɛɛnyi i.

²⁷Nye lire tènì i, pi sí *Supyaṅi Jyaṅi nimpaṅi nya nahanyi i, ná sífente ná sìnampe tegele baa wumpe e.

²⁸Yii aha cyire karigii nya cyi à sù na mpyi tènì ndemu i ke, yii i yii ñùnyi yîrige, yii i yyahayi le niṅyiṅi i, naha na ye tènì i Kile sí yii shwɔ ke, lire tèn'à byanhara.»

Yii a kacyeɛṅkii kàanmucaa

(Macwo 24.32-35; Marika 13.28-31)

²⁹Nye ka Yesu si yyecyeene pyi na: «Yii *fizhiye cige ná cire sannte puni kàanmucya a wíi ke! ³⁰Yii aha mpa ti nya ti i fùnni, yii maha ntèen ná l'e na nùṅwɔḥ'à byanhara. ³¹Lire pyiṅkanni na, yii aha mpa cyire karigii

nya cyi i mpyi, yii i ntèen ná l'e na *Kile Saanre tèn'à byanhara. ³² Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpíi pi à dá mii na ke, píre sí cyire karigii nya tapyige e^p. ³³ Nìjnyìjì ná jìjìke sí n-pa n-tòro, ñka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

³⁴ Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha yii sònjore taha lyìmbwooni ná sinmbyaani ná ñge dijnyenji yaayi jcyanji na fo mii cannuruge ku pa n-pâa yii e me. Bà fyanji maha mpâl'a uye nya cwoñji i me, ³⁵ amuni mii cannuruge sí n-pâa dijnyenji sùpyire puni i. ³⁶ Lire e yii àha sàa le me, yii kwôro Kileparege na tèrigii puni i, bà yii si mpyi si fànha ta, si shwò kawaagii nimpaanjii na, si jà njyére *Supyanji Jyanji yyahe taan me.»

³⁷ Canñke e Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu sùpyir'á *Kileñaarebage e, ñka numpilage e, jañke pi maha mpyi *Olivye cire jañke ke, u mpyi maha ñkàr'a sà shwòn wani. ³⁸ Nyèsòoge na, sùpyire puni mpyi maha ñkàre Kileñaarebage e, maha sà a núru u jwò na.

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e

(Macwo 26.1-5, 14-16; Marika 14.1-2, 10-11; Yuhana 11.45-53)

22 ¹ Nye *Yahutuubii mpyi maha kataanni là pyi, pi mpyi maha lire mege pyi *bilereñkwoñji kataanni, lire nye me *bwúuruñji nijjirigembaanji kataanni. Lire kataann'à pa byanhara ke, ² ka *Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná *Kile Saliyanji cyelentiibii si wá na pyiñkanna caa si Yesu ñwòhò mbò, jaha na ye pi mpyi na fyáge sùpyire na.

³ Nye Zhudasi pi maha mpyi: «Isikariyoti» ke, Sitaanniñji mpyi a sònjopeere tà tírige uru funñ'i. Yesu túnntunmpii ke ná shuunniñji wà u mpyi u wi. ⁴ Nye ka u u yír'a kàr'a sà jwo a jwò ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná *Kileñaarebage sañcwònsigibii jùñufeebil'e, bà u si mpyi si pyiñkanna ta si Yesu le cye e me. ⁵ Ka lire si ntáan pi e sèl'e, ka pi i wyére jwò jya u á. ⁶ Nye ka u u jee, maa li jwò cù na pyiñkanna caa si Yesu le pi cye e, sùpyire pàama.

Kataanni njyìjì karigii jcwòonròñji kani

(Macwo 26.17-25; Marika 14.12-21; Yuhana 13.21-30)

⁷ Nye *bwúuruñji nijjirigembaanji kataanni tooy'e, canñke *Yahutuubii mpyi a yaa pi yatòre tà pyi sáraga pi bilereñkwoñji kurugo ke, ⁸ ka Yesu si Pyeri ná Yuhana tun maa yi jwo pi á: «Yii a sè, yii sà kataanni njyìjì karigii cwòonrò.» ⁹ Ka pi i Yesu yíbe: «Taa mu la nye wuu u sà li karigii cwòonrò ke?» ¹⁰ Ka u u pi pyi: «Yii aha sà nò kànhe tajjijwòge na, yii sí n-bê ná nàñji w'e, u à lwòhò kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè

P21.32 Pii maha jwo: «nde tènì shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

pyenge ñkemu i ke. ¹¹ Yii aha sà nɔ wani, yii i yi jwo pyengefoon'á, na yii cyelentun'á jwo yii sà u yíbe, na bage ñkire e uru ná u *cyelempyiibii sí kataanni ñjyìñi lyí ye. ¹² Yii aha kuru yibige pyi, uru nàñi sí batɔnge ñjyibabilini là cyêe yii na, l'à bégel'a ñwɔ sèl'e. Kuru bage e, yii sí kataanni ñjyìñi karigii cwɔɔnrɔ.»

¹³ Nyé ka Pyeri ná Yuhana si ñkàr'a sà yi ta Yesu jwuñkanni na. Ka pi i kataanni ñjyìñi karigii cwɔɔnrɔ wani.

Wwɔɔɛge ñjyìñi

(Macwo 26.26-30; Marika 14.22-26; 1 Kɔrenti Shiinbii 11.23-25)

¹⁴ Nyé tèleyiin'à nɔ ke, ka Yesu ná u túnntunmpii ke ná shuunninji si ñjyìñi kwúulo na lyí. ¹⁵ Ka u u yi jwo pi á: «Mii à sàa li lwɔ naye funñ'i fo tèmɔni i si zii nde kataanni ñjyìñi lyí ná yii e, si nta ñkyaala. ¹⁶ Mii sí yi jwo yii á, mii saha si n-sii ñge ñjyìñi fiige lyí mɛ, fo canñke Kile sí u kaliyini ñùñke pyi ku fùññɔ u Saanre e ke.»

¹⁷ Lire kàntugo ka u u fùññcwokwu u lwɔ ná *erezen sinm'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa jwo *cyelempyiibil'á: «Yii *erezen sinmɛ shwɔ a taa yiye na, yii bya. ¹⁸ Mii sí yi jwo yii á, mà láha ñijjaa na, mii saha si erezen sinmɛ bya mɛ, fo *Kile Saanre tɛni ká nɔ.»

¹⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bwúuruñi lwɔ, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwɔn kwɔn a kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Ñge bwúuruñi u ñye mii cyeere, t'à kan yii kurugo ke. Yii a nde pyi, yii raa yiye funñɔ cwo na na.» ²⁰ Nyé pi à kwɔ ñjyìñi na ke, ka Yesu si fùññcwokwuuni lwɔ, erezen sinmɛ mpyi l'e, maa jwo cyelempyiibil'á: «Nde fùññcwokwuuni li ñye Kile *tunmbyaare nivɔnnte, t'à le ná yii e mii sishange ñingunñke cye kurugo ke.

²¹ Ñka lire ná li wuuni mú i, yii li cè, ñgemu u sí n-pa mii le cye e ke, urufoo cyege na naha ná mii woge e ñjyìñi yaage e. ²² Sèenji na, Kile à li lwɔ *Supyañi Jyañi u bò. Ñka ñgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kèege!»

²³ Nyé Yesu cyelempyiibil'à yire lógo ke, ka pi i wá na piye yíbili na jofoo u ñye pire shwɔhɔl'e, ñgemu u sí ñɛ n-pa lire kapiini shiñi pyi ye.

Jwuñyahama à yíri cyelempyiibii shwɔhɔl'e na jofoo u ñye pire shwɔhɔl'e ñùñfooñi ye

²⁴ Lire kàntugo ka jwuñyahama si mpa yíri *cyelempyiibii shwɔhɔl'e. Puru jwuñyahampe ñùñke ku mpyi na jofoo u ñye pire shwɔhɔl'e ñùñfooñi ye. ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii li cè, naha ñùñke na, saanbii maha fàñhe pyi kini sùpyire ñun'i. Mpii ñun'i pi sí ñye na kuru fàñhe pyi ke, pi la maha mpyi pire s'a pi kère s'a ñko na pi na ñye sèeshiin. ²⁶ Ñka yii wuuni

nye a yaa li pyi amuni me, yii puni yyaha yyére shinŋ'à yaa u pyi yii puni kàntugo yyére shinŋi. Ɔgemu la ku nye si mpyi yii puni n̄ŋufoonji ke, urufoŋ'à yaa u uye pyi yii puni báarapyi.

²⁷ Báarapyiŋi u maha n̄jyŋi sore u n̄ŋufoon'a s̄i nt̄eɛn maa lȳi kanna ke, pire shiŋn shuunniŋi i, ŋgire u nye yyaha yyére shinŋi ye? Tá ŋge u à t̄eɛn marii lȳi kanna ke, uru bà me? Ɔka mii wi ke, mii nye báarapyi yii shwɔhɔl'e.

²⁸ Yii pi ke, yii à kwôro ná mii i na yyefuge t̄erigil'e. ²⁹ Lire kurugo bà mii Tuŋi à mii t̄iŋ'a pyi saanwa me, amuni mii mú sí yii t̄iŋe n-pyi saanlii.

³⁰ Lire e yii sí n-pa lȳi si bya ná mii i, mii Saanre e. Yii sí n-pa n-t̄eɛn saanre tateɛnyi y'e, s'a *Izirayeli t̄uluyi ke ná shuunniŋi shiŋnbii k̄eɛɛŋi.»

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nye a uru cè me

(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Yuhana 13.36-38)

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si jwo Simɔ Pyeri á: «Simɔ! Simɔ! Sitaanniŋi à li cya si yii nyàha ŋgùrugo, bà s̄umapyani maha nyàha a wùrugo tafwɔge e ntanh'e me. ³² Ɔka mii à Kile n̄áare mu kurugo, bà mu si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i me. Mu aha maye c̄eɛge ma kapyiini na, si n̄uru raa ma mii yyére t̄eni ndemu i ke, ma a m̄aban le ma c̄inmpyiibii dánafeebil'e.» ³³ Ka Simɔ Pyeri si Yesu pyi: «Kafoonji, l'à pyi kàsujyire yo, l'à pyi kwù yo, mii à bégele cyire puni meɛ na ná mu i.» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Pyeri, mii sí yi jwo mu á, n̄ijnjaa ŋkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a n̄o tooyo taanre na na mu nye a mii cè me.»

³⁵ Lire kàntugo ka Yesu si u *cyelempyiibii pyi: «T̄eni i mii à yii tun, maa yii pyi na yii àha wyéɛ ná boro ná tanhanyi yabere lwɔ mbàra yii tooyi wuyi na me, tá yaaga kul'à yii ta be?» Ka pi i u pyi: «Yaaga kuu nye a wuu ta me.» ³⁶ Ka Yesu si jwo: «Numɛ, wyéɛ na nye yii ŋgemu á ke, urufoo u u lwɔ, yii ŋgemu u nye ná bor'e ke, urufoo u li lwɔ, ŋgemu u nye k̄ashikwɔŋɔwɔ baa ke, urufoo u u v̄aanntinŋke pér'a t̄èg'a là shwɔ.

³⁷ Naha kurugo ye mii sí yi jwo yii á, *Kile t̄unntunmpil'à jwumpe mpemu séme mii kyaa na ke, puru t̄eefunŋɔn'à byanhara. Y'à séme na “Pi à u c̄u kapimpyiŋe fiige^q.” Nde l'à séme mii kyaa na ke, lire t̄eepyiin'à byanhara.»

³⁸ Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, k̄ashikwɔŋɔwɔhii shuunni cyi n̄cyii.» Ka Yesu si pi pyi: «Yi à ta^r.»

^q22.37 Ezayi 53.12

^r22.38 Pii maha jwo: «Ka Yesu si pi pyi “Cyire ká mpyi na sí n-jà yo!”»

Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikóoge e

(Macwo 26.36-46; Marika 14.32-42)

³⁹Nye lire kàntugo, ka Yesu si yîri wani mà kàre *Olivye cire ñanke na, bà u mpyi maha ntêe na li pyi mɛ. Ka u *cyelempyiibii si ñkàre u fye e. ⁴⁰Pi à sà nɔ kuru cyage e ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii a Kile jáare bà yii si mpyi si fànha ta Sitaanniŋi na, u àha ñkwɔ̄d̄ yii sòn ñgà *kapii na mɛ.»

⁴¹Yesu à puru jwo ke, maa yîri cyelempyiibii taan, maa laaga nimbilere le u ná pi shwɔ̄hɔ̄l'e, maa ñɩnkure sín, maa Kile jáare. ⁴²U Kilejarege e, u à jwo: «Tufoonji, kampyi mu sí ñɛɛ, na shwɔ̄ ñke kyaage lwɔ̄he mbyañi na. Ñka ma hà na nyii wuuni pyi mɛ, ma nyii wuuni pyi.» [⁴³Nye lire tɛni i, ka Kile mɛlekeŋi wà si yîri ñɩnyinji na, maa màban le u e. ⁴⁴Yesu yákiliŋi mpyi a wùrugo sèl'e, ka u u núr'a là bàra Kilejarege na, fo u fùnmp'à kɛɛŋ'a pyi sishan na ñcwo ñɩŋke na.]

⁴⁵U à kwɔ̄d̄ Kilejarege na ke, maa yîr'a kàre u cyelempyiibii cyage e, mà sà pi nàvunŋɔ̄ wuubii ta pi à ñɔ̄ɔ̄. ⁴⁶Maa pi ñɛ, maa jwo: «Di k'à ta a jwo, ka yii i ñɔ̄ɔ̄ yɛ? Yii yîri, yii i Kile jáare, bà li si mpyi Sitaanniŋi kà ñkwɔ̄d̄ yii sòn ñgà kapii na mɛ.»

Yesu ñcùŋi kani

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Yuhana 18.3-11)

⁴⁷Nye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka pi i wíl'a supyikuruŋɔ̄ ñya ku u ma. Zhudasi u mpyi Yesu *cyelempyiibii ke ná shuunniŋi wà ke, uru u mpyi a ku yyaha cù. Pi à pa nɔ Yesu na ke, ka Zhudasi si file u na, maa u púr'a cù, maa u shéere. ⁴⁸Ka Yesu si jwo: «Zhudasi, uru fwùŋi mu à pyi si *Supyaŋi Jyaŋi le cye e kɛ!»

⁴⁹Nye Yesu cyelempyiibil'à pa li ñya ná Yesu tacuŋke e pi à pa ke, ka pi i Yesu yíbe: «Kafoonji, wuu kàshikwɔ̄ŋwɔ̄higii lwɔ̄ pi mɛɛ na la?» ⁵⁰Ka pi wà ñɩŋkin si ntíl'u a kàshikwɔ̄ŋwɔ̄ge tɛg'a *Kile sáragawwuubii ñuŋufembwɔ̄he báarapyiŋi kàniŋe ñɩŋgeŋke kwɔ̄n a cyán. ⁵¹Ka Yesu si jwo: «Yii kakaare ñwɔ̄ yaha!» U à yire jwo ke, maa nàŋi ñɩŋgeŋke lwɔ̄ a sogo.

⁵²Lire kàntugo *Kile sáragawwuubii ñuŋufeebii ná *Kileñaarebage saŋcwɔ̄nsigibii ñuŋufeebii ná *Yahutuubii kacwɔ̄nribii pi mpyi a pa Yesu tacuŋke e ke, ka u u yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwɔ̄ŋwɔ̄yi ná kàbiiyi i, si mpa ñcù mu à jwo kakuumpyi u ñye mii, ⁵³mà li ta, tɛni i mii mpyi maha mpyi ná yii e canja maha canja Kileñaarebage e ke, yii ñye a yaaga pyi mii na mɛ. Ñka nde tɛni na ñye yii ná numpinifoo^s wuu.»

^s22.53 Sitaanniŋi u ñye numpinifoo.

Pyeri à jwo na uru nyɛ a Yesu cè mɛ

(Macwo 26.57-58, 69-75; Marika 14.53-54, 66-72; Yuhana 18.12-18, 25-27)

⁵⁴Nyɛ ka pi i Yesu cù a kàrɛ *Kile sàragawwuubii jùɲufembwòhe pyenge e. Mà pi ninjaribii yaha, ka Pyeri si ntèen laage e, marii sɪ pi fye e, fo mà sà jyè pyenge e. ⁵⁵Pi mpyi a na le, na ware ntàani ninke e, ka Pyeri si mpa ntèen pi shwòhòl'e.

⁵⁶Nyɛ báarapyicwɔɲi wà à pa Pyeri ninteenɲi nya nage taan ke, maa u yal'a wíi, maa jwo: «Ŋge nàɲi na nyɛ Yesu fyèɲwòhòshiinbil'e.» ⁵⁷Ka Pyeri si yi kyáala: «Ceewe, mii nyɛ a u cè mɛ.»

⁵⁸Lire kàntugo ka nàɲi wà si Pyeri wíi maa jwo: «Mu mú na nyɛ Yesu fyèɲwòhòshinɲi wà.» Ka Pyeri si jwo: «Sèe bà mɛ!»

⁵⁹Nyɛ tɛr'à pyi ke, ka wabɛrɛ si núr'a yi jwo a waha na: «Nàkaana baa, ŋge nàɲi na mpyi ná Yesu i, jaha na ye Galile kùluni shin u nyɛ u wi.»

⁶⁰Ka Pyeri si u pyi: «Mii nàha a mu jwumpe yyeshage cè mà dɛ!»

Nyɛ mà Pyeri yaha puru na, ka ŋkùpoonɲi si ntíl'a mɛɛ sù. ⁶¹Ka Kafoonɲi Yesu si yyaha kèenɲe maa Pyeri wíi. Ka u funɲke si jɛwo Kafoonɲi jwumpe ninjwumpe na na: «Mà jwo ŋkùpecyiini li mɛɛ sù ninjaa ke, lire sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyɛ a mii cè mɛ.»

⁶²Nyɛ ka Pyeri si fworɔ pyenge e, maa sà mɛɛ sù sèe sèl'e.

Pi à kàrɛ ná Yesu i Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbii yyére

(Macwo 26.59-68; Marika 14.55-65; Yuhana 18.19-24)

⁶³Nyɛ mpɪi pi mpyi na Yesu kàanmucaa ke, ka pire si wá na u fwòhòrɛ, maa u bwùun. ⁶⁴Maa u yyahe pwɔ, maa u yíbe: «Mu nyɛ a jwo na mu na nyɛ *Kile túnntunɲɔ mà? Ŋge u à mu bwòɲ ke, uru mege yyere wuu á!»

⁶⁵Maa jwunɲwumbaampe pabere ninyahama jwo u na.

⁶⁶Nyɛ nyèg'à pa múgo ke, ka *Yahutuubii kacwɔnribii ná *Kile sàragawwuubii jùɲufeebii ná *Kile Saliyaɲi cyelentiibii si piye bínni, maa ŋkàrɛ ná Yesu i pi *yukyaala kurunke yyére. ⁶⁷Maa u yíbe: «*Kile Ninɲwɔnɲɔɲi u nyɛ mu la? Yi yyaha jwo wuu á.» Ka u u pi pyi: «Mii mɛɛ ká yi jwo yii á, yii sɪ n-dá yi na mɛ. ⁶⁸Mii sí ká yii yíbe, yii sɪ jɛɛ mii jwɔ shwɔ mɛ. ⁶⁹Ŋka mà lwó numɛ na *Supyaɲi Jyaɲi sí n-sà n-tèen Kile Siɲifoo *kàniɲe cyege na.»

⁷⁰Nyɛ Yesu à yire jwo ke, ka pi puni si u pyi: «Lire sannɪ i ke, *Kile Jyaɲi u nyɛ mu la?» Ka u u pi pyi: «Nje yii à jwo ke, yire yi nyɛ yi yi.»

⁷¹Ka pi i jwo: «Wuu saha nyɛ a tíge wà jwɔjwumɔ kurugo mɛ, jaha na ye wuu yabilimpil'à lógo u jwɔ na mà kwò.»

Pi à kàre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére

(Macwo 27.1-2, 11-14; Marika 15.1-5; Yuhana 18.28-38)

23¹Nye ka pi puni si yîri sijcyan, maa ñkàre ná Yesu i fànhafoonji *Pilati yyére^t. ²Pi à sà nɔ wani ke, maa fin'a taha Yesu na Pilati á na: «Wuu à sà ñge nàñi ta u u sùpyire ñùñɔ kyáñge, na pi nye a yaa pi a múnalwɔɔre kaan saanbwɔhe *Sezari á me. U à jwo na uru u nye *Kile Nijcwɔnrɔñi, na uru na nye saanwa.» ³Ka Pilati si Yesu yíbe: «*Yahutuubii saanñi u nye mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.» ⁴Ka Pilati si jwo *Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná sùpyire sannt'á: «Mii nàha tìgire cyaga ta ñge nàñi na, ñkemu ku sí n-pa ná l'e u bɔ me.» ⁵Ka pi i núr'a yi jwo a waha Pilati á: «U wá na sùpyire ñùñɔ kyáñge ná u jwumpe e Yahutuubii kùluni puni i, mà lwɔ Galile kùluni na, fo mà pa nɔ naha wuu na.»

Pi à kàre ná Yesu i saanñi Erɔdi yyére

⁶Tèni i *Pilati à yire lógo ke, maa pi yíbe na Galile kùluni shin u nye ñge nàñi la. ⁷Ka pi i u pyi: «Ɔɔn.» Ka Pilati si pi pyi: «Yii a sà ná u e, saanñi *Erɔdi yyére, ñaha na ye uru u nye Galile kùluni ñùñɔ na, ñka u nye Zheruzalemu kàñhe e ñcyii canmpyaagil'e.»

⁸Nye pi à sà nɔ ná Yesu i saanñi Erɔdi yyére ke, ka li i ntáan Erɔdi i sèl'e, ñaha na ye u mpyi a Yesu kyaa lógo tèmɔni i, u la mpyi Yesu si kakyanhala kani là pyi uru nyii na. ⁹Lire kurugo Erɔdi à yibi yi nijyahaya pyi u na. ñka u nye a yafyin jwo me. ¹⁰Nye lir'à *Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná *Kile Saliyañi cyelentiibii mú ta pi à kàre wani Erɔdi yyére. Ka pire si wá na sêre Yesu na, maa kafinare shiñi puni fini u na. ¹¹Ka Erɔdi ná u sòrolashiibii si Yesu fwóhɔɔ maa u faha sèl'e. Maa vaañtinñe nisinaña le u na, maa pi pyi pi à núr'a kàre ná u e Pilati yyére.

¹²Pilati ná Erɔdi mpyi a bēni me. ñka mà lwɔ kuru canñke na, pi à pyi cevee.

Yesu kataanmp'à cwɔɔnr'a yaha u mbòñi na

(Macwo 27.15-26; Marika 15.6-15; Yuhana 18.39--19.16)

¹³Pi à núr'a sà nɔ ná Yesu i Pilati yyére ke, ka Pilati si bínn'a tēen ná *Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná *Yahutuubii yyaha yyére shiinbii ná Yahutuubii sanmpil'e, ¹⁴maa jwo: «Yii à pa ná ñge nàñi i naha mii yyére, maa jwo na u wá na sùpyire ñùñɔ kyáñge. ñka mii à u yíbe yii puni nyii na, yaaga maha yaaga yii à jwo a taha u na ke, mii nye a kuru kà zò ta u na me. ¹⁵*Erɔdi mú sí nye a tìgire cyaga ta u na me, lire kurugo u à u

^t23.1 Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyiñi wà bɔ.

núrun'a tùugo naha wuu á. Mii á, nge nàni kɔni nye a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò mɛ. ¹⁶ Lire kurugo mii sí na sòrolashiibii pyi, pi u bwɔn si u cye yaha.»

[¹⁷ Nye yyee maha yyee, Yahutuubii bilereŋkwoŋi kataanni i, Pilati mpyi maha kàsujyiŋi wà cye yaha, lire na mpyi kalyee.] ¹⁸ Ka sùpyire puni si bínn'a jwo fànha na: «Ŋge nàni bò, maa Barabasi cye yaha!» ¹⁹ Mà li ta, Barabasi mpyi a nyàhaŋguruguŋi wà pyi kànhe e, maa booro pyi, lire kurugo pi mpyi a u cù a tò kàsuni i.

²⁰ Pilati la mpyi si Yesu cye yaha, lire e u à nùr'a pi yíbe. ²¹ Ka pi i sêe maa jwo: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!»

²² Ka Pilati si nùr'a jwumpe lwɔ tontanrewogo maa jwo: «Kapiini ndire nge nàŋ'à sàa pyi be? Mii nàha à jùŋɔ ta ŋkemu ku sí u pyi u bò mɛ. Lire e ke mii sí sòrolashiibii pyi pi u bwɔn si u cye yaha.»

²³ Ka pi i nùr'a sêe fànha na: «U kwòro cige na!» Nye pi màhaŋ'à pa Pilati yyaha jà ke, ²⁴ ka u u jɛɛ maa pi nyii wuuni pyi.

²⁵ Pi mpyi a Pilati jáare na u nàni ngemu cye yaha, mà li ta uru nàni mpyi a nyàhaŋguruguŋi ná boore pyi ke, ka Pilati sí uru cye yaha. Nde pi à cya u á Yesu kyaa na ke, maa lire pyi pi á.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-56; Marika 15.21-41; Yuhana 19.17-30)

²⁶ Mà sòrolashiibii yaha pi i ŋkèege ná Yesu i taboŋke e, pi à círi ná nàni w'e u à yíri sige e, u mege mpyi Simɔ, Sireni kànhe shin u mpyi u wi. Ka pi i Yesu kworokworocige kárama a tège u juŋ'i, maa u pyi u à taha Yesu fye e.

²⁷ Supyikuruŋɔ nimbwɔhɔ mpyi a taha pi fye e na ŋkèege mú. Cyeebii pìi na mpyi pi e, nàvunŋke mpyi a pire pyi pi i myahii sùu Yesu kurugo. ²⁸ Ka Yesu si yyaha kèenŋe maa pire cyeebii wíi maa jwo: «Zheruzalemu kànhe cyeebii, yii àha raa mɛɛ sùu mii kurugo mɛ. Yii a mɛɛ sùu yii ná yii pyiibii kurugo. ²⁹ Naha kurugo ye cijiriŋyi yi nye yi sàha pyii si mà nya nta raa ŋko mà pyii kan pi à ŋwɔr'a nya mɛ, tɛni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ŋko, pire wuun'à jwɔ. ³⁰ Lire tɛni i, sùpyire sí raa ŋko ŋaŋy'á “Yii cwo wuu juŋ'i!” s'a ŋko mpògogil'á “Yii cɛɛg'à wuu jwɔ tò^u!” ³¹ Naha kurugo ye pi aha ŋcyii karigii shiŋi pyi cipuruge na, jaha pi sí n-pyi cíwage na ye^v?»

³² Pi mpyi na ŋkèege ná kapimpyimii shuunni i si zà bò ná Yesu i mú.

^u23.30 Oze 10.8

^v23.31 Naha ŋke cyage e, Yesu a uye tàanna ná cipuruge e maa Yahutuubii tàanna ná cíwage e.

³³ Nye pi à sà nɔ cyage k'e, pi maha kuru cyage mege pyi: «Nuŋkwɔɔge Cyage» maa Yesu ná pire kapimpyiibii shuunniŋi kwòro ciyi na wani. Wà mpyi u kàniŋke na, u sanŋi sí nye u kàmèni na.

³⁴ Ka Yesu si jwo: «Tufooni, yàfa pi na, jaha na ye nde pi à pyi ke, pi nye a li *kapii cè mɛ.»

Lire kàntugo ka sòrolashiibii si ŋkyaanlwooni tɛg'a u vaaŋpyi taa piye na. ³⁵ Shinpyahara mpyi a yyére wani marii wíi. Ka *Yahutuubii yyaha yyére shiinbii si wá na Yesu fwóhɔre na: «U à sùpyire tà shwɔ, u uye shwɔ numɛ ke! Lire e wuu sí n-sii n-cè na uru u nye *Kile Njɛwɔnrɔŋi.» ³⁶ Ka sòrolashiibii mú si file u na ná lùtanhage e maa u fwóhɔrɔ ³⁷ maa jwo: «Kampyi mu u nye Yahutuubii saanŋi, maye shwɔ.» ³⁸ Pi mpyi a yi sém'a tàra Yesu kworokworocige ñnyinŋi na na «YAHUTUUBII SAANŊI U NYE ŊGE.»

³⁹ Nye kapimpyiibii pi mpyi a kwòro ná Yesu i ke, ka uru wà si u faha maa jwo: «Mu nye a jwo na mu u nye Kile Njɛwɔnrɔŋi mà? Maye shwɔ, maa wuu shwɔ mú!» ⁴⁰ Ka kapimpyinŋi sanŋi si u shèrɛfooni cɛge maa jwo: «Mu nye na fyáge Kile na mà? Ko kuru yyefuge ninuge e mu ná uru nye! ⁴¹ Wuu pi ke, ŋke yyefuge nye wuu njɛcyaga, jaha na ye kapiini wuu à pyi ke, lire l'à ku nɔ wuu na. Ŋka ŋge nàŋi wi ke, u nye a kapii pyi mɛ.»

⁴² U à puru jwo ke, maa Yesu jáare na: «Yesu, mu aha mpa ntɛn ma saanre tateŋge e tɛni ndemu i ke, ma a yákili yaha na na.» ⁴³ Ka Yesu si u pyi: «Sɛenŋi na mii sí yi jwo mu á, ninjaa mu sí n-pyi ná mii i *Arijinanŋi i.»

Yesu kwùŋi

(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Yuhana 19.28-30)

⁴⁴ Canŋke mpyi a nɔ jùŋɔ ninŋi i, ka numpini si mpâl'a jyè kini cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà nɔ canvyinge na. ⁴⁵ Vaaŋke k'à tɛg'a *Kileŋaarebage taa mà pyi shuunni ke, ka kuru si jɛwɔn ninke e.

⁴⁶ Ka Yesu si jwo fànha na: «Tufooni, mii sí na múnaani yaha mu cye e!» U à yire jwo ke, ka u múnaani si fworu u e.

⁴⁷ *Drɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi u mpyi wani tayyérege e ke, ur'à lire nya ke, ka u u Kile pɛe maa jwo: «Sɛenŋi na, ŋge nàŋi mpyi a tíi!»

⁴⁸ Sùpyire ti mpyi a pa cyire karigii tawiige e ke, ka pire puni nàvunŋɔ wuubii si núru na ŋkɛge pi pyenyi i maa myahigii súu. ⁴⁹ Yesu ceveebii ná cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà yíri Galile kùluni i ke, pire puni mpyi a yyére tatɔŋge e, maa jɛyii karigii wíi tapyige e.

Yesu ntòni kani

(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Yuhana 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ *Yahutuubii kànhe mege pi maha mpyi Arimati ke, nàni wà na mpyi na yíri kuru kànhe na, u mege na mpyi Yusufu. U mpyi Yahutuubii *yukyaala kurunke e. Uru nàni na mpyi sùpya niñcenge, maa ntii. U sònṅore mpyi a taha *Kile Saanre tēpani na. Yukyaala kurunke shiinbii sanmpii mpyi a jwo a bê kani ndemu na Yesu kyaa na maa li pyi ke, u nye a ñen'a jyè lire e me. ⁵² Maa ñkàr'a sà Yesu buwuṅi jáare *Pilati á, si sà ntò. ⁵³ Pilati à ñee ke, ka Yusufu si ñkàr'a sà Yesu buwuṅi tírige kworokworocige na, maa u pwo vāanntonji w'e, mà sà ntò. Fanṅke e u à sà Yesu tò ke, kuru mpyi a tũgo kafaaga ñun'í, bu mpyi na sàha ñkwò a tò kur'e mà nya me. ⁵⁴ Kuru canṅa numpañña mpyi na sí n-pyi *canṅonke.

⁵⁵ Cyeebii pi mpyi a Yesu tũug'a yíri fo Galile kùluni i mà pa ke, ka pire si ñkàre ná Yusufu e fanṅke na si sà Yesu buwuṅi sínñiñkanni nya fanṅke funṅke e. ⁵⁶ Lire kántugo ka pi i núr'a kàre pyenge, maa sà sinme nũguntanga wumò ná wusuna yaa mà yaha. Canṅonk'à nò ke, mà tàanna ná Yahutuubii *Saliyanji i, ka pi i ṅò.

Yesu à ñè a fwordo kwùni i

(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Yuhana 20.1-10)

24 ¹ Cibilaage canṅcyiige^w nyèkwonge na, sinmpe nũguntanga wumpe ná wusunaṅi pire cyeebii mpyi a yal'a yaha ke, ka pi i yire lwò na ñkèege fanṅke na. ² Kafaage ku mpyi a tēg'a fanṅke ñwò tò ke, pi à sà nò wani ke, ka pi i sà kuru ta k'à kũñkul'a láha fanṅke ñwoge na. ³ Ka pi i jyè fanṅke e maa wíi, ñka pi nye a Kafoonji Yesu buwuṅi nya me. ⁴ Ka li i pi bilibili. Mà pi yaha pur'e, ka pi i mpâl'a nàmii shuunni nya pi à vāanvynweeweere le mà yyére.

⁵ Ka pire cyeebii fyagara wuubii si niñkure sín maa yyahayi cyígile niñke na. Ka pire nàmpii shuunniṅi si jwo pi á: «Naha na yii nye na nyii shinṅi caa kwùubii shwòhòl'e ye? ⁶ U nye naha me. U à ñè a fwordo kwùni i. Jwumpe u mpyi a jwo yii á mà u yaha ná yii e Galile kùluni i ke, yii funṅo cwo puru na. ⁷ U mpyi a jwo na “Fànha ki, *Supyanji Jyanji u le kapimpyiibii cye e, pi i u kwòro cige na. U kwùni canmpyitanrewuuni, u sí ñè n-fwordo kwùni i.”»

⁸ Pi à puru jwo a kwò ke, ka cyeebii funṅyi si ñcwo Yesu jwumpe niñjwumpe na. ⁹ Ka pi i yíri fanṅke na maa ñkàr'a sà yi puni yyaha jwo *cyelempyiibii ke ná niñkinṅi ná pi shèrefebii sanmpii pun'á. ¹⁰ Cyeebii pi mpyi a kàre fanṅke na ke, pire pi mpyi: Mariyama u mpyi na yíri

^w24.1 Yahutibil'á cibilaage canṅcyiige ku nye kárinji.

Magidala kàñhe e ke, uru ná Zhane ná *Yakuba nuñi Mariyama mà bàra cyeebii piiberii na. Pire cyeebii pun'à yíri fanñke na, maa mpa jwumpe ninumpe jwo *Yesu túnntunmpil'á. ¹¹ Ìjka pi mpyi na sônñi na nùñᵛ baa jwumᵛ cyeebil'à jwo. Pi nyé a dá pu na mē. ¹² Lire ná li wuuni mú i, ka Pyeri si yíri maa fê a kàre fanñke na, maa sà jâara a wíi ku funñke e. Lempe kanni baare e, u nyé a yafyin nya mē. Ka li i u bilibili, ka u u núr'a kàre pyenge.

**Yesu à uye cyêe u fyèpwohᵛshiinbii pìi shuunni na,
pi i ñkèege Emayusi kàñhe e**

(Marika 16.12-13)

¹³ Kuru canñke ninuge e, Yesu fyèpwohᵛshiinbii pìi shuunni mpyi na ñkèege kàñhe kà na, kuru kàñhe mēge na mpyi Emayusi. Ku ná Zheruzalemu kàñhe laage mpyi a tòro culumetirii ke ná shuunni na mē. ¹⁴ Karigii cyi mpyi a pyi lire tēni i ke, pi mpyi na cyire puni yu piy'á, na ñkèege. ¹⁵ Mà pi yaha jwumpe na piye shwᵛhᵛl'e, ka Yesu yabiliñi si file pi na, maa kuni bínni ná pi e. ¹⁶ Pi mpyi na Yesu jaa, ñka l'à pyi mu à jwo yaage kà k'à para pi yyaha na, mà pi pyi pi nyé a jà a u cè mē.

¹⁷ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha shi yii na yu, na ñkèege amē yē?» Ka pi yyetanha wuubii si yyé. ¹⁸ Ìjge mēge ku mpyi pi e Kilopasi ke, ka uru si jwo: «Karigii cyi à pyi nume Zheruzalemu i ke, mu kanni baare e, sùpya nyé a sù Zheruzalemu i cyi cēmbaa mē.»

¹⁹ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha shi k'à pyi yē?» Ka pi i u pyi: «Kile túnntunñi Yesu u mpyi a yíri Nazareti kàñhe e, ná Kile mpyi a fànha le u jwumpe ná u kapyiñkil'e sùpyire nyii na ke, nde l'à u ta ke, lire kē! ²⁰ Wuu *Kile sáragawwuubii nùñufeebii ná wuu yyaha yyé shiinbil'à u le cye e, pi à u kwòro cige na a bò. ²¹ Wuu mpyi na sônñi na uru u sí n-pa *Izirayeli shiinbii nùñᵛ wwû bilere e. Ìjka u à kwû ke, cyi canmpyaa taanre u nyé ñge. ²² Wuu kuruñke e, cyeebii pìl'à pa jwumpe pà jwo wuu á, mpemu p'à sàa wuu bilibili sèe sèl'e ke. Nyège na, pi à sòl'a kàre u fanñke na, ²³ maa mpa wuu pyi na pire nyé a sà u buwuñi ta wani mē, na pir'à Kile mèlekēebii pìi nya, ka pire mèlekēebii si yi jwo pir'á na Yesu à jè a fwooro kwùñi i. ²⁴ Bà cyeebil'à yi jwo wuu á mē, wuu shèrēfeebii pìi mú à shà fanñke na, mà sà yi ta amuni, ñka pire mú nyé a u nya mē.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yákili baafeebii, yii dama nyé a táan *Kile túnntunmpii jwumpe na mà de! ²⁶ Lire kyaalanñkanni na, bà Kile Nijcwoñrñi mpyi a yaa u kyaala u u nta a jyè Kile sinampe e mà?»

²⁷ Lire kàntugo mà lwᵛ Kile túnntunñi *Musa sémēbii na, mà sà nᵛ fo *Kile túnntunmpii sanmpii puni sémēbii na, jwumpe p'à sémē u kya na pire sémēbil'e ke, ka u u puru yyaha jwo pi á.

²⁸ Kàhne na pi mpyi na ñkèege ke, pi à sà nɔ kuru na ke, ka Yesu si uye pyi mu à jwo u ko raa ntùuli s'a ñkèege yyaha yyére. ²⁹ Ka pi i u jáare na u àha ñkàre me, na numpilage na ñko raa wwùu. Ka u u jyè pyenge e maa ntèen wani ná pi e. ³⁰ Tèni i pi à pa ñkwùulo s'a lyi ke, ka u u bwúuruñi lwó, maa fwù kan Kile á, maa u kwòñ kwòñ a kan pi á. ³¹ Lir'à pyi ke, ka pi yákilibii si múgo, ka pi i ñcè na Yesu wi. Lire kàntugo ka u u mpàl'a pínni pi na.

³² Ka pi i wá na yi yu piy'á na: «Tèni i u mpyi na Kile Jwumpe Semenji yyaha yu wuu á kuni na ke, wuu funñyi mpyi a táan sèe sèl'e de!» ³³ Ka pi i ntíl'a yíri, maa núr'a kàre Zheruzalemu kàhne e, mà sà *cyelempyiibii sanmpii ke ná niñkinñi ná pi shèrefebii ta pi à bínni. ³⁴ Ka pire cyelempyiibii si jwo pi á na Kafoonji Yesu à jè nàkaana baa, na Simo yabilin'á u nya!

³⁵ Nyè nde l'à mpíi shiin shuunniñi ta mà pi niñkaribii yaha ke, ná pyiñkanni na pi à Yesu cè, tèni i u à bwúuruñi kwòñ kwòñ mà kan pi á ke, ka pi i yire puni yyaha jwo.

Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na

(Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Kapyiñkii 1.6-8)

³⁶ Mà *cyelempyiibii yaha puru jwumpe na, ka pi i mpàl'a Yesu niñjyerenji nya piye shwòhòl'e. Ka u u jwo: «Kile u yeyiñke kan yii á.» ³⁷ Ka pi i fyá fo mà tateenge fò piye na, ñaha na ye pi mpyi na sòññi na buñi wà fwòngò pir'à nya. ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Ñaha na yii nyè na fyáge be? Naha k'à nte sòññore shinji tîrige yii funñi ye? ³⁹ Yii na kantahigii ná na tooyi wíi, yii i ñcè na mii wi. Yii bwòñ na na a wíi, bufwòngò nyè na mpyi ná cyere ná kaciiyi' mii fiige me.» ⁴⁰ Mà u yaha puru jwumpe na, u à u kantahigii ná u tooyi cyêe pi na.

⁴¹ Pi mpyi a dá Yesu jèñi na me, ñaha na ye u jèñi mpyi a pi funñyi táan fo mà pi bilibili. Ka Yesu si pi yíbe: «Yalyige na wá naha yii á la?» ⁴² Ka pi i fyafwògo kan u á. ⁴³ Ka u u ku shwò a kyà pi nyii na. ⁴⁴ Maa jwo: «Tèni i mii mpyi ná yii e ke, mii à yi jwo yii á na yaaga maha yaaga k'à séme mii kyaa na *Musa *Saliyanji ná *Kile túnntunmpii sanmpii sémebii ná Zaburu sémenji i ke, cyire pun'à yaa cyi tòro cyi jwuñkanni na.»

⁴⁵ Nyè u à yire jwo ke, maa pi yákilibii múgo, bà pi si mpyi si Kile Jwumpe Semenji ñwòhe cè me. ⁴⁶ Maa núr'à jwo pi á: «L'à séme amuni na *Kile Niñcwònròñi sí n-kyéerege n-bò, ñka u kwùñi canntanrawoge u sí jè. ⁴⁷ Na mà lwó Zheruzalemu kàhne na, Jwumpe Nintanmpe sí n-jwo u mege na supyishinji pun'á, na pi pi toronkanni kèenñe pi i láha *kapegigii na, bà Kile si mpyi si cyi yàfa pi na me. ⁴⁸ Nyè kyaa maha kyaa mii à pyi ke, yii à cyire puni nya tapyige e, yii a cyi yu yii a màre. ⁴⁹ Yii tèn

Zheruzalemu i, mii Tuŋi Kile à sífente ntemu ƚwɔmɛɛ lwɔ́ ke, fo mii aha tire tírige yii ƚuŋ'i tɛni ndemu i ke.»

Yesu à kò a dùgo nìnyìŋi na

(Marika 16.19-20; Kapyyiŋkii 1.9-11)

⁵⁰ Lire kàntugo ka Yesu si ŋkàre ná u *cyelempyiibil'e Betani kànhe taan. Pi à sà nɔ wani ke, ka u u u cyeyi yîrige, maa ƚwó le pi á. ⁵¹ Mà u yaha u u dùbabii leni pi á, u à kò a yîri pi shwɔhɔl'e mà kàre nìnyìŋi na. ⁵² Ka cyelempyiibii si wá na u kêre. Pi à kwɔ́ ke, ka pi funntanga wuubii si núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e.

⁵³ Canŋa maha canŋa pi mpyi maha piye bínnini *Kilepaarebage e, marii Kile kêre.